

İNSAN HÜQUQLARI ÜZRƏ AVROPA MƏHKƏMƏSİNİN BÜLLETENİ

1/2011

Məsul şəxs: Tağı Bahadur oğlu Eynullayev

Executive: Taghi Eynullayev Bahadur

*Bülleten
Azərbaycan Respublikasının
Ədliyyə Nazirliyində
2433 nömrə ilə 26.11.2007-ci il
tarixdə aylıq bülleten kimi
qeydiyyatdan keçmişdir.*

*Bulleten
is registered in the
Ministry of Justice of the
Republic of Azerbaijan in
26.11.2007 by the
registration number 2433.*

*Redaksiyanın ünvanı: Bakı şəhəri, Füzuli
küçəsi, 49, «SKS» Plaza, 7-ci mərtəbə.
Tel: 492-28-83
Web: www.bhm.az
e-mail: office@bhm.az*

*Address: Baku city,
Fuzuli st. 49, «SKS» Plaza, 7th floor.
Tel: 492-28-83
Web: www.bhm.az
e-mail: office@bhm.az*

*«İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsinin
Bülleteni»nin bu buraxılışı «Information Note
№ 137 on the Courts case-law January 2011»
əsaslanır.*

*This bulletin is based
on the on the materials of «Information Note
№ 137 on the Courts case-law
January 2011».*

*İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsinin
qərarlarının yeganə autentik mətnləri ingilis
və fransız dillərində olan mətnləri hesab
edilir.*

*It also includes translations of decisions and
judgements of the European Court authentic
texts of which are only in english and french
languages.*

*Avropa Məhkəməsinin ünvanı:
F – 67075 Strasbuorg-Cedex
Tel: 33 (0) 3 88 41 20 18
Fax: 33 (0) 3 88 41 27 30*

*Address of the European Court:
F – 67075 Strasbuorg-Cedex
Tel: 33 (0) 3 88 41 20 18
Fax: 33 (0) 3 88 41 27 30*

*Abunə yazılmağı rəsmiləşdirmək
«AVİSTA» KM Yayım Şirkətinin
vasitəsi ilə mümkündür.*

*Subscription to the Bulletin
can be made with
“AVISTA” Company.*

*Ünvan: AZ 1065, Bakı ş., H.Cavid, 9
H/h 3803001265 0001,
VÖEN: 1300202381
«Texnikabank», Bayıl filialı, kod 509998
M/h 0137010031031, VÖEN: 9900000681
S.W.I.F.T. TECIAZ22
Tel./Faks: 497-02-42, 494-83-53*

*Address: AZ 1065, Baku city, H.Javid st. 9
3803001265 0001, TPEN: 1300202381
“Texnikabank”, Bayıl Branch,
code 509998,
0137010031031, TPEN: 9900000681
S.W.I.F.T. TECIAZ22
Tel./Fax: 497-02-42, 494-83-53*

*Materiallardan başqa nəşrlərdə
istifadəyə yalnız yazılı icazə ilə yol verilir.
Bülletenə istinad mütləqdir.*

*Using of materials in other publications
may be only with written permission.
Reference to the bulletin is necessary.*

M Ü N D Ə R İ C A T

Konvensiyanın 2-ci maddəsi

Berü Türkiyəyə qarşı iş üzrə 11.01.2011-ci il tarixli Qərar (II Bölmə).....8

Berü v. Turkey (no. 47304/07)

İş uşağın küçə itləri tərəfindən ölümcül hücumla məruz qalması ilə bağlıdır. İş üzrə Konvensiyanın müddəaları pozulmamışdır.

Konvensiyanın 3-cü maddəsi

Paye Fransaya qarşı iş üzrə 20.01.2011-ci il tarixli Qərar (V Bölmə).....9

Payet v. France (no. 19606/08)

İş xüsusi təhlükəli məhbusun qaçış cəhdini əngəlləmək məqsədilə təkrarən bir həbsxanadan digərinə keçirilməsi ilə bağlıdır. İş üzrə Konvensiyanın müddəaları pozulmamışdır.

M.S.S. Belçika və Yunanıstana qarşı iş üzrə 21.01.2011-ci il tarixli Qərar....11

M.S.S. v. Belgium and Greece (no. 30696/09)

İş həbs şəraiti və sığınacaq tələb edən şəxsin İrlandiya Nizamnaməsi əsasında ölkədən göndərilməsi ilə bağlıdır. İş üzrə Konvensiyanın müddəaları pozulmuşdur.

El Şennavy Fransaya qarşı iş üzrə 20.01.2011-ci il tarixli Qərar (V Bölmə)...16

El Shennawy v. France (no. 51246/08)

İş hüquq-mühafizə orqanlarının üzvü maskalı əməkdaşları tərəfindən şəxsi axtarışların təkrarlanması və video çəkilişi ilə bağlıdır. İş üzrə Konvensiyanın müddəaları pozulmuşdur.

Kaşavelov Bolqarıstana qarşı iş üzrə 20.01.2011-ci il tarixli Qərar.....18

Kashavelov v. Bulgaria (no. 891/05)

İş ömürlük azadlıqdan məhrumetmə cəzasına məhkum edilmiş məhbusun kamerasını hər dəfə tərk etdiyində əllərinin müntəzəm olaraq qandallanması ilə bağlıdır. İş üzrə Konvensiyanın müddəaları pozulmuşdur.

Elefteriadis Rumıniyaya qarşı iş üzrə 25.01.2011-ci il tarixli Qərar.....19

Elefteriadis v. Romania (no. 38427/05)

İş ağciyər xəstəliyindən əziyyət çəkən məhbusun həbsxanada və məhkəmə sahələrində passiv siqaret çəkməyə məruz qalması ilə bağlıdır. İş üzrə Konvensiyanın müddəaları pozulmuşdur.

Konvensiyanın 5-ci maddəsi

Haydn Almaniyaya qarşı iş üzrə 13.01.2011-ci il tarixli Qərar (V Bölmə).....22
Haydn v. Germany (no. 6587/04)

İş ərizəçinin azadlıqdan məhrumetmə cəzasını çəkdikdən sonra qeyri-müəyyən müddətə qətimkan tədbiri kimi həbsdə saxlanması ilə bağlıdır. İş üzrə Konvensiyanın müddəaları pozulmuşdur.

Konvensiyanın 6-cı maddəsi

Vernes Fransaya qarşı iş üzrə 20.01.2011-ci il tarixli Qərar (V Bölmə).....25
Vernes v. France (no. 30183/06)

İş Birja Əməliyyatları Komissiyasında baxılan işdə açıq iclasların keçirilməməsi və tərkibə daxil olan şəxslərin kimliyinin qeyri-müəyyənliyi ilə bağlıdır. İş üzrə Konvensiyanın müddəaları pozulmuşdur.

Mustafa (Abu Hamza) Birləşmiş Krallığa qarşı
iş üzrə 18.01.2011-ci il tarixli Qərardad (IV Bölmə).....26
Mustafa (Abu Hamza) v. United Kingdom (no. 31411/07)

İş terrorçuluqda şübhəli bilinən şəxsin xüsusilə də mətbuat tərəfindən mənfi fikirlərin formalaşdırılmasının qarşısının alınması üçün ədalətli məhkəmə araşdırmasından məhrum edilməsi iddiası ilə bağlıdır. Şikayət qeyri-məqbul elan edilmişdir.

Konvensiyanın 8-ci maddəsi

Mikolajova Slovakiyaya qarşı iş üzrə 18.01.2011-ci il tarixli Qərar.....29
Mikolajova v. Slovakia (no. 4479/03)

İş cinayət istintaqının ümumiyyətlə başlanılmamış olduğu halda, polisin ərizəçinin cinayət əməli törətməsinə dair qərarının üzə çıxması ilə bağlıdır. İş üzrə Konvensiyanın müddəaları pozulmuşdur.

Haas İsveçrəyə qarşı iş üzrə 20.01.2011-ci il tarixli Qərar (I Bölmə).....30
Haas v. Switzerland (no. 31322/07)

İş psixi çatızmazlıqları olan şəxsin intiharı üçün zəruri olan tibbi dərmanların verilməsindən imtina edilməsi ilə bağlıdır. İş üzrə Konvensiyanın müddəaları pozulmamışdır.

Mehmet Nuri Özen və digərləri Türkiyəyə qarşı iş üzrə 11.01.2011-ci il tarixli Qərar (II Bölmə).....	32
<u>Mehmet Nuri Özen and others v. Turkey (no. 15672/08 and others)</u>	

İş həbsxana rəhbərliyinin məhbusların kürd dilində tərtib edilmiş məktublarının ailə üzvlərinə çatdırılmasından imtina etməsi ilə bağlıdır. İş üzrə Konvensiyanın müddəaları pozulmuşdur.

Konvensiyanın 10-cu maddəsi

İsveçrə raelizm hərəkatı İsveçrəyə qarşı iş üzrə 13.01.2011-ci il tarixli Qərar (I Bölmə).....	34
<u>Mouvement raëlien suisse v. Switzerland (no. 16354/06)</u>	

İş müəlliflərinin əxlaqsız hərəkətləri və qanunla qadağan edilmiş internet saytına göndərməsi səbəbindən ictimai yerdə reklam yerləşdirilməsinin qadağan edilməsi ilə bağlıdır. İş üzrə Konvensiyanın müddəaları pozulmamışdır.

MGN Limited Birləşmiş Krallığa qarşı iş üzrə 18.01.2011-ci il tarixli Qərar (IV Bölmə).....	35
<u>MGN Limited v. United Kingdom (no. 39401/04)</u>	

İş məşhur şəxsin toksikomaniyadan sağalmaq üçün aldığı müayinənin müəyyən detallarının bir qəzet tərəfindən açıqlanmasından sonra gizlilik öhdəliyinə əməl edilməməsi səbəbindən kompensasiyanın ödənilməsi ilə bağlıdır. İş üzrə Konvensiyanın müddəaları pozulmamışdır.

İş qəzetin qarşı tərəfin vəkillərinin “qaliblik haqlarının” ödənilməsinə məhkəmə tərəfindən tapşırıq alması ilə bağlıdır. İş üzrə Konvensiyanın müddəaları pozulmuşdur.

Aydin Almaniyaya qarşı iş üzrə 27.01.2011-ci il tarixli Qərar (V Bölmə).....	38
<u>Aydin v. Germany (no. 16637/07)</u>	

İş qadağan edilmiş təşkilatın dəstəkçisinin qadağanı pozduğu üçün məhkum edilməsi ilə bağlıdır. İş üzrə Konvensiyanın müddəaları pozulmamışdır.

Donaldson Birləşmiş Krallığa qarşı iş üzrə 25.01.2011-ci il tarixli Qərardad (IV Bölmə).....	39
<u>Donaldson v. United Kingdom (no. 56975/09)</u>	

İş məhbusa kameranın xaricində qıcıqlandırıcı emblemlər taxmasının qadağan edilməsi ilə bağlıdır. Şikayət qeyri-məqbul elan edilmişdir.

Konvensiyanın 11-ci maddəsi

Laşin Rusiyaya qarşı iş üzrə 06.01.2011-ci il tarixli Qərardad (I Bölmə).....41
Lashin v. Russia (no. 33117/02)

İş fəaliyyət qabiliyyəti olmayan ərizəçinin nikaha daxil ola bilməməsi ilə bağlıdır. Şikayət məqbul elan edilmişdir.

Konvensiyanın 13-cü maddəsi

M.S.S. Belçika və Yunanıstana qarşı iş üzrə 21.01.2011-ci il tarixli Qərar....42
M.S.S. v. Belgium and Greece (no. 30696/09)

İş Yunanıstanda sığınacaq verilməsi prosesindəki çatışmazlıqlarla və sığınacaq müraciətinin mahiyyətinə baxılmadan və səmərəli hüquqi müdafiə vasitəsi imkanı verilmədən ekspulsiya edilmə təhlükəsi ilə bağlıdır. İş üzrə Konvensiyanın müddəaları pozulmuşdur.

Paye Fransaya qarşı iş üzrə 20.01.2011-ci il tarixli Qərar (V Bölmə).....42
Payet v. France (no. 19606/08)

İş islahedici kamerada saxlanma şəraitini mübahisələndirmək üçün səmərəli hüquqi müdafiə vasitəsinin olmaması ilə bağlıdır. İş üzrə Konvensiyanın müddəaları pozulmuşdur.

Konvensiyanın 35-ci maddəsi

Tucka Birləşmiş Krallığa qarşı
iş üzrə 18.01.2011-ci il tarixli Qərardad (IV Bölmə).....43
Tucka v. United Kingdom (no. 34586/10)

İş Cinayət işlərinin yoxlanılması Komissiyasına şikayətin verilməsi ilə bağlıdır. Qərara alınıb ki, hüquqi müdafiə vasitəsi səmərəsiz, şikayət isə qeyri-məqbul elan edilsin.

Konvensiyanın 1 sayılı Protokolunun 1-ci maddəsi

Herrman Almaniya qarşı iş üzrə 20.01.2011-ci il tarixli Qərar (V Bölmə)...44
Herrman v. Germany (no. 9300/07)

İş etik zəmində ovçuluq əleyhinə çıxan torpaq sahibinin ərazisində ovçuluğa icazə verməsi və ovçuluq assosiasiyasına qoşulması öhdəliyi ilə bağlıdır. İş üzrə Konvensiyanın müddəaları pozulmamışdır.

Konvensiyanın 1 sayılı Protokolunun 2-ci maddəsi

Əli Birləşmiş Krallığa qarşı iş üzrə 11.01.2011-ci il tarixli Qərar (IV Bölmə)...47
Ali v. United Kingdom (no. 40385/06)

İş şagirdin orta təhsil müəssisəsindən həmin məktəbdə baş verən hadisə ilə bağlı cinayət istintaqı aparılması səbəbindən uzun müddətə uzaqlaşdırılması ilə bağlıdır. İş üzrə Konvensiyanın müddəaları pozulmamışdır.

Konvensiyanın 1 sayılı Protokolunun 3-cü maddəsi

Skoppola İtaliyaya qarşı iş üzrə 18.01.2011-ci il tarixli Qərar (II Bölmə).....49
Scoppola v. Italy (no. 3) (no. 126/05)

İş çıxarılmış cəzadan irəli gələrək məhbusun avtomatik olaraq səs vermə hüququndan məhrum edilməsi ilə bağlıdır. İş üzrə Konvensiyanın müddəaları pozulmuşdur.

Paksas Litvaya qarşı iş üzrə 06.01.2011-ci il tarixli Qərar (BP).....50
Paksas v. Lithuania (no. 34932/04)

İş barəsində impiçment qərarı çıxarılan prezidentin parlament seçkilərində namizədliyini irəli sürmək hüququndan daimi əsasla məhrum edilməsi ilə bağlıdır. İş üzrə Konvensiyanın müddəaları pozulmuşdur.

Muradverdiyev Azərbaycana qarşı
iş üzrə 09 dekabr 2010-cu il tarixli Qərar (I Bölmə).....53

AVROPA MƏHKƏMƏSİNİN XRONİKASI.....76

Konvensiyanın 2-ci maddəsi**Yaşamaq hüququ**

1. Hər kəsin yaşamaq hüququ qanunla qorunur. Heç kəs qanunla ölüm cəzası nəzərdə tutulmuş cinayət törətməyə görə məhkəmə tərəfindən çıxarılmış belə hökmün icrasından başqa həyatından məhrum edilə bilməz.

2. Həyatdan məhrumetmə aşağıdakı məqsədlər üçün güc tətbiqində mütləq zərurətin nəticəsi olduqda, bu maddənin pozulması hesab edilmir:

- a) istənilən şəxsin hüquqazidd zorakılıqdan qorunması üçün;
- b) qanuni həbsi həyata keçirmək və ya qanuni əsaslarla həbsdə olan şəxsin qaçmasının qarşısını almaq üçün;
- c) qanuna müvafiq olaraq iğtişaş və ya qiyamın yatırılması üçün.

POZİTİV ÖHDƏLİKLƏR**HƏYAT**

Berü Türkiyəyə qarşı iş üzrə 11.01.2011-ci il tarixli Qərar (II Bölmə)

Berü v. Turkey (no. 47304/07)

İş uşağın küçə itləri tərəfindən ölümcül hücumla məruz qalması ilə bağlıdır. İş üzrə Konvensiyanın müddəaları pozulmamışdır.

İşin halları

Ərizəçilər eyni ailənin üzvləridirlər. 2001-ci ilin martında onların 9 yaşında qızı və bacısı kəndin kənarında sərbəst gəzən itlərin ölümcül hücumuna məruz qalmışdır. Dərhal istintaq başlanılmışdır. Müxtəlif oxşar ifadələrə görə, həmin hücumdan öncə itlər bir çox kəndlini yaralamış və mal-qaranı öldürmüşlər. Bəzi kəndlilər itlərin kəndin yaxınlığında yerləşən jandarm postuna məxsus olduğunu bildirmişlər, lakin jandarmlar haqqında bəhs edilən itlərin küçə itləri olduğunu və jandarmeriyanın zibilliyindən qidalandıqlarını bəyan etmişlər. Faciənin baş verdiyi gün növbədə olan jandarm itlərin uşağa hücum etdiyini gördüyünü, lakin sonuncunu nişan almaq qorxusundan atəş açmadığını bildirmişdir. Əvəzində o, həyəcan təbili çalmış və bunun ardından onun həmkarları itləri qovmaq və uşağın köməyinə çatmaq üçün qaçıb gəlmişlər. Jandarmeriyanın komandiri, jandarmlar və Daxili İşlər Nazirinə qarşı şikayətlər müvəffəqiyyətsiz olmuşdur.

Hüquqi məsələlər**Konvensiyanın 2-ci maddəsi**

İtlərin hücumun önünə keçməyən jandarmlara aid olduğu barəsində iddialar heç bir inandırıcı elementə əsaslanmır. Yurisdiksiyalar işin hallarını araşdırmış və söhbətin küçə itlərindən getdiyini hesab etmişlər və Məhkəmə də öz analizini məhz onların qiymətləndirməsi əsasında aparır. O, hücumdan

öncə də bir neçə hadisənin baş verdiyini qeyd etmişdir. Bu elementlər dövlət orqanlarının qoruyucu tədbirlər görmək kimi pozitiv öhdəliklərinin olduğunu hesab etmək üçün yetərli olmamışdır. İş materiallarından dövlət orqanlarının uşağın kəndin kənarında bir neçə küçə iti səbəbindən birbaşa ölüm təhlükəsi qarşısında olduğunu bildiyi və ya bilməli olduğu başa düşülmür. Əlbəttə ki, faciəvi hadisə təsadüf nəticəsində baş vermişdir və beləliklə, məsuliyyətin məhdudiyyətsiz şəkildə genişləndirilməsi aparılmadan, buna görə Dövlət məsuliyyətli hesab edilə bilməz.

Qərar

İş üzrə Konvensiyanın müddəaları pozulmamışdır (altı səs bir səsə qarşı).

Məhkəmə, həmçinin Konvensiyanın 6-cı maddəsinin 1-ci bəndinin pozuntusunu təsbit etmişdir.

Konvensiyanın 3-cü maddəsi

İşgəncələrin qadağan olunması

Heç kəs işgəncəyə, qeyri-insani və ya ləyaqəti alçaldan rəftara və ya cəzaya məruz qalmamalıdır.

QEYRİ-İNSANİ RƏFTAR

Paye Fransaya qarşı iş üzrə 20.01.2011-ci il tarixli Qərar (V Bölmə)

Payet v. France (no. 19606/08)

İş xüsusi təhlükəli məhbusun qaçış cəhdini əngəlləmək məqsədilə təkrarən bir həbsxanadan digərinə keçirilməsi ilə bağlıdır. İş üzrə Konvensiyanın müddəaları pozulmamışdır.

İşin halları

Ərizəçi hazırda azadlıqdan məhrumetmə cəzasını çəkməkdədir. 2001-ci ildə həbsdən qaçması nəzərə alınaraq, o, “xüsusi təhlükəli məhbuslar” kateqoriyasına daxil edilmiş, tamamilə təcrid olunmuş və bir həbsxanadan digərinə keçirilməsindən ibarət olan və qaçmaq cəhdi edənlər və onların köməkçilərinə layihələrin hazırlanması və reallaşdırılmasında mane olmaq məqsədi güdən dəyişkən təhlükəsizlik sisteminə keçirilmişdir. 2003 və 2008-ci illər arasında o, iyirmi altı həbs müəssisəsi dəyişikliyinə məruz qalmışdır. O, məhkəmələr qarşısında dəyişkən təhlükəsizliyə məruz qalması qərarını müvəffəqiyyətsizliklə mübahisələndirmişdir. 2007-ci ildə qaçmasının ardından

o, islahedici mərkəzdə qırx beş günlük cəzaya məruz qalmış və həmin məntəqənin pis vəziyyətdə və insan saxlanması üçün yararsız olduğunu bildirmişdir. Cəzanın icrasının təxirə salınması tələbi iyerarxiya səhvi səbəbindən hakim tərəfindən qeyri-məqbul elan edilmiş və rədd olunmuşdur. Həmin cəzaya qarşı onun iyerarxiya üzrə şikayəti də rədd edilmişdir.

Hüquqi məsələlər

Konvensiyanın 3-cü maddəsi

a) Təhlükəsizliyin dəyişkənliyi

Məhbusun bir müəssisədən digərinə daimi şəkildə keçirilməsi şəxsin rifahı üzərində mənfi nəticələrə səbəb ola bilər. Bununla belə, ərizəçinin iki dəfə qaçmağa müvəffəq olduğu, onun qaçışını təşkil etmək cəhdinin son anda puça çıxması və əlbir olduğu şəxslərdən bəzilərinin qaçışını təşkil etdiyi nəzərə alınaraq, həbsxana rəhbərliyi təhlükəsizlik imperativləri və məhbusa hazırkı işdə 3-cü maddənin tələbləri baxımından pozuntuya səbəb olacaq minimal ağırlıq həddinə çatmayan, insani həbs şəraiti təşkil edilməsi tələbi arasında düzgün tarazlığı gözləmişdir.

Qərar

İş üzrə Konvensiyanın müddəaları pozulmamışdır (yekdilliklə).

b) İslahedici kamerada saxlanma

Ərizəçi düzgün və ləyaqətli həbs şəraitində saxlanmamışdır.

Qərar

İş üzrə Konvensiyanın müddəaları pozulmuşdur (yekdilliklə).

Konvensiyanın 13-cü maddəsi

a) Dəyişkən təhlükəsizliyə qarşı hüquqi müdafiə vasitəsinin olmaması iddiası

İnzibati məhkəmə, eləcə də Dövlət Şurası ərizəçi tərəfindən verilən şikayətin mahiyyətinə münasibətlərini bildirmişlər.

Qərar

Şikayət qeyri-məqbul elan edilmişdir (açıq-aşkar əsassızdır).

b) İslahedici sanksiyanın icrasına qarşı hüquqi müdafiə vasitəsinin olmaması iddiası

Cinayət Prosesual Məcəlləsində nəzərdə tutulan şikayət hüququnun icranı təxirə salmaq xüsusiyyəti yoxdur. Belə ki, islahedici kameraya yerləşdirmə sanksiyası adətən dərhal icraya yönəldilir. Bundan savayı, ediləcək bütün şikayətlərdən öncə regionlararası həbsxana müəssisələri müdirliyinə müraciət edilməlidir. Yalnız bu ilkin şikayətdən sonra inzibati məhkəməyə müraciət edilə bilər. Beləliklə, hər hansı bir hakim onun ərizəsinə baxa bilməsindən öncə ərizəçi artıq islahedici kameradan çıxarılmış olmalı idi. Gərəkən zaman müvəffəqiyyətli olmağa imkan verməyən şikayət nə adekvat, nə də effektiv ola bilər. Halbuki, islahedici kamerada saxlanmanın təsirlərinin vacibliyi nəzərə alınaraq, məhbusa məhkəmə instansiyası qarşısında belə bir tədbirin forma və məzmununu mübahisələndirmək imkanı verən effektiv hüquqi müdafiə vasitəsi zəruridir. Hazırkı işdə ərizəçinin ixtiyarında ona saxlanma şəraitini mübahisələndirmək imkanı verən hüquqi müdafiə vasitəsi olmamışdır.

Qərar

İş üzrə Konvensiyanın müddəaları pozulmuşdur (yekdilliklə).

Kompensasiya

Konvensiyanın 41-ci maddəsi

Məhkəmə qərara alıb ki, ərizəçiyə mənəvi zərərə görə 9.000 avro kompensasiya təyin edilsin.

(baxın, *Xider Fransaya qarşı*, no. 39364/05, 09 iyul 2009, 121 sayılı İnformasiya Məlumatı).

ALÇALDICI RƏFTAR

EKSPULSIYA

M.S.S. Belçika və Yunanıstana qarşı iş üzrə 21.01.2011-ci il tarixli Qərar (BP)
M.S.S. v. Belgium and Greece (no. 30696/09)

İş həbs şəraiti və sığınacaq tələb edən şəxsin İrlandiya Nizamnaməsi əsasında ölkədən göndərilməsi ilə bağlıdır. İş üzrə Konvensiyanın müddəaları pozulmuşdur.

İşin halları

Əfqan vətəndaşı olan ərizəçi Yunanıstan vasitəsilə Avropa İttifaqı ərazisinə daxil olmuşdur. 2009-cu ilin fevralında o, Belçikaya gəlmiş və sığınacaq verilməsinə dair müraciət etmişdir. Əcnəbilər üzrə İdarə yunan dövlət orqanlarına həmin müraciətə İrlandiya Nizamnaməsinə müvafiq olaraq baxmalarını istəmişdir. 2009-cu ilin sonunda o, ərizəçiyə ölkə ərazisini tərk edib Yunanıstana getmək göstərişini vermişdir. Ərizəçi göndərilmənin mütləq təcili təxirə salınması ilə bağlı müraciət etmiş və bu müraciəti rədd edilmişdir. 2009-cu il iyunun 4-də standart sənədin göndərilməsi ilə ərizəçinin sığınacaq tələbinə baxılmasının onların səlahiyyətləri altına düşdüyünü və sonuncunun ölkəyə gələr-gəlməz belə bir müraciət etmək imkanının olacağını təsdiqləmişlər. O, 2009-cu il iyunun 15-də Yunanıstana göndərilmişdir. Ölkəyə gəldiyində dərhal hava limanının yaxınlığındakı həbs müəssisəsinə yerləşdirilmiş və dörd gün ərzində acınacaqlı şəraitdə saxlanmışdır. 2009-cu il iyunun 18-də o, azad edilmiş, sığınacaq müraciəti kartı əldə etmiş və yaşadığı ünvanı bildirmək və sığınacaq müraciətinin nəticəsi barəsində məlumatlandırılması üçün polis məntəqəsinə müraciət etməsi ilə bağlı bildiriş vərəqəsi almışdır. Ərizəçi oraya getməmişdir. Yaşamaq üçün vəsaiti olmadan küçədə yaşamışdır. Daha sonra Yunanıstanı tərk etməyə cəhd etdiyi zaman saxlanmış və yenə də bir həftəlik müddətdə hava limanının yaxınlığındakı həbs müəssisəsinə yerləşdirilmiş və orada polis tərəfindən döyülmüşdür. Çıxdıqdan sonra küçədə yaşamağa davam etmişdir. Sığınacaq müraciəti kartı yeniləndiyində, 2009-cu ilin dekabr ayında ona yaşayış yeri təşkil etmək üçün tədbirlər görülmüş, lakin nəticəsiz qalmışdır.

Hüquqi məsələlər

Konvensiyanın 3-cü maddəsi

a) Yunanıstanda həbs şəraitinə dair

Avropa İttifaqının sərhədlərində yerləşən dövlətlərdən artan miqrant və sığınacaq müraciəti edənlərin axınından irəli gələn çətinliklər Dövləti 3-cü maddə baxımından öhdəliklərindən azad edə bilməz. 2009-cu il iyunun 4-də üzərlərinə götürdükləri məsuliyyətlə yunan dövlət orqanları ərizəçinin kimliyindən və onun potensial sığınacaq müraciəti edə biləcək vəziyyətdə olduğundan xəbərdar idi. Buna baxmayaraq, o, beynəlxalq orqanlar və qeyri-hökumət təşkilatlarından verilən müxtəlif hesabatlarla görə praktikada geniş yayılmış səbəbləri bildirilmədən nəzarət altına alınmışdır. Daha sonra o, pis həbs şəraiti və həbsxanada polis tərəfindən sığınacaq müraciəti etmiş olması ilə bağlı bu vəziyyətin artıq alçaldıcı rəftar olaraq qiymətləndirildiyi işgəncə və təhqirlərə məruz qalmışdır. Həbs müddətlərinin qısa olması əhəmiyyətsiz hesab edilə bilməzdi. Həmin həbs şəraitinin təhrik etdiyi birlikdə götürülmüş

qanunsuzluq hissi və adətən ona bağlı olan alçaldılmış olma və narahatlıq hissi, eləcə də ləyaqətin dərin zədələnməsi hissi alçaldıcı rəftarla yekunlaşırdı. Bundan əlavə, ərizəçinin bədbəxtçiliyi onun sığınacaq müraciəti etməsi roluna xas kövrəliklə daha da güclənirdi.

Qərar

İş üzrə Konvensiyanın müddəaları pozulmuşdur (yekdilliklə).

b) Yunanıstanda yaşayış şərtlərinə dair

Milli qanunvericilik və Avropa İttifaqının Qəbuletmə haqqında direktivinə müvafiq olaraq, Yunan hakimiyyəti üzərinə düşən öhdəliklərə baxmayaraq, ərizəçi bir neçə ay ərzində qidalanmaq, yuyunmaq və yaşamaq yeri olmadan, tam kasıbçılıq içində yaşamışdır. Həmçinin daimi təhlükə altında olma və oğurluqla bağlı narahatçılıq, eləcə də vəziyyətinin düzələcəyinə tam ümitsizlik hissi də bunun üzərinə əlavə olunurdu. Bu səbəbdən o, bir neçə dəfə Yunanıstanı tərk etməyə cəhd etmişdir. Ərizəçinin həyat şəraiti ilə bağlı vəziyyəti bir çox təşkilat və beynəlxalq orqanların hesabatları ilə təsdiqlənmişdir. Ərizəçi heç bir zaman ona təklif edilən yaşayış imkanları barəsində məlumatlandırılmamışdır. Dövlət orqanları ərizəçinin evsiz olduğunu bilməyə və başlıca ehtiyaclarının ödənilməsi üçün onun özünün polis məntəqəsinə müraciət edəcəyini gözləməklə kifayətlənə bilməzdilər. Onun vəziyyəti 2009-cu ildə köçürülməsindən bəri davam edir, lakin dövlət orqanları onun sığınacaq müraciətinin tez bir zamanda baxılması ilə əzablarına kökündən son qoya bilərdilər. Beləliklə, onlar ərizəçinin sığınacaq müraciəti etmiş olması səbəbindən kövrəkliyini zəruri qaydada diqqətə almamışlar və hərəkətsizlikləri və sığınacaq müraciətinə baxılmaması səbəbindən, onun aylar ərzində düşdüyü şərait üçün cavabdehirlər. Ərizəçinin düşdüyü qeyri-müəyyənlik və vəziyyətinin yaxşılaşması perspektivlərinin ümumiyyətlə olmaması ilə birgə götürülmüş onun mövcudluq şəraiti 3-cü maddənin tələb etdiyi ağırlıq həddinə çatmışdır.

Qərar

İş üzrə Konvensiyanın müddəaları pozulmuşdur (bir səsə qarşı on altı səs).

c) Ərizəçinin Belçikadan Yunanıstana göndərilməsinə dair

Ərizəçinin işinin icraatda olduğu zaman Dublin sisteminin Yunanıstanda tətbiqindəki çətinliklər və BMT-nin Qaçqınlar üzrə Ali komissarlığının Belçika hökumətinə xəbərdarlığı barəsində müvafiq şəkildə məlumat verən təşkilatlar və beynəlxalq orqanların hesabatları, ekspulsiya haqqında sərəncamın

verildiyi an Belçika orqanlarının haqqında xəbərdar olduğu, Yunanıstanda sığınacaq verilməsi prosesinin çatışmazlıqları nəzərə alınaraq, həmin prosesin ərizəçini üzləşdirdiyi riskləri sübut etmə yükünün onun üzərinə qoyulması yersiz idi. Başlanğıcda Belçika sadəcə yunan dövlət orqanlarının səssiz razılığı əsasında ekspulsiya sərəncamı vermiş və adı çəkilən orqanların həmin müddətdə minimal fərdi təminat verməməsinə və köçürmədən imtina etmək vasitələrinə malik olmasına baxmayaraq həmin tədbirin icrasına başlamışdır. Belçika dövlət orqanları ərizəçinin Konvensiyada qeyd edilən təminatlara müvafiq davranış görəcəyini güman etməklə kifayətlənməməli idilər; onlar yunan dövlət orqanlarının həqiqətdə sığınacaq məsələsində qanunvericiliklərini nə şəkildə tətbiq etdiyini yoxlamalı idilər; lakin onlar bunu etməmişlər.

Qərar

İş üzrə Konvensiyanın müddəaları pozulmuşdur (bir səsə qarşı on altı səs).

d) Belçika dövlət orqanlarının ərizəçini Yunanıstandakı həbs şəraitinə məruz qoyması qərarlarına dair

Məhkəmə ərizəçinin Yunanıstandakı həbs və həyat şəraitinin ləyaqəti alçaldıcı xarakterini qeyd etmişdir. Həmin faktlar hər kəsə məlum idi və maraqlı şəxsin göndərilməsindən öncə çoxsaylı mənbələrdən asanlıqla yoxlanıla bilən idi. Beləliklə, ərizəçini Yunanıstana göndərməklə, Belçika dövlət orqanları onu bilə-bilə alçaldıcı rəftarın tərkibinə daxil olan həbs və mövcudluq şəraitinə məruz qoymuşlar.

Qərar

İş üzrə Konvensiyanın müddəaları pozulmuşdur (iki səs on beş səsə qarşı).

Konvensiyanın 3-cü maddəsi ilə birgə 13-cü maddə

a) Yunanıstana münasibətdə

Əfqanıstandakı vəziyyət ümumi təhlükəsizlik məsələsini qaldırır və ərizəçi beynəlxalq hava qüvvələrində şərhçi vəzifəsindən irəli gələrək hökumət əleyhinə qüvvələrin xüsusi tənbehlərinə tuş gələcəkdir.

Bildiriş vərəqəsində ərizəçinin polis məntəqəsinə yaxınlaşması üçün nəzərdə tutulmuş üç günlük müddət həmin binaya daxil olma çətinlikləri nəzərə alınarsa, çox qısa idi. Bundan savayı, sığınacaq müraciəti etmiş bir çox başqa şəxslər kimi ərizəçi də çağırışın yeganə məqsədinin ünvan

göstərmək olduğunu düşünmüşdür, halbuki, yaşayış yeri olmadığından o bunu edə bilmirdi. Bundan əlavə, sənəddə məlumatları başqa kanaldan əldə edə bilməsi üçün ona ünvana sahib olmadığını bildirmə imkanı verildiyini göstərən heç bir məlumat yox idi. Bu səbəbdən, ərizəçinin proseduru effektiv izləməsinə nail olmaq üçün yunan hökuməti ərizəçi ilə etibarlı əlaqə vasitəsi qurulmasını təmin etməli idi.

Bundan başqa, ərizəçinin sığınacaq tələbinə dövlət orqanları tərəfindən hələ də baxılmamışdır. Belə ki, bu günə qədər onlar maraqlı şəxslə əlaqə saxlamaq üçün heç bir tədbir görməmiş və ona münasibətdə heç bir qərar qəbul etməmiş, bununla da, ona müraciətini əsaslandırmaq üçün heç bir adekvat və real imkanlar tanımamışlar. Digər tərəfdən, ərizəçinin iki dəfə ekspulsiyadan yayınmasına baxmayaraq, onun hər hansı bir qərardan öncə *de facto* göndərilmiş olması gərəклиyinin özündə daşdığı risklər narahatedicidir.

Sığınacaq müraciətinin mümkün rədd edilmə qərarına qarşı Dövlət Şurası qarşısında şikayət qaldırma imkanı ilə bağlı dövlət orqanları ərizəçi və səlahiyyətli orqanlar arasında əlaqəni təmin etmək üçün heç bir addım atmamışlar. Yaşayış yeri məlum olmayan şəxslər üçün bildiriş prosedurunun düzgün işləməməsi ilə birgə götürülmüş mövcud vəziyyət iddia müddətinin keçməməsi üçün müraciətin nəticəsini izləmək imkanını şübhə altında qoyur. Bundan əlavə, vəkilin haqqını ödəyə bilməyən ərizəçi hüquqi yardım sistemi vasitəsilə məsləhətçidən istifadə etməklə bağlı heç bir məlumat almamışdır, halbuki həmin sistem özü siyahıya əlavə edilən vəkil əksikliyindən əziyyət çəkir və beləliklə də sistem praktikada özünü doğrultmur. Nəhayət, Dövlət Şurasına şikayət hüququ sığınacaq müraciətinin mahiyyəti üzrə baxılması mərhələsindəki təminatların yoxluğunu prosedurun sürət zəifliyi ilə doldura bilməzdi.

Beləliklə, yunan dövlət orqanları tərəfindən ərizəçinin sığınacaq müraciətinə baxılmasındakı çatışmazlıqlar və sığınacaq müraciətinin mahiyyətinə baxılmadan və səmərəli hüquqi müdafiə vasitəsindən istifadə etmə hüququ olmadan sonuncunun birbaşa və ya dolay yolla mənşə ölkəsinə göndərilməsinin daşdığı risklər səbəbindən, 3-cü maddə ilə birgə götürülmüş 13-cü maddənin pozuntusu baş vermişdir.

Qərar

İş üzrə Konvensiyanın müddəaları pozulmuşdur (yekdilliklə).

b) Belçikaya münasibətdə

Məhkəmə mütləq təcili təxirə salma prosedurunun öz yurisprudensiyasında təşəkkül tapmış meyarlara cavab vermədiyini hesab edir. Həmin meyarlara görə, şəxs üçüncü ölkəyə göndərilməsinin onu 3-cü maddənin qadağan etdiyi davranışa məruz qoyacağını iddia edirsə, onun

şikayəti diqqətli və ciddi şəkildə nəzərdən keçirilməli, səlahiyyətli orqan şikayətin mahiyyətinə baxmalı və vəziyyəti müvafiq şəkildə islah etməlidir.

Əcnəbilərin işləri üzrə Şura tərəfindən aparılan araşdırmanın maraqlı şəxslərin 3-cü maddənin iddia edilən pozuntusundan irəli gələn bərpa edilə bilməyən zərərin aydın sübutunu gətirib-gətirmədiklərini araşdırmaqdan ibarət olduğu nəzərə alınarsa, ərizəçi şikayətinin uğurla başa çatmasını görmək imkanına malik ola bilməzdi.

Qərar

İş üzrə Konvensiyanın müddəaları pozulmuşdur (yekdilliklə).

Konvensiyanın 46-cı maddəsi

Digər oxşar pozuntuların gələcəkdə baş verməsini əngəlləmək üçün tələb edilən ümumi tədbirlərin zərəri olmadan Yunanıstan dərhal Konvensiyaya müvafiq olaraq ərizəçinin sığınacaq müraciətinə mahiyyəti üzrə baxılmasına başlamalı və həmin işin nəticəsini gözləyərkən maraqlı şəxsin ekspulsiyasını təxirə salmalıdır.

Kompensasiya

Konvensiyanın 41-ci maddəsi

Məhkəmə qərara alıb ki, Yunanıstan və Belçika mənəvi zərəre görə müvafiq olaraq 1.000 və 24.900 avro kompensasiya ödəməlidirlər.

ALÇALDICI RƏFTAR

El Şennavy Fransaya qarşı iş üzrə 20.01.2011-ci il tarixli Qərar (V Bölmə)

El Shennawy v. France (no. 51246/08)

İş hüquq-mühafizə orqanlarının üzü maskalı əməkdaşları tərəfindən şəxsi axtarışların təkrarlanması və video çekilişi ilə bağlıdır. İş üzrə Konvensiyanın müddəaları pozulmuşdur.

İşin halları

Cinayət cəzalarının icrası ilə bağlı tutulmuş ərizəçi digərləri ilə birgə 2008-ci il 9-18 aprel tarixləri arasında baş tutan andlılar məhkəməsi tərəfindən məhkum edilmişdir. Təhlükəliliyi səbəbindən, məsələn, onun həbsxanadan çıxarılması və iclaslar müddətində nəzarətdə saxlanması şərtləri ilə bağlı, müstəsna təhlükəsizlik mexanizmi təsis edilmişdir. O,

Regional müdaxilə və təhlükəsizlik Departamenti agentlərinin (RMTD) nəzarəti altına verilmişdir. O, daima maskalı agentlər tərəfindən aparılan, analın gözlə müayinəsi daxil olmaqla əyilmək və ya öskürməkdən imtina etdiyi zaman zor gücünə bədənə tam axtarışı rejiminə məruz qaldığını izah etmişdir. Həmin axtarışlar videokamera ilə lentə alınmış və adətən Milli polis müdaxiləsi qrupu (MPMQ) agentinin iştirakı ilə aparılmışdır. Ərizəçinin heç bir şikayəti nəticə verməmişdir.

Hüquqi məsələlər

Konvensiyanın 3-cü maddəsi

Dövlət Şurasına görə, ərizəçinin məruz qaldığı şəxsi axtarış gün ərzində 4-8 dəfə aparılırdı. Onlar həmin vaxt tətbiq edilə bilən axtarış qaydalarını aşırı. Şəxsi axtarış 1977-ci ildən bəri xüsusi təhlükəli məhbus qismində qeyd edilən ərizəçinin təmsalında həmin şəxslərə aid edilirdi. Maraqlı şəxsin keçmişi və cinayət profili onun andlılar məhkəməsinə aparıldığı zamanlar görülən önəmli təhlükəsizlik tədbirlərinə bəraət qazandırır. O, müxtəlif təhlükəsizlik qüvvələri, həbs rəhbərliyi və polis qüvvələri tərəfindən həyata keçirilən axtarışlar məcmusuna məruz qalmışdır, halbuki, Ədliyyə Nazirliyi, xüsusilə də məhbusun RMTD və MPMQ tərəfindən qaytarılması halında belə məcmudan kənar qaçılmasını məsləhət görür. 2008-ci il aprel 9-dan 11-ə qədər ərizəçinin nahar etmək üçün həbsxanaya döndüyü zaman axtarışların sayı da artırılmışdır.

Maskalı şəxslərə gəldikdə, Məhkəmə hazırkı işdə təhqir etmək istəmədən narahatlıq hissi törədə bilən bu cür qorxuducu təcrübə ilə bağlı narahatçılığından uzaq qaçmaq üçün heç bir səbəb görmür. Bundan əlavə, şəxsi axtarışlar ən azı prosesin ilk günlərində lentə alınmışdır, halbuki, həmin çəkilişlərin üsulları aydın göstərilməmiş və 2009-cu il qeydi göstərirdi ki, bunlar insan ləyaqətinə xələl gətiriləcək şəkildə aparılmamalı idi. Həmin axtarışlar təhlükəsizlik, qayda-qanunun müdafiəsi və ya cinayət əməllərinin qarşısının alınması üzrə inandırıcı imperativlərə söykənmirdi. Qısa müddət ərzində keçirilmiş olmalarına baxmayaraq, onlar ərizəçidə qanunsuzluq, aşağı səviyyəlilik və narahatçılıq hissləri oyada bilərdi və bu məhbusların mütləq şəkildə məruz qaldığı cismani axtarışların yaratmış olduğu təhqiretmə dərəcəsini aşırı. Məhkəmə bununla bağlı məhbusların axtarış rejimi üzrə qanunverici çərçivə müəyyənləşdirən və palpasiya və ya elektron aşkarlama cihazlarının istifadəsinin yetərsiz olduğu təqdirdə şəxsi axtarışların tətbiqini ciddi şəkildə məhdudlaşdıran 2009-cu il penitensiar qanunu nəzərə alır.

Qərar

İş üzrə Konvensiyanın müddəaları pozulmuşdur (yekdilliklə).

Kompensasiya

Konvensiyanın 41-ci maddəsi

Məhkəmə qərara alıb ki, ərizəçiyə mənəvi zərərə görə 8.000 avro kompensasiya təyin edilsin.

Kaşavelov Bolqarıstana qarşı iş üzrə 20.01.2011-ci il tarixli Qərar (V Bölmə)
Kashavelov v. Bulgary (no. 891/05)

İş ömürlük azadlıqdan məhrumetmə cəzasına məhkum edilmiş məhbusun kamerasını hər dəfə tərk etdiyində əllərinin müntəzəm olaraq qandallanması ilə bağlıdır. İş üzrə Konvensiyanın müddəaları pozulmuşdur.

İşin halları

Ərizəçi ağır ölüm cinayəti də daxil olmaqla, müxtəlif əməllər üzrə cəzası yüngülləşdirilmədən ömürlük azadlıqdan məhrumetmə cəzasına məhkum edilmiş və cəzasını “xüsusi rejim” altında çəkmək sərəncamını almışdır. Nəticədə, o, gündə bir saatlıq gəzinti xaricində hər zaman kamerasında saxlanılmış və həmin vaxt ərzində digər məhbuslarla əlaqə qurmasına icazə verilməmişdir. Ərizəçi, eləcə də kameradan hər çıxdığında əllərinin qandallandığını iddia etmişdir.

Hüquqi məsələlər

Konvensiyanın 3-cü maddəsi

Qandallanma

Məhkəmənin ərizəçinin həbsinin maddi şərtlərinə və ya həbs rejiminə qarşı heç bir etirazı yox idi. O, həmçinin ərizəçinin cəzasının uzunluğu, onun cinayət qeydləri və zorakı keçmiş həyatı nəzərə alınaraq, qandalların həbsxana xaricinə çıxarılma zamanı istifadəsinin əsaslı olduğunu bildirmişdir. Bununla belə o, məhbusun hətta gündəlik gəzintiyə çıxarıldığı zamanlar belə sisteməlik şəkildə qandallandığını müşahidə etmişdir. Həmin təcrübə ərizəçinin qaçmaq cəhdi göstərdiyi heç bir halın baş verməməsi və özünə və ya başqa birinə zərər yetirməməsinə baxmayaraq, ona təxminən on üç il müddətində tətbiq edilmişdir. Bu qaydaya bəərət qazandırmayan işgəncə və qeyri-insani və ya alçaldıcı rəftar və ya cəzanın qadağan edilməsi üzrə Avropa Komissiyası ilə razılaşaraq, Məhkəmə ərizəçinin sisteməlik olaraq qandallanmasını alçaldıcı rəftar hesab etmişdir.

Qərar

İş üzrə Konvensiyanın müddəaları pozulmuşdur (yekdilliklə).

Məhkəmə xüsusi həbs rejiminin 3-cü maddəyə zidd olmadığını hesab etmişdir.

Məhkəmə, eləcə də ərizəçiyə qarşı icraatın davamiyyəti və bu baxımdan səmərəli hüquqi müdafiə vasitəsinin olmamasının Konvensiyanın 6-cı maddəsinin 1-ci bəndinə və 13-cü maddələrinə zidd olduğunu bildirmişdir.

Kompensasiya**Konvensiyanın 41-ci maddəsi**

Məhkəmə qərara alıb ki, ərizəçiyə mənəvi zərərə görə 7.000 avro kompensasiya təyin edilsin.

QEYRİ-İNSANİ VƏ YA ALÇALDICI CƏZA**POZİTİV ÖHDƏLİKLƏR**

Elefteriadis Rumıniyaya qarşı iş üzrə 25.01.2011-ci il tarixli Qərar (III Bölmə)
Elefteriadis v. Romania (no. 38427/05)

İş ağciyər xəstəliyindən əziyyət çəkən məhbusun həbsxanada və məhkəmə sahələrində passiv siqaret çəkməyə məruz qalması ilə bağlıdır. İş üzrə Konvensiyanın müddəaları pozulmuşdur.

İşin halları

Xroniki ağciyər xəstəliyindən əziyyət çəkən məhbus hazırda ömürlük azadlıqdan məhrum etmə cəzasını çəkməkdədir. 2005-ci ilin fevral və noyabr aylarında o, siqaret çəkən iki məhbusla eyni kameraya yerləşdirilmişdir. 2005-2007-ci illərdə bir neçə dəfə çıxmalı olduğu məhkəmələrin gözləmə otaqlarında da o, eynilə siqaret çəkən məhbuslarla saxlanmışdır. Bundan başqa, o, həbsxana müəssisələri və məhkəmələr arasındakı yollarda da passiv siqaret çəkməyə məruz qaldığını iddia etmişdir. Onun penitensiar müəssisələrə qarşı şikayətləri rədd edilmişdir.

Hüquqi məsələlər

Konvensiyanın 3-cü maddəsi

Dövlət ərizəçinin halında olduğu kimi tibbi müayinə və həkimlərin məsləhətləri əsasında sağlamlıq vəziyyətinin tələb etdiyi təqdirdə məhbusların passiv siqaret çəkmənin mənfi zərərlərindən qorunması üçün tədbirlər həyata keçirməlidir. Hazırda dövlət orqanları onun bir neçə dəfə tələb etdiyi kimi onu siqaret çəkən digər məhbuslardan ayırmaqla səhhətini qorumaq üçün tədbirlər görməli idilər. Bu yalnız arzu olunan deyil, eləcə də həbsxanada siqaret çəkməyən məhbuslar üçün kameranın mövcudluğu nəzərə alınarsa, mümkün hal idi. Sözügedən həbsxana müəssisəsinin hadisələrin baş verdiyi zaman həddindən artıq dolu olması faktı dövlət orqanlarını ərizəçinin səhhətini qorumaqla bağlı öhdəliklərindən azad etmirdi. Düzdür, sonuncu həbsxananın həyatında gündəlik gəzintilər, həftədə üç dəfə idmanla məşğuliyyət və nisbətən geniş, təbii işıq və havalandırma ilə təchiz edilmiş kameradan faydalanmaq imkanına malik idi. Lakin həmin halların nə qədər müsbət olmasına baxmayaraq, onun məruz qaldığı passiv siqaret çəkmənin mənfi təsirlərini aradan qaldırmaq üçün yetərli deyildi.

Xüsusilə də, ərizəçinin siqaret çəkən məhbuslarla eyni yerdə saxlanmasından sonra çoxsaylı həkimlər tərəfindən verilən tibbi sertifikatlar onun səhhətinin nəfəs alma yolları ilə bağlı pisləşdiyindən və onda yeni xəstəliyin, xroniki bronxitin yarandığından xəbər verirdi. Onun məhkəmələrin gözləmə otaqlarında digər siqaret çəkən məhbuslarla saxlanmasına gəldikdə, hətta hər dəfə qısa zaman müddətindən söhbət getdiyini güman etsək belə, bu, ərizəçinin istər aktiv, istərsə də passiv şəkildə hər cür siqaretdən uzaq durmasını tövsiyə edən həkim məsləhətlərinə zidd idi. Ərizəçinin sonda siqaret çəkməyən məhbusla eyni kameraya yerləşdirilmiş olması faktı milli qanunvericilikdə siqaret çəkən məhbusların çəkməyənlərdən fərqləndirilməsini təmin edən obyektiv meyarların varlığına deyil, daha çox müəyyən anda maraqlı şəxsin saxlandığı bu və ya digər həbsxananın yetərli yerləşdirmə qabiliyyətinə bağlıdır. Beləliklə, ərizəçinin hazırda cəzasını çəkməkdə olduğu həbsxananın gələcəkdə dolmuş olması halında onun eynilə müvafiq şəraitdə saxlanacağını güman etmək olmaz.

Onun təzminat şikayətinin məhkəmələr tərəfindən rədd edilməsinə gəldikdə isə, ərizəçinin etiraz etdiyi vəziyyətin onun müəyyən zaman daha əlverişli şəraitə köçürülməsi ilə durdurulması faktı daxili yurisdiksiyaları bunun maraqlı şəxs üzərində pis təsirlərinin olub-olmadığını araşdırmaq və lazım olan təqdirdə ona təzminat təyin etmək öhdəliyindən azad etmir. Bundan əlavə, Məhkəmə hazırkı işin hallarında Konvensiyanın 3-cü maddəsinə zidd şəraitdə həbsin törətdiyi əzabları təsdiqləyə biləcək sübutlar vasitəsilə iddialarının mahiyyətinin sübut edilməsinin ərizəçinin üzərinə düşməsinə əqlabatan hesab etmir. Bu növ formal yanaşma tərzı çoxsaylı hallarda

təzminatın verilməsini istisna etmək məhiyyəti daşıyır. Bu, həbsin məhbusun fiziki və ya psixoloji səhhətinin obyektiv görünə bilən pisləşməsi ilə müşayiət edilmədiyi hallardır.

Qərar

İş üzrə Konvensiyanın müddəaları pozulmuşdur (yekdilliklə).

Kompensasiya

Konvensiyanın 41-ci maddəsi

Məhkəmə qərara alıb ki, ərizəçiyə mənəvi zərərə görə 4.000 avro kompensasiya təyin edilsin.

(baxın, həmçinin *Florea Rumıniyaya qarşı*, no. 37186/03, 14 sentyabr 2010, 133 sayılı İnformasiya Məlumatı).

Konvensiyanın 5-ci maddəsi

Azadlıq və toxunulmazlıq hüququ

1. Hər kəsin azadlıq və şəxsi toxunulmazlıq hüququ vardır. Heç kəs qanunla müəyyən olunmuş aşağıdakı hallardan və qaydadan başqa azadlıqdan məhrum edilə bilməz:

a) səlahiyyətli məhkəmə tərəfindən məhkum olunduqdan sonra şəxsin qanuni həbsə alınması;

b) məhkəmənin qanuni çıxardığı qərarı icra etməməyə görə və ya qanunla nəzərdə tutulmuş hər hansı öhdəliyin icra olunmasını təmin etmək məqsədilə şəxsin qanuni tutulması və ya həbsə alınması;

c) hüquq pozuntusunun törədilməsində əsaslı şübhə ilə bağlı şəxsin səlahiyyətli məhkəmə orqanı qarşısında durmasından irəli gələn və ya onun tərəfindən törədilən hüquq pozuntusunun, yaxud törətdikdən sonra gizlənməsinin qarşısını almaq üçün kifayət qədər zəruri əsaslar olduğunun hesab edildiyi hallarda şəxsin qanuni tutulması və ya həbsə alınması;

d) yetkinlik yaşına çatmamış şəxsin tərbiyə nəzarəti üçün qanuni qərar əsasında həbsə alınması və ya onun səlahiyyətli orqana verilməsi üçün qanuni həbsə alınması;

e) yoluxucu xəstəliklərin yayılmasının qarşısını almaq üçün şəxslərin, habelə ruhi xəstələrin, alkoqolizmə və narkomaniyaya mübtəla olanların və ya səfillərin qanuni həbsə alınması;

f) şəxsin ölkəyə qanunsuz gəlməsinin qarşısını almaq məqsədilə və ya barəsində deportasiya, yaxud ekstradisiya tədbirləri tətbiq olunan şəxsin qanuni tutulması və ya həbsə alınması.

2. Tutulmuş hər bir kəsə ona aydın olan dildə onun tutulmasının səbəbləri və ona qarşı irəli sürülən istənilən ittiham barədə dərhal məlumat verilir.

3. Bu maddənin 1 bəndinin "c" yarım bəndinə müvafiq olaraq tutulmuş və ya həbsə alınmış hər kəs dərhal hakim və ya qanunla məhkəmə hakimiyyətini həyata keçirmək səlahiyyəti verilmiş digər vəzifəli şəxsin yanına gətirilir və əqləbatan müddət ərzində məhkəmə araşdırması və ya məhkəməyə qədər azad edilmək hüququna malikdir. Azad edilmək məhkəməyə gəlmə təminatlarının təqdim edilməsi ilə şərtləndirilə bilər.

4. Tutulma və ya həbsə alınma nəticəsində azadlıqdan məhrum edilmiş hər kəs onun həbsə alınmasının qanuniliyinə məhkəmə tərəfindən təxirə salınmadan baxılması hüququna və əgər onun həbsi məhkəmə tərəfindən qanunsuz hesab edilibsə, azad edilmək hüququna malikdir.

5. Bu maddənin müddələrinin pozulması ilə tutulmağa və ya həbsə alınmağa məruz qalan hər kəsin iddia ilə təmin olunan kompensasiya hüququ var.

Konvensiyanın 5-ci maddəsinin 1-ci bəndi

AZADLIQDAN MƏHRUMETMƏ

QANUNİ TUTULMA VƏ YA HƏBS

Haydn Almaniyaya qarşı iş üzrə 13.01.2011-ci il tarixli Qərar (V Bölmə)

Haidn v. Germany (no. 6587/04)

İş ərizəçinin azadlıqdan məhrumetmə cəzasını çəkdikdən sonra qeyri-müəyyən müddətə qətimkan tədbiri kimi həbsdə saxlanması ilə bağlıdır. İş üzrə Konvensiyanın müddəaları pozulmuşdur.

İşin halları

Ərizəçi 1999-cu ildə zorakılıqda ittiham edilərək, üç il yarımliq azadlıqdan məhrumetmə cəzası almışdır. 2002-ci ilin aprel ayında cəzasının bitməsinə üç gün qalmış hökmlərin icrası üçün məsuliyyət daşıyan məhkəmə psixiatriya arayışları əsasında onun digərləri üçün təhlükə daşdığını aşkar etdikdən sonra cəza müddətini yeni qəbul edilmiş Bavariya (Təhlükəli Məhbusların) Cəza Qanununa müvafiq olaraq qeyri-müəyyən müddətə uzatmışdır. Qərar apellyasiya qaydasında təsdiq olunmuşdur. Ərizəçi 2003-cü ilin dekabr ayına qədər və 2004-cü ilin mart ayından sentyabr ayınadək həbsdə saxlanmışdır. Daha sonra o, psixiatriya bölməsinə qəbul edilmişdir.

Hüquqi məsələlər

Konvensiyanın 5-ci maddəsinin 1-ci bəndi

Ərizəçinin 2002-ci ilin aprelindən 2003-cü ilin dekabrına qədər və 2004-cü ilin martından sentyabradaək həbsi Konvensiyanın 5-ci maddəsinin 1 "a"

yarımbəndinin məqsədləri üçün məhkumətmə və həbs arasında yetərli səbəbli əlaqə olmadığından “məhkumluqdan sonra” həbs edilmə mənasına gəlmirdi. Birinci instansiya məhkəməsinin bu cür qərar vermək səlahiyyəti yox idi və o bunu etməmişdir. Qərarların icrası üçün məsuliyyət daşıyan məhkəmə tərəfindən edilən göstəriş özündə təqsiri ehtiva etmirdi və sadəcə olaraq məhkumluğa istinad etdiyi və cəzanın hələ də çəkilməkdə olduğu vaxt verildiyi üçün cinayət ittihamı “yolu ilə” yarandığı hesab edilə bilməzdi. Qətimkan tədbiri kimi həbs “(ərizəçinin) cinayət əməli törətməsinin qarşısının alınması üçün müvafiq olaraq zəruri hesab edilmiş” olaraq, Konvensiyanın 5-ci maddəsinin 1 “c” yarımbəndinin də təsiri altına düşmürdü. Konvensiyanın 5-ci maddəsinin 1-ci bəndi dar şəkildə şərh edilməli idi və mümkün gələcək cinayətlər törədilmə saati və yeri və ya zərərçəkənlər baxımından yetərinə konkret və dəqiq deyildir.

Nəhayət, həbs Konvensiyanın 5-ci maddəsinin 1 “c” yarımbəndinin təsiri altına düşmürdü. Ərizəçinin şəxsi pozuntulardan əziyyət çəkdiyini göstərən obyektiv tibbi dəlilin olmasına baxmayaraq, alman hüquq sistemində təhlükəli cinayətkarların preventiv məqsədlər üçün həbsxanaya və ruhi xəstələrin psixiatrik hospitala yerləşdirilməsi arasında fərqləndirmə aparılmışdır. Ərizəçi təhlükəli cinayətkarlar üçün nəzərdə tutulmuş qanuna müvafiq olaraq saxlanmış və həmin qanun onun ruhi sağlamlığı deyil, yalnız ictimaiyyət üçün ifadə etdiyi risklərin qiymətləndirilməsini tələb edirdi və ilkin olaraq o, xəstəxanada, klinikada və ya digər müvafiq təsisatda deyil, ən azı adi həbsxanada saxlanmışdır. Yekun olaraq, ərizəçinin həbsi Konvensiyanın 5-ci maddəsinin 1-ci bəndinin heç bir yarımbəndinin təsiri altına düşmürdü.

Qərar

İş üzrə Konvensiyanın müddəaları pozulmuşdur (yekdilliklə).

Konvensiyanın 3-cü maddəsi

Məhkəmə ərizəçinin irəliləyən illərinin və zəifləyən (lakin kritik olmayan) səhhətinin birlikdə onu 3-cü maddənin təsiri altına sala biləcəyinə inanmırdı. Bundan əlavə, ərizəçinin azadlıqdan məhrumətmə cəzası bitdikdən sonra saxlandığı şərait, həbs edilmənin verdiyi əziyyət elementinin kənarına çıxan təhqir olunma və qeyri-müəyyənlik hisslərini törətmiş olsa da, onun nəzərdə tutulmuş azad edilmə tarixinə üç gün qalmış saxlanmasının uzadılması qərarının onu alçaltmaq niyyəti daşması haqqında heç bir əlamət yox idi. Nəhayət, həbsi ilə bağlı göstəriş qeyri-müəyyən zamana xitab etsə də, ərizəçi daxili məhkəmələr tərəfindən iki illik baxış hüququna malik idi. Müvafiq olaraq, qeyri-insani və ya alçaldıcı davranış və ya cəza üçün tələb edilən minimum sərtlik həddi aşılmamışdır.

Qərar

İş üzrə Konvensiyanın müddəaları pozulmamışdır (yekdilliklə).

Kompensasiya

Konvensiyanın 41-ci maddəsi

Məhkəmə qərara alıb ki, tələb etmə müddəti keçmişdir.

(baxın, birinci instansiya məhkəməsi tərəfindən çıxarılan, lakin milli hüquqla icazə verilən maksimum on illik müddəti aşmaqla bağlı, *M. Almaniyaya qarşı*, no. 19359/04, 17 dekabr 2009, 125 sayılı İnformasiya Məlumatı; və 2011-ci il 13 yanvar tarixində çıxarılan üç hökm: *Kallweit Almaniyaya qarşı*, no. 17792/07; *Mautes Almaniyaya qarşı*, no. 20008/07; və *Şummer Almaniyaya qarşı*, nos. 27360/04 və 42225/07)

Konvensiyanın 6-cı maddəsi

Ədalətli məhkəmə araşdırması hüququ

1. *Hər kəs onun mülki hüquq və vəzifələri müəyyən edilərkən və ya ona qarşı hər hansı cinayət ittihamı irəli sürülərkən, qanun əsasında yaradılmış müstəqil və qərəzsiz məhkəmə vasitəsi ilə, ağlabatan müddətdə işinin ədalətli və açıq araşdırılması hüququna malikdir. Məhkəmə qərarı açıq elan edilir, lakin demokratik cəmiyyətdə əxlaq, ictimai qayda və ya milli təhlükəsizlik mülahizələrinə görə, həmçinin yetkinlik yaşına çatmayanların maraqları və ya tərəflərin şəxsi həyatının müdafiəsi bunu tələb etdikdə, yaxud məhkəmənin fikrincə, aşkarlığın ədalət mühakiməsinin maraqlarını poza biləcəyi xüsusi hallar zamanı ciddi zərurət olduqda mətbuat və ictimaiyyət bütün proses boyu və ya onun bir hissəsində məhkəmə iclasına buraxılmaya bilər.*

2. *Cinayət törətməkdə ittiham olunan hər kəs onun təqsiri qanun əsasında sübut edilənədək təqsirsiz hesab edilir.*

3. *Cinayət törətməkdə ittiham olunan hər kəs ən azı aşağıdakı hüquqlara malikdir:*

a) *ona qarşı irəli sürülmüş ittihamın xarakteri və əsasları haqqında onun başa düşdüyü dildə dərhal və ətraflı məlumatlandırılmaq;*

b) *öz müdafiəsini hazırlamaq üçün kifayət qədər vaxta və imkana malik olmaq;*

c) *şəxsən və ya özünün seçdiyi müdafiəçi vasitəsilə özünü müdafiə etmək və ya müdafiəçinin xidmətini ödəmək üçün vəsaiti kifayət etmədiyi zaman ədalət mühakiməsinin maraqları tələb etdikdə, belə müdafiədən pulsuz istifadə etmək;*

d) *onun əleyhinə ifadə vermiş şahidləri dindirmək və ya bu şahidlərin dindirilməsi hüququna malik olmaq və onun əleyhinə ifadə vermiş şahidlər üçün eyni olan şərtlərlə onun lehinə olan şahidlərin çağırılması və dindirilməsi hüququna malik olmaq;*

e) *məhkəmədə istifadə olunan dili başa düşmürsə və ya bu dildə danışa bilmirsə, tərcüməçinin pulsuz köməyindən istifadə etmək.*

Konvensiyanın 6-cı maddəsinin 1-ci bəndi (mülki)**AÇIQ ARAŞDIRMA****MÜSTƏQİL VƏ QƏRƏZSİZ MƏHKƏMƏ**

Vernes Fransaya qarşı iş üzrə 20.01.2011-ci il tarixli Qərar (V Bölmə)

Vernes v. France (no. 30183/06)

İş Birja Əməliyyatları Komissiyasında baxılan işdə açıq iclasların keçirilməməsi və tərkibə daxil olan şəxslərin kimliyinin qeyri-müəyyənliyi ilə bağlıdır. İş üzrə Konvensiyanın müddəaları pozulmuşdur.

İşin halları

Maliyyə təşkilatının sədri olan ərizəçi Birja Əməliyyatları Komissiyası (BƏK) tərəfindən üçüncü şəxslər üçün idarəetmə fəaliyyətini icra etməkdən kənarlaşdırılmışdır. Avropa Məhkəməsi qarşısında o, xüsusilə BƏK-in iclaslarının açıq keçirilməməsi, eləcə də qərarı verən tərkibə daxil olan şəxslərin kimliyinin qeyri-müəyyənliyi və bu səbəbdən işinə qərəzsiz şəkildə baxılıb-baxılmadığının yoxlanılmasının qeyri-mümkünlüyündən şikayət edir.

Hüquqi məsələlər**Konvensiyanın 6-cı maddəsinin 1-ci bəndi***a) Açıq iclaslar*

Məhkəmə bu zamana qədər Büdcə və Maliyyə Məhkəməsi (Qisse Fransaya qarşı, no. 33933/96, 26 sentyabr 2000-ci il, 22 sayılı İnformasiya Məlumatı) və Hesablama Məhkəməsi (Martini Fransaya qarşı (BP), no. 58675/00, 12 aprel 2006-cı il, 85 sayılı İnformasiya Məlumatı) qarşısında iclasların keçirilməməsi ilə bağlı işlərdə Konvensiyanın 6-cı maddəsinin 1-ci bəndinin pozulduğu qənaətinə gəlmişdir. Hökumət açıq iclasların keçirilməməsi səbəbləri üçün Konvensiyanın 6-cı maddəsinin 1-ci bəndində sadalanan əlamətlər arasında yalnız maliyyə mütəxəssislərinin cari hesablarının ictimaiyyət tərəfindən idarə edilməsi ilə bağlı göstərə biləcəkləri qətiyyətsizliyi göstərmişdir. BƏK-in sanksiya səlahiyyəti və hazırda qeyd edilən sanksiyaların nəticələri nəzərə alınarsa, Məhkəmə müzakirələrin texnikiliyinə baxmayaraq, ictimai idarəçilikdə şəffaflıq və hüquqlara hörmət edilməsi üzrə təminatların zəruri şərt olduğunu düşünür. BƏK qarşısında keçirilən açıq iclasların məzmununun bildirilməsinin tələb edilməsi əhəmiyyəti nəzərə alınaraq, Dövlət Şurasının son nəzarəti hazırkı işdə yetərli deyildir.

Qərar

İş üzrə Konvensiyanın müddəaları pozulmuşdur (yekdilliklə).

b) BƏK-in qərəzsizliyi

Hadisələrin baş verdiyi zaman qüvvədə olan daxili hüquq müddəaları ərizəçiyə onun üzərinə sanksiya qoyan komissiyaın tərkibini tanımaq və beləliklə özü tərəfindən hər hansı bir mümkün mənfi rəyin və ya üzvlərdən birinin qarşı tərəflə prosedura xələl gətirəcək əlaqəsinin olmadığından əmin olmaq imkanı vermirdi. Bu şəraitdə və kənardan göründüyü kimi qərar qəbul edən BƏK üzvlərinin kimliyinin bildirilməməsi onun qərəzsizliyinə şübhə yaradırdı.

Qərar

İş üzrə Konvensiyanın müddəaları pozulmuşdur (yekdilliklə).

Kompensasiya**Konvensiyanın 41-ci maddəsi**

Məhkəmə qərara alıb ki, pozuntunun təsbit edilməsi mənəvi zərərin ödənilməsi üçün yetərlidir.

Konvensiyanın 6-cı maddəsinin 1-ci bəndi (cinayət)**ƏDALƏTLİ MƏHKƏMƏ ARAŞDIRMASI**

Mustafa (Abu Hamza) Birləşmiş Krallığa qarşı
iş üzrə 18.01.2011-ci il tarixli Qərardad (IV Bölmə)
Mustafa (Abu Hamza) v. United Kingdom (no. 31411/07)

İş terrorçuluqda şübhəli bilinən şəxsin xüsusilə də mətbuat tərəfindən mənfi fikirlərin formalaşdırılmasının qarşısının alınması üçün ədalətli məhkəmə araşdırmasından məhrum edilməsi iddiası ilə bağlıdır. Şikayət qeyri-məqbul elan edilmişdir.

İşin halları

London məscidində imam olan ərizəçi 1996 və 2000-ci illər arasındakı nitqlər və nəsihətləri ilə Birləşmiş Krallığın Təhlükəsizlik Xidmətinin diqqətini çəkmişdir. 1997-1998-ci illərdə o, Xidmətdən olan məmurlarla çoxsaylı

görüşlərə çağırılmışdır. O, həmçinin bu müddət ərzində polislə də görüşlərdə olmuş və 1999-cu ildə Yəməndə əsirlərin girov götürülməsi ilə bağlı araşdırmanın bir hissəsi olaraq polis tərəfindən tutulmuş, dindirilmiş və cəzasız azadlığa buraxılmışdır. 2002 və 2004-cü illər arasında ABŞ prezidenti tərəfindən global terrorçu adı alaraq geniş mətbuatın diqqətini çəkmiş, Britaniya vətəndaşlığını itirməkdə olduğu və Yəməndəki qaçırılmalarla əlaqəli olaraq ABŞ-a ekstradisiya edilməsinin istənilməsi bildirilmişdir. 2004-cü ilin oktyabr ayında o, Birləşmiş Krallıqda ölüm cinayətlərini qızıqdırmaq və 1997-2000-ci illər arasında irqi nifrətin oyadılması müddəaları ilə ittiham edilmişdir. O, prosesdən sui-istifadə edilməsi əsası ilə cinayət istintaqının dayandırılması üçün müraciət etmişdir. Belə ki, Xidmət və ya polislə danışıqlardan sonra o, istintaqa cəlb edilməyəcəyi haqqında təminatlar almış və ya bununla bağlı haqlı gözləntilərlə oradan ayrılmışdır. O, həmçinin bəyan etmişdir ki, məruz qaldığı ictimailəşmə ilə səviyyəyə gəlib çatmışdır ki, onun ədalətli məhkəmə araşdırmasına müvəffəq olması qeyri-mümkün hal idi və təxirəsalma səbəbindən özünü müdafiə etməsi imkansız olmuşdur. Buna baxmayaraq, həmin müraciət rədd edilmişdir və o, ittiham edildiyi çoxsaylı əməllərdə təqsirli bilinmişdir. Onun mühakiməsi apellyasiyada öz təsdiqini tapmışdır.

Hüquqi məsələlər

Konvensiyanın 6-cı maddəsinin 1-ci bəndi

a) İstintaqa cəlb edilməyəcəyi ilə bağlı iddia edilən təminatlar

Məhkəmə istintaq orqanlarının cavabdeh tərəfə müəyyən əməllərdə ittiham edilməyəcəyi ilə bağlı verdiyi təminatlara əməl etməməsinin sonrakı cinayət istintaqını ədalətsiz edəcəyi mümkünlüyünü istisna etmir. Lakin ərizəçinin işində heç bir şey onun istintaqa cəlb edilməyəcəyi ilə bağlı təminat hesab edilə bilməz. Təhlükəsizlik Xidməti rəsmiləri ilə görüşlərinin qeydləri müəyyən suallar doğursa da, onların həmin davranışların təhrikçiliyə aparıb-aparmadığı ilə bağlı məsləhətlər və ya istintaqa cəlb edilib-edilməyəcəyi ilə bağlı təminatlar vermək səlahiyyətlərinin olmadığı ərizəçiyə aydın olmalı idi. Ərizəçi polislə görüşlərinin qeydlərinin istintaqa cəlb edilməyəcəyi ilə bağlı polis tərəfindən birmənalı təminatlar nümayiş etdirdiyini iddia etməmişdir. Nə də Təhlükəsizlik Xidmətinin ərizəçini vətəndaşlıqdan məhrum etmək qərarı və ya ekstradisiya edilməsi ilə razılığı istintaqa cəlb edilməmə təminatı hesab edilə bilərdi. Hər bir halda, hətta birinci instansiya hakimi belə bir təminatın verilmiş olduğunu aşkarlasa belə, milli yurisprudensiya icraatın dayandırılmasının ona açıq olduğunu bildirmişdir. Həmin yurisprudensiya bütünlükdə 6-cı maddəyə müvafiq olmuşdur.

b) Təxirəsalma və neqativ mətbuat rəyi

Ərizəçi təxirəsalmanın özlüyündə prosesi ədalətsiz hala salmasından deyil, məhz Dünya Ticarət Mərkəzinə 2001-ci il 11 sentyabr hücumlarından sonra onun nitqlərinin məzmununu izah etməyi mümkünsüz etməsindən şikayət etmişdir. Bu səbəbdən, təxirəsalma və neqativ mətbuat rəyi məsələlərinin birlikdə baxılması müvafiq olardı. Andlıların subyektiv qərəzsizliyinin təsir altına düşməsi ilə bağlı iddia edilməmişdir. Obyektiv qərəzsizliyə gəldikdə isə, Məhkəmə qəzəbli mətbuat təbliğatının ictimai rəyə və bununla da ittiham edilən şəxsin təqsirliliyinə qərar verəcək andlılara öz təsirini göstərməklə müəyyən hallarda prosesin ədalətliliyinə xələl gətirə biləcəyini qəbul etmişdir. Lakin əksər hallarda birinci instansiya məhkəməsi icraatının mahiyyəti, xüsusilə də andlıları yönləndirməkdə birinci instansiya məhkəməsi hakiminin rolu prosesin ədalətli aparılmasına şübhə doğurmur. Xüsusilə hazırkı işdə də olduğu kimi birinci instansiya icraatı müddətində neqativ mətbuat bəyanatlarını əngəlləmək və icraatdan sui-istifadə edilməsi zəminində prosesin dayandırılması üçün geniş səlahiyyətlərə malik olduğu hallarda daxili məhkəmələr müstəsna halların mövcudluğuna qərar verə bilmək üçün Məhkəmə ilə müqayisədə daha yaxşı mövqeyə malikdirlər. Ərizəçinin işində birinci instansiya hakimi andlılara neqativ mətbuat rəyini görməzdən gəlmək və bunun əvəzinə əllərində olan sübutlara diqqətini toplamaq üçün tam və birmənalı istiqamət vermişdir. Andlılar müzakirələrinə başladıqdan sonra onlara növbəti, diqqətli və təcrübəli yönləndirilmə verilmişdir. Birinci instansiya hakimi tərəfindən icraat müddətində mətbuata edilən xəbərdarlıqlarla birlikdə götürülmüş həmin yönləndirilmələr hakimin qərəzsizliyi ilə bağlı obyektiv əsaslandırılmış olan və ya hər hansı bir haqlı şübhələrin istisna edilməsi üçün yetərli təminatlar vermişdir. Bu səbəbdən 6-cı maddənin pozuntusunun göstəricisi yox idi.

Qərar

Şikayət qeyri-məqbul elan edilmişdir (açıq-aşkar əsassızdır).

Konvensiyanın 6-cı maddəsinin 2-ci bəndi

Dövlət Katibliyinin ərizəçini vətəndaşlıqdan məhrum etmək niyyətində olması bəyanatı ilə istintaq orqanlarının cinayət istintaqı başlamaq qərarı arasında birbaşa əlaqə yox idi. Dövlət Katibliyinin qərarının əsasları ərizəçinin nitqlərində qərb əleyhinə düşüncələr və zorakılığı ehtiva etməsi iddialarını əhatə etsə də, həmin iddia ümumi xarakterli idi və ərizəçinin daha sonra istintaqa cəlb edilməsinə səbəb olan hər hansı bir xüsusi nitqinə istinad etmirdi. Hər bir halda şəxsin ölkədə varlığını xoşagəlməz edən davranışı iddiası bu iddianı edən şəxsin həmin davranışı cinayət əməli hesab etməsi mənasına gəlmirdi. Bu səbəbdən, Dövlət Katibliyinin bunu müdafiə edən

qərarı və iddiaları *Allene de Ribemon Fransaya qarşı* (no. 15175/89, 10 fevral 1995-ci il) işində ərizəçinin pozuntunun aşkarlanmasına imkan verən təqsirliliyi ilə bağlı açıq bəyanatlarına bəraət qazandırmamışdır. Eyni mülahizələr olduqca müxtəlif iddialarla bağlı olan ABŞ prezidenti tərəfindən ərizəçinin terrorçu adlandırılmasına da aid edilir.

Qərar

Şikayət qeyri-məqbul elan edilmişdir (açıq-aşkar əsassızdır).

Konvensiyanın 8-ci maddəsi

Şəxsi həyata və ailə həyatına hörmət hüququ

1. *Hər kəs öz şəxsi və ailə həyatına, mənzilinə və yazışma sirrinə hörmət hüququna malikdir.*

2. *Milli təhlükəsizlik və ictimai asayiş, ölkənin iqtisadi rifah maraqları naminə, iğtişaş və ya cinayətlərin qarşısını almaq, sağlamlığı, yaxud mənəviyyatı qorumaq və ya digər şəxslərin hüquq və azadlıqlarını müdafiə etmək üçün qanunla nəzərdə tutulmuş və demokratik cəmiyyətdə zəruri olan hallar istisna olmaqla, bu hüququn həyata keçirilməsinə dövlət hakimiyyəti orqanları tərəfindən müdaxiləyə yol verilmir.*

ŞƏXSİ HƏYAT

Mikolajova Slovakiyaya qarşı iş üzrə 18.01.2011-ci il tarixli Qərar (IV Bölmə)

Mikolajova v. Slovakia (no. 4479/03)

İş cinayət istintaqının ümumiyyətlə başlanılmamış olduğu halda, polisin ərizəçinin cinayət əməli törətməsinə dair qərarının üzə çıxması ilə bağlıdır. İş üzrə Konvensiyanın müddəaları pozulmuşdur.

İşin halları

Ərizəçinin həyat yoldaşı 2000-ci ildə ərizəçi tərəfindən döyüldüyünü və yaralandığını iddia edən şikayət ərizəsini polisə vermişdir. Ərizəçinin həyat yoldaşı ərizəçiyə qarşı cinayət işinin başlanılması ilə razı olmadığı üçün bir neçə gün sonra polis şikayətin icraatını davam etdirməmək qərarına gəlmişdir. Ərizəçiyə heç bir zaman çatdırılmamış qərarda onlar apardıqları istintaqın ərizəçinin bədən xəsarəti ilə bağlı cinayət əməli törətməmiş olduğunu qeyd etmişlər. Bir il yarım sonra polisin qərarına əsaslanaraq, sığorta şirkəti ərizəçiyə həyat yoldaşının müayinəsinə çəkilən xərcləri geri ödəməsini tələb edən məktubla müraciət etmişdir. Ərizəçi polisə qərarları ilə bağlı etiraz etmiş və hüquqlarının pozulması ilə əlaqədar konstitusiyaya şikayəti vermiş, lakin nəticəsi olmamışdır.

Hüquqi məsələlər

Konvensiyanın 8-ci maddəsi

Polisin qərarında əhatə edilən mülahizələrin ağırlığı, yeni ərizəçinin ağır cinayət əməlində ittiham edilməsi və bunun sığorta şirkətinə bildirilməsi ilə daha da ağırlaşması nəzərə alınaraq, Məhkəmə ərizəçinin 8-ci maddədə göstərilən hüquqlarına müdaxilə edilməsini təsbit etmişdir. Polisin qərarı faktın təsdiqi şəklində ifadə edilmiş və beləliklə, polisin ərizəçini iddia edilən cinayətdə təqsirli hesab etdiyini göstərirdi. Onun heç bir zaman cinayət əməlində ittiham edilməmiş olmasına baxmayaraq, ərizəçi yəqin ki qeyri-müəyyən müddətə olsa da, cinayətkar qismində qeydiyyatda alınmış və bu, əlbəttə onun mənafeyinə xələl gətirmişdir. Bundan əlavə, Məhkəmə prosessual təminatların çatışmazlığını da qeyd edə bilər. Belə ki, ərizəçi mübahisəli polis qərarının ləğv olunması və ya aydınlaşdırılması üçün mümkün şikayət vasitəsinə malik deyildir. Bu səbəbdən, daxili dövlət orqanları ərizəçinin 8-ci maddədəki hüquqları və Hökumətin polisin qərarı və onun üçüncü şəxslərə açıqlanmasına bəraət qazandırılması üçün istinad etdiyi maraqlar arasında ədalətli tarazlığı qoruya bilməmişdir.

Qərar

İş üzrə Konvensiyanın müddəaları pozulmuşdur (yekdilliklə).

Kompensasiya

Konvensiyanın 41-ci maddəsi

Məhkəmə qərara alıb ki, ərizəçiyə mənəvi zərərə görə 1.500 avro kompensasiya təyin edilsin.

ŞƏXSİ HƏYAT

POZİTİV ÖHDƏLİKLƏR

Haas İsveçrəyə qarşı iş üzrə 20.01.2011-ci il tarixli Qərar (I Bölmə)

Haas v. Switzerland (no. 31322/07)

İş psixi çatışmazlıqları olan şəxsin intiharı üçün zəruri olan tibbi dərmanların verilməsindən imtina edilməsi ilə bağlıdır. İş üzrə Konvensiyanın müddəaları pozulmamışdır.

İşin halları

Ərizəçi iyirmi ildən bəridir ki, ağır emosional çatışmazlıqdan əziyyət çəkir. Xəstəliyinin həyatını ləyaqətlə yaşamasına əngəl olduğunu hesab edərək, o, intihara yardım göstərilməsi xidmətlərini təklif edən İsveçrə xüsusi

hüquq assosiasiyasından ona bu işdə kömək etməsini istəmişdir. Tibbi təyinatlı öldürücü maddəni (*pentobarbital sodique*) əldə edə bilmək üçün ərizəçi bir çox psixiatrlara müraciət etmiş, lakin cəhdləri boşa çıxmışdır. Daha sonra o, müxtəlif federal və kantonal orqanlardan həmin assosiasiyanın vasitəçiliyi ilə həkim resepti olmadan yuxarıda qeyd edilən maddəni aptekdən əldə edə bilməsi üçün icazə verilməsini istəmişdir. Lakin onun cəhdləri nəticəsiz qalmışdır. Ərizəçi inzibati orqanlara, eləcə də son instansiya olaraq Federal Məhkəməyə müraciət etmişdir. 2006-cı il 3 noyabr tarixli qərarı ilə Ali məhkəmə onun mübahisələndirmədiyi öz ölümünə qərar vermək hüququnun Konvensiyadan irəli gəlməyən, Dövlət və ya üçüncü tərəfin vasitəçiliyi ilə ölüm hüququndan fərqləndirilməsi gərəkliyini hesab edərək, şikayətini rədd etmişdir. Avropa Məhkəməsi qarşısında ərizəçi öldürücü maddənin əldə edilməsi üçün tələb edilən şərtlər, yəni dərin psixiatrik ekspertizaya əsaslanan tibbi resept səbəbindən həyatına əminliklə və ləyaqətli şəkildə son qoyulması hüququna İsveçrədə hörmət edilməməsindən şikayət edir.

Hüquqi məsələlər

Konvensiyanın 8-ci maddəsi

Fərdin həyatına hansı şəkildə və nə zaman son qoyulması qərarı onun bununla bağlı istəyini sərbəst ifadə etməsi və bunun məsuliyyətini öz üzərinə götürməsi şərtlə şəxsi həyatına hörmət edilməsi hüququnun aspektlərindən biridir. Bununla belə, hazırkı işdə mübahisə obyektı fərqlidir: söhbət 8-ci maddəyə əsasən Dövlətin ərizəçinin həkim resepti və ağrısız və uğursuzluq ehtimalı olmadan ölməsini təmin etmək kimi “pozitiv öhdəliyinin” olub-olmadığını müəyyənləşdirməkdən gedir. Bu mənada, Məhkəmə fərdin öz həyatına nə vaxt və hansı tərzdə son qoyulmasını seçməsi ilə bağlı Avropa Şurası daxilində üzv Dövlətlər arasında konsensusun olmadığını qeyd edir. İntihara yardım etmə müəyyən dövlətlərdə cəzasız qalsa da (ən azı qismən), əksər dövlətlər fərdin həyatına son qoymaq hüququna deyil, onun müdafiə edilməsinə önəm verir. Məhkəmə bundan belə nəticəyə gəlir ki, bu sahədə dövlətlərin mülahizə sərbəstliyi genişdir.

Əgər o, ərizəçinin əminliklə, ləyaqətli şəkildə və gərəksiz ağırlara yol verilmədən intihar etmək istəyini təsdiqləyirsə, Məhkəmə bununla İsveçrə hüququnun qeyd olunan maddənin əldə edilməsi üçün həkim resepti ilə bağlı irəli sürdüyü tələblərin bəraətverici məqsəd daşması fikrindən daşınmır. Söhbət hər bir fərdi tələsik qərar qəbul etməkdən, eləcə də sui-istifadə hallarının qarşısının alınmasından gedir. Belə ki, biz vasitəçiliklə intihar edilməsini asanlaşdıran sistemə xas riskləri gözədən qaçıra bilmərik. Məhkəmə yaşamaq hüququnun dövlətlərdən həyata son qoymaq qərarının maraqlı şəxsin azad fikrinə müvafiq olmasını təmin edəcək proseduru gerçəkləşdirməsini tələb etdiyini hesab edən Federal məhkəmənin mövqeyi ilə razıdır. Tam psixiatrik ekspertizaya əsaslanan tibbi resept tələbi həmin

öhdəliyi təmin etmək məqsədi daşıyan vasitədir. Yerdə qalan məsələ ərizəçinin bu maddəni əldə etməsinə imkan verəcək tibbi ekspertiza keçirilməsi imkanının olub-olmadığını müəyyənləşdirməkdən ibarətdir (əks təqdirdə onun ölmək üçün seçdiyi zaman və vasitə nəzəri və xəyali olardı). Halbuki, Məhkəmə maraqlı şəxsin iddia etdiyi kimi ona öz yardımını göstərə biləcək mütəxəssisin tapılmasının qeyri-mümkünlüyünə inanmamışdır.

Müləhizələrin məcmusu və hazırkı məsələ ilə bağlı daxili dövlət orqanlarının malik olduğu müləhizə sərbəstliyi nəzərə alınaraq, Məhkəmə, əgər Dövlətlər ləyaqətlə öz həyatına son qoymaq hüququnu asanlaşdırmaq üçün lazımi tədbirləri həyata keçirmək kimi pozitiv öhdəliyə malik olsalar belə, İsveçrə dövlət orqanlarının hazırkı işdə həmin öhdəliyi pozmadığını hesab edir.

Qərar

İş üzrə Konvensiyanın müddəaları pozulmamışdır (yekdilliklə).

YAZIŞMA

Mehmet Nuri Özen və digərləri Türkiyəyə qarşı

iş üzrə 11.01.2011-ci il tarixli Qərar (II Bölmə)

Mehmet Nuri Özen and others v. Turkey (no. 15672/08 and others)

İş həbsxana rəhbərliyinin məhbusların kürd dilində tərtib edilmiş məktublarının ailə üzvlərinə çatdırılmasından imtina etməsi ilə bağlıdır. İş üzrə Konvensiyanın müddəaları pozulmuşdur.

İşin halları

Yüksək təhlükəsizlik müəssisələrində azadlıqdan məhrumetmə cəzalarını çəkməkdə olan ərizəçilər ailə üzvləri və ya məhbuslardan başqa biri üçün tərtib etdikləri məktubu göndərməkdən dövlət orqanlarının imtina etməsi ilə üzləşmişlər. Belə ki, kürdcə yazılmış olduğundan onların məzmununun nizamnaməyə zidd olub-olmadığını yoxlamaq mümkün deyildir. Ərizəçilərin bu qərarlara qarşı şikayətləri prosedur və ya hüquqda yanlışlıq olmadığını, xüsusilə də, heç bir qanun müddəasının məktubların tərcüməsinə çəkilən xərclərin həbsxana müəssisələrinin üzərinə qoyulmasını tələb etmədiyini hesab edən icraçı hakim tərəfindən rədd edilmişdir. O qeyd etmişdir ki, məktubların göndərilməməsinin səbəbi onların kürdcə yazılmış olduğu deyil, məzmununun anlaşılmaz olduğu, bununla da, ictimai qayda və təhlükəsizlik tələbləri baxımından yoxlanılmasının qeyri-mümkün olmasıdır.

Hüquqi məsələlər

Konvensiyanın 8-ci maddəsi

Ərizəçilər tərəfindən yazılmış məktubların göndərilməməsi onların yazışma azadlığına müdaxilə etmişdir. Belə ki, burada onların şəxsi yazışmalarına qarışılmışdır. Həmin müdaxilənin qanunla nəzərdə tutulmasını müəyyənləşdirmək üçün Məhkəmə qeyd etmişdir ki, daxili hüquqa müvafiq olaraq penitensiar müəssisələrdə yazışmalara nəzarət və onu qadağan etmək səlahiyyəti yalnız onun məzmunu ilə əlaqədardır, halbuki hazırkı işdə onlar fikirlərini bundan asılı olmayaraq bildirmişlər. Əslində heç bir qanuni müddəa məhbusların epistoluar mübadilədə türk dilindən başqa bir dil istifadə etməsinə icazə vermir və nə də ki bu baxımdan qoyula biləcək hər hansı bir məhdudiyyət və ya qadağanı nəzərdə tutur. Məhkəmə bundan belə nəticəyə gəlir ki, ərizəçilərin yazışma azadlığına edilən müdaxilə “qanunla nəzərdə tutulmamışdır”. Nəhayət, Məhkəmə qeyd edir ki, hadisələrin baş verdiyi dövrdə türk dilində deyil, başqa bir dildə yazılmış məktublara yanaşma tərzini açıqlamayan hüquqi çərçivənin olmadığı halda, həbsxana rəhbərliyi məhbusların üzərinə öz hesablarına öncədən tərcümə edilməsi öhdəliyi qoyulmasından ibarət sabit təcrübə işləyib hazırlamışlar. Həyata keçirilmiş olan bu təcrübə 8-ci maddəyə ziddir. Belə ki, həmin maddənin müdafiə sahəsindən məhbusların faydalanmaq istəyində ola biləcəyi şəxsi epistoluar mübadilə kimi bütöv bir kateqoriyanı avtomatik olaraq istisna edirdi.

Qərar

İş üzrə Konvensiyanın müddəaları pozulmuşdur (yekdilliklə).

Kompensasiya

Konvensiyanın 41-ci maddəsi

Məhkəmə qərara alıb ki, pozuntunun təsbit edilməsi mənəvi zərərin ödənilməsi üçün yetərlidir.

Konvensiyanın 10-cu maddəsi

Fikri ifadə etmək azadlığı

1. Hər kəs öz fikrini ifadə etmək azadlığı hüququna malikdir. Bu hüquqa öz rəyində qalmaq azadlığı, dövlət hakimiyyəti orqanları tərəfindən hər hansı maneə olmadan və dövlət sərhədlərindən asılı olmayaraq, məlumat və ideyaları almaq və yaymaq azadlığı daxildir. Bu maddə dövlətlərin radioyayım, televiziya və kinematoqrafiya müəssisələrinə lisenziya tələbi qoymasına mane olmur.

2. Bu azadlıqların həyata keçirilməsi milli təhlükəsizlik, ərazi bütövlüyü və ya ictimai asayiş maraqları naminə, iğtişaşın və ya cinayətin qarşısını almaq, sağlamlığın və mədəniyyətin qorunması, digər şəxslərin nüfuzu və ya hüquqlarının müdafiəsi, gizli əldə edilmiş məlumatların açıqlanmasının qarşısını almaq və ya ədalət mühakiməsinin nüfuz və qərəzsizliyini təmin etmək üçün qanunla nəzərdə tutulmuş və demokratik cəmiyyətdə zəruri olan müəyyən rəsmiyyətə, şərtlərə, məhdudiyyətlərə və ya sanksiyalara məruz qala bilər.

İFADƏ AZADLIĞI

İsveçrə raelizm hərəkatı İsveçrəyə qarşı

iş üzrə 13.01.2011-ci il tarixli Qərar (I Bölmə)

Mouvement raëlien suisse v. Switzerland (no. 16354/06)

İş müəlliflərinin əxlaqsız hərəkətləri və qanunla qadağan edilmiş internet saytına göndərməsi səbəbindən ictimai yerdə reklam yerləşdirilməsinin qadağan edilməsi ilə bağlıdır. İş üzrə Konvensiyanın müddəaları pozulmamışdır.

İşin halları

Ərizəçi assosiasiya qeyri-kommersiya xarakterli assosiasiyadır və qanuni məqsədi başqa planetlərdən gəlmələrlə ilk və yaxşı əlaqələrin qurulması olan raelizm hərəkatının ("Hərəkat") milli filialını təşkil edir. 2001-ci ildə o, polis rəhbərliyindən reklam xarakterli təbliğat aparılması üçün icazə istəmişdir. Reklam başqa planetlərdən gəlmələrin və uçan naməlum obyektin şəklini, Hərəkatın internet ünvanı və telefon nömrəsini ehtiva edirdi.

Hüquqi məsələlər

Ərizəçi assosiasiya reklam təbliğatı vasitəsilə ideyalarını yaymasına icazə verilməməsi səbəbindən ifadə azadlığının icrasında nəzərdə tutulmuş müdaxiləyə məruz qalmışdır. Mübahisəli reklamın nə mətnində, nə də illustrasiyalarında qeyri-qanuni və ya ictimaiyyəti təəccübləndirəcək heç bir şey daşımadığı mübahisə edilmir. Əksinə, orada daha yağlı şriftlərlə assosiasiyanın internet saytının ünvanı göstərilir ki, bu da ictimaiyyətə qanunla qadağan edilən klonlaşdırma ilə bağlı dəqiq xidmətlər təklif edən Clonaidin ünvanına istinad edir. Həmin saytlara hər kəsin, hətta azyaşlıların da *per se* çıxışı olmaqla, reklamın ictimaiyyət üzərində təsiri daha da artacaqdı və bu səbəbdən dövlətin reklamın təbliğatını qadağan etməkdə marağı daha çox idi. Beləliklə, dövlət orqanlarının Clonaid saytına istinad etməsi azyaşlı uşağa münasibətdə Hərəkatın yol verdiyi seksual

kənarlaşmalar, “geniokratiya”, yeni səlahiyyətin yüksək səviyyəli intellekt göstəricisinə malik olan fərdə verilməsi ilə bağlı olan doktrina lehinə təbliğatları səbəbindən ərizəçi assosiasianın tələb etdiyi icazənin rədd edilməsini zəruri hesab etmək üçün yetərinə səbəblərə malik idi. Nəhayət, mübahisəli tədbir ictimai yerdə reklamın yerləşdirilməsi ilə məhdudlaşır. Beləliklə, milli orqanlar ictimai yerdən geniş istifadə ilə bağlı onlara tanınan geniş mülahizə sərbəstliyini aşmamışdır. Bundan əlavə, onlar öz mövqelərinin əsaslandırılması üçün müvafiq və yetərli səbəblər gətirmişlər. Nəticədə, mübahisəli təbliğatın qadağan edilməsi izlənen qanuni məqsədə mütənasibdir və ərizəçi assosiasianın ifadə azadlığının mahiyyətinə xələl gətirilməmişdir.

Qərar

İş üzrə Konvensiyanın müddəaları pozulmamışdır (iki səsə qarşı beş səs).

MGN Limited Birləşmiş Krallığa qarşı
iş üzrə 18.01.2011-ci il tarixli Qərar (IV Bölmə)
MGN Limited v. United Kingdom (no. 39401/04)

İş məşhur şəxsin toksikomaniyadan sağalmaq üçün aldığı müayinənin müəyyən detallarının bir qəzet tərəfindən açıqlanmasından sonra gizlilik öhdəliyinə əməl edilməməsi səbəbindən kompensasiyanın ödənilməsi ilə bağlıdır. İş üzrə Konvensiyanın müddəaları pozulmamışdır.

İş qəzetin qarşı tərəfin vəkillərinin “qaliblik haqlarının” ödənilməsinə məhkəmə tərəfindən tapşırıq alması ilə bağlıdır. İş üzrə Konvensiyanın müddəaları pozulmuşdur.

İşin halları

Ərizəçi tanınmış modelin narkotika bağlılığı terapiyasının detallarını üzə çıxaran məqaləni nəşr edən qəzetin mətbuat şirkətidir. Məqalə şəkillərlə müşayiət edilirdi, onlardan biri onun qatıldığı Anonim Narkomanlar (AN) mərkəzinin yaxınlığında çəkilmişdi. Modelin vəkili ərizəçiyə müştərisinin şəxsi həyatına xələl gətirilməsi ilə bağlı şikayət məktubu yazdığında, ərizəçi modelin həyat tərzini və gizli şəxsi həyat iddiasını tənqid edən və oxşar şəkillə müşayiət edilən daha iki məqalə çap etmişdir. Model məxfiliyin qorunmaması ilə bağlı məhkəmə iddiası qaldırmışdır. Onun iddiası Lordlar Palatasında səs çoxluğu ilə qəbul edilmiş, narkotik maddələr qəbul etmədiyini söyləməklə ictimaiyyəti yanlış məlumatlandırmasının bilinməsində ictimai maraq olmasına baxmayaraq, onun AN-da aldığı müalicə və gizli çəkilən şəkillərinin çap edilməsi şəxsi həyatına əsaslandırılı bilməyəcək müdaxilə idi. Ona 3.500 funt

(GBP) məbləğində təzminat verilmiş və məhkəmə xərclərinin əvəzi ödənilmişdir. Lordlar Məhkəməsində icraatın xərcləri Şərti Məbləğ Sazişinə¹ müvafiq olaraq model və ilkin xərcləri ikiqat qaldırmış vəkilləri arasında “qaliblik haqlarını” da ehtiva edirdi. Ərizəçi qaliblik haqlarını onun ifadə azadlığını pozacaq dərəcədə qeyri-mütənasib olması bəhanəsi ilə mübahisələndirmişdir. Lakin Lordlar Palatasının qaliblik haqlarının Konvensiyaya müvafiq olmasını bəyan etməsindən sonra o, həmin sazişlə (qaliblik haqlarını ehtiva edən) razılaşmışdır. Lordlar Palatasında iki icraat üçün ümumi məbləğ 500.000 GBP təşkil etmişdir.

Hüquqi məsələlər

Konvensiyanın 10-cu maddəsi

a) Məxfiliyin pozulması

Məxfiliyin pozulmasının təsbit edilməsi ərizəçinin qanunda nəzərdə tutulan ifadə azadlığı hüququna müdaxilə edilməsi ilə nəticələnmiş və digərlərinin hüquqlarını müdafiə etmək məqsədini güdmüşdür. Müdaxilənin demokratik cəmiyyətdə zəruriliyinə gəldikdə, Məhkəmə bildirmişdir ki, müvafiq Konvensiya prinsipləri ilə razılaşan milli hakimlər arasında olan yeganə məsələ əlavə materialların (ərizəçinin AN görüşlərində iştirakı ilə bağlı) çap edilməsi haqqında redaksiya xarakterli qərara edilən müdaxilənin əsaslı olub-olmaması ilə bağlı idi. Daxili məhkəmələr həmin məsələyə müfəssəl şəkildə baxmış və qərarları ilə bağlı izahlı səbəblər vermişlər. Həmin təsəvvürə zidd olaraq və bu məsələ ilə bağlı daxili məhkəmələrin qərarlarına tanınan mülahizə sərbəstliyi baxımından, Məhkəmə Lordlar Palatasının çoxluğunun aldığı qəti qərarla bağlı mövqeyini əsaslandırmaq üçün tutarlı səbəblər tələb edərdi. Əslində o, çoxluğun gətirdiyi səbəbləri inandırıcı hesab etmişdir. Çoxluq iddiaçının fiziki və ruhi sağlamlığı və müalicəsi ilə bağlı əlavə məlumatın intim və şəxsi mahiyyətini vurğulamış və onun nəşr edilməsinin zərərliyi və bərpasında əhəmiyyətli geriləməyə səbəb olma riski daşdığı qənaətinə gəlmişdir. Bundan əlavə, onlar sarsıdıcı xarakter daşıyan şəkillərin məqaləyə daxil edilmək məqsədilə gizlin çəkilməsi ilə və onun AN görüşündən qayıtdığını bildirən və məkanın müəyyənləşdirilməsinə imkan verən başlıqlarla müşayiət edilirdi. Nəhayət, əlavə materialın nəşri hekayətin həqiqiliyinə şübhə qoymamaq üçün zəruri deyildir. Belə ki, ərizəçi artıq yetərincə məlumata malik idi və ictimai maraq iddiaçının bağlılığı və müalicəsinin başlıca faktlarının nəşri ilə razı salınmışdır. Beləliklə, Məhkəmə həmin səbəblərin müvafiqliyi və yetərliliyinin Lordlar Palatasının qəti qərarını öz fikri ilə əvəz etməsinə ehtiyac olmayacaq dərəcədə olduğunu hesab etmişdir.

¹ Şərti Məbləğ Sazişi müştəri və qanuni nümayəndə arasında bağlanan, qanuni nümayəndənin yalnız müəyyən hallarda (məsələn, iddia və ya hazırkı işdə olduğu kimi apellyasiya) qalib gəlməsi ilə haqlarının tam və ya qismən ödənilməsinə nəzərdə tutan sazişdir. Məğlub tərəfə qarşı məhkəmə xərcləri qaliblik haqlarının ilkin haqların 100%-i qədər artmasını nəzərdə tuta bilər.

Qərar

İş üzrə Konvensiyanın müddəaları pozulmamışdır (bir səsə qarşı altı səs).

b) Qaliblik haqları

Ərizəçinin qaliblik haqlarını ödəməsinə tələb edən hökm onun ifadə azadlığına edilmiş müdaxilə idi. Həmin müdaxilə qanuni idi və özəl sektorla maliyyələşdirilən mülki iddia üçün hüquqi xidmətlərə ən geniş mümkün ictimai çıxışı təmin etmək, bununla da, digərlərinin hüquqlarının müdafiəsi məqsədini güdürdü.

Məhkəmə mülki iddialarda uğursuz olan cavabdehlərə qarşı maddi qaliblik haqlarının bərpa edilməsinin məqsəduyğun, mütənasib və həmin məqsədə çatmaq üçün zəruri olub-olmadığını araşdırmışdır. O, sxemin 2003-cü ildən bəri Ədliyyə Nazirliyi tərəfindən hərtərəfli və müfəssəl daxili ictimai yoxlamalara tabe edildiyinə xüsusi diqqət yetirmişdir. Bunun qanunvericilik davamı olmasa da, 2010-cu ildə nəşr edilmiş hesabat, xüsusilə ərizəçinin işi kimi hallarda dörd əsas çatışmazlığı vurğulamışdır: iddiaçıların qaliblik haqları sazişlərinə daxil ola bilməsi üçün müəyyənəddici tələblərin olmaması; iddiaçıların məruz qaldığı xərclərin yaranmasında heç bir rol oynamaması; uğurlu müdafiə üçün yaxşı imkanların olmasına baxmayaraq, qarşı tərəfləri məsələ ilə bağlı erkən razılığa təhrik edən sistemin “qorxuducu” effekti; və nəhayət, vəkillər üçün udmaq ehtimalı aşağı olan işlərdən yayınmaqla udmaq imkanı olan işləri “seçmək” fürsəti (ən geniş insan kütləsinin ədalətdən istifadəsinin genişləndirilməsi niyyətinə xələl gətirilməsi). Cavabdehlərin üzərinə müdafiə edilə biləcək işləri yoluna qoymaqla bağlı göstərilən təzyiq mətbuat elanları və beləliklə də, ifadə azadlığı üçün riskli idi. Ədliyyə Nazirliyi etiraf etmişdir ki, əvəzi ödənilən qaliblik haqları mülki iddialarda, xüsusilə də böhtan və məxfilik işlərində məhkəmə xərcləri yükünü həddən artıq ağırlaşdırır və tarazlıq, iddiaçıların xeyrinə və cavabdehlərin maraqlarının əleyhinə pozulmuşdur. Yoxlama prosesində müəyyənləşdirilən çatışmazlıqlar ərizəçinin işində əks etdirilmişdir: iddiaçı zəngin idi və ona görə də maliyyə səbəblərindən ədalətdən uzaqlaşdırılmaq riski qarşısında deyildi, onun vəkilləri çox az qaliblik haqları müştərilərinə malik idilər və beləliklə də, ehtiyac içində olan iddiaçılar üçün hərəkətə keçəcək deyildilər və aralarında fikir müxtəlifliyi olan daxili məhkəmələrdən göründüyü kimi ərizəçinin işi də əsassız deyildir. Ərizəçinin ödədiyi qaliblik haqlarının dəqiq məbləği belli olmasa da, rəqəm maddi əhəmiyyətə malik idi. Müvafiq olaraq, hədəfə alınan qanuni məqsədlər baxımından ərizəçinin ödəməli olduğu qaliblik haqları qeyri-mütənasib idi və bu məsələlərdə dövlətlərə tanınan geniş mülahizə sərbəstliyinin də hədlərini aşmışdır.

Qərar

İş üzrə Konvensiyanın müddəaları pozulmuşdur (yekdilliklə).

Kompensasiya

Konvensiyanın 41-ci maddəsi

Məhkəmə qərara alıb ki, ədalətli kompensasiya məsələsinin həlli təxirə alınsın.

Aydin Almaniyaya qarşı iş üzrə 27.01.2011-ci il tarixli Qərar (V Bölmə)

Aydin v. Germany (no. 16637/07)

İş qadağan edilmiş təşkilatın dəstəkçisinin qadağanı pozduğu üçün məhkum edilməsi ilə bağlıdır. İş üzrə Konvensiyanın müddəaları pozulmamışdır.

İşin halları

Almaniya dövlət orqanları 1993-cü ildə Kürd İşçi Partiyasının (PKK) fəaliyyətini qadağan etmişdir. 2001-ci ildə PKK dəstəkçilərindən həmin qadağanın aradan qaldırılmasını tələb etməyə inandırmaq üçün geniş miqyaslı kampaniya başlatmışdır. Dövlət orqanlarına həmin məzmununda təxminən 100.000 ərizə təqdim edilmişdir. Ərizəçi Berlində imza toplanmasını təşkil etmişdir. O özü də bəyannaməni imzalamışdır. Bəyannamədə aşağıdakı müddəa yer alırdı: "Mən bəyan edirəm ki, həmin qadağanı tanımıram və bundan irəli gələn bütün məsuliyyəti öz üzərimə götürürəm". O, müvafiq olaraq təşkilatın üzərinə qoyulmuş qadağanı pozmaqda ittiham edilmiş və hər biri 8 avro olan 150 günlük cəriməyə məhkum edilmişdir. Daxili məhkəmələr onun bəyanatını gələcəkdə qoyulmuş qadağaya məhəl qoymamaq və gələcək qanunsuz əməllərin planlaşdırılmasında PKK-nı təhlükəsizliklə təmin etmək öhdəliyi götürdüyünü ifadə edən istiqamətində şərh etmişlər. Onlar bəyanatın ərizəçinin ifadə azadlığının təsiri altına düşmədiyini bildirmişlər. Belə ki, o, azadlıq və kürd milləti üçün öz müqəddəratını həll etmə iddiaları və qadağanın aradan qaldırılmasını tələb etməklə məhdudlaşmırdı. Onlar, həmçinin kampaniyanın çoxsaylı cinayət icraatları ilə ictimai-istintaq xidmətini həddindən artıq yükləməklə qadağanın pozuntularını araşdırmaq prosesinə mane olmaq məqsədilə PKK tərəfindən törədildiyini hesab etmişlər. Belə ki, ərizəçi və digər kampaniya iştirakçıları qadağanı aradan qaldırmaq səlahiyyətinə malik olan Daxili İşlər Nazirliyinə müraciət etməmiş, lakin bunun əvəzində dövlət prokurorluğu xidmətinə çoxsaylı imzalı bəyannamələr təqdim etmişlər. Ərizəçinin konstitusiya şikayəti əsassız olması səbəbindən rədd edilmişdir.

Hüquqi məsələlər

Konvensiyanın 10-cu maddəsi

Qeyri-qanuni təşkilata öz dəstəyini göstərdiyi üçün ərizəçinin məhkum edilməsi onun ifadə azadlığı hüququna müdaxilə etmişdir. Müdaxilə Assosiasiyalar haqqında Qanuna əsaslanırdı və ictimai qayda və təhlükəsizliyi gözləmək kimi qanuni məqsəd güdürdü. Ərizəçinin üzərinə qoyulan cərimə PKK hərəkatının üzərinə qoyulmuş qadağaya riayət edilməsinə əmin olmaq niyyətini güdürdü. Daxili məhkəmələr ərizəçinin qadağanın aradan qaldırılması üçün çağırışları və həmin məqsədlə səlahiyyətli orqana müraciət etmək hüququnu açıq etiraf etmişlər. Bununla bağlı o, cinayət istintaqından boyun qaçıra bilərdi. Məhkəmələr işlə bağlı PKK kampaniyası çərçivəsində edilən bəyanatların məzmununu dəqiqliklə araşdırmış və ərizəçinin PKK-nın təbəçiliyində olan və özü də qadağanın təsiri altına düşən filialına dotasiyalar etməklə qadağanı fərqli şəkildə pozduğunu nəzərə almışlar. Onun üzərinə qoyulan cərimə qeyri-mütənasib deyildir. Beləliklə, məhkəmələr ərizəçinin ona qarşı başlanılmış cinayət istintaqı gedişatında ifadə azadlığı hüququnu diqqətə almışlar.

Qərar

İş üzrə Konvensiyanın müddəaları pozulmamışdır (bir səsə qarşı altı səs).

Donaldson Birləşmiş Krallığa qarşı
iş üzrə 25.01.2011-ci il tarixli Qərardad (IV Bölmə)
Donaldson v. United Kingdom (no. 56975/09)

İş məhbusa kameranın xaricində qıcıqlandırıcı emblemlər taxmasının qadağan edilməsi ilə bağlıdır. Şikayət qeyri-məqbul elan edilmişdir.

İşin halları

Ərizəçi Şimali İrlandiyada respublikaçılar üçün ayrılmış həbsxanada azadlıqdan məhrumetmə cəzasını çəkməkdə idi. Qüvvədə olan nizamnamələrə müvafiq olaraq məhbuslar kameralarından xaricdə emblemlər taxa bilməzdilər. Yalnız Müqəddəs Patrik günündə üç yarpaq və Anma günündə lalə taxılması istisna təşkil edirdi. Ərizəçi 1916-cı il üsyanında həlak olan irland respublikaçı döyüşçüləri yad etmək üçün 2008-ci ildə Pasxanın birinci günündə geyiminin üzərinə ağ zanbaq taxmışdır. Həbsxana məmurunun göstərişi ilə onu çıxarmaqdan imtina etməsindən sonra ərizəçi qanuna təbə olmaqdan boyun qaçırmada təqsirli bilinmiş və kamerada üç günlük təcrid edilmə ilə cəzalandırılmışdır. Məhkəmə yoxlaması üçün onun cəhdləri boşa çıxmışdır.

Hüquqi məsələlər

Konvensiyanın 10-cu maddəsi

Ərizəçinin ifadə azadlığına müdaxilə edən həbsxana siyasəti qanunsuzluq və cinayətin qarşısının alınması və digərlərinin hüquqlarının müdafiəsi kimi qanuni məqsəd güdürdü. Tədbirin mütənasibliyinə gəldikdə isə, mövcud təzyiqi qızıqdıracaq emblemlərə qərar verilməsində dövlətlər geniş mülahizə sərbəstliyinə malik idilər. Belə ki, mədəni və siyasi emblemlər müxtəlif mənalar kəsb edirdi və yalnız tarixi hadisələrdən xəbərdar olanlar onların mənasını tam dərk edə bilərdilər. Ağ zanbaq öldürülmüş respublikaçıların xatirəsinə taxıldığı üçün birlik arasında münaqişə ilə ayrılmaz əlaqəyə malik idi. Bu səbəbdən o, iş yerlərində və Şimali İrlandiya həbsxanalarının kommunal sahələrində taxılması qeyri-məqbul hesab edilən emblemlərdən biri idi. Müəyyən emblemin səbəb olduğu həqarətin dərəcəsi təkbaşına ifadə azadlığının hədlərini məhdudlaşdırma bilməsə də, münaqişə zamanlarında həbsxanalar yüksək dərəcəli nizamsızlıq riski ilə xarakterizə edilirdi və bu səbəbdən təhqiredici hesab edilən emblemlər ictimai yerdə taxılan zaman zorakılıq və nizamsızlığı alovlandırmağa daha meylli idi. Ərizəçinin işində şikayət edilən müdaxilə nisbətən dar miqyaslı idi. Belə ki, yalnız məhbuslar kameradan çölə çıxdığında tətbiq edilirdi və bu şəraitdə nizamsızlığın qarşısının alınması kimi qanuni məqsədə mütənasib idi. Pasxa bayramları olduğundan və baş çəkənlərin də sayının həmin günlərdə artdığından, təcrid edilmiş məhbusların digərləri ilə qarşılaşması mümkün idi. Bundan əlavə, Şimali İrlandiyadakı münaqişələr dövründə həbsxana məmurları müntəzəm olaraq hərbiləşdirilmiş məhbusların hədəf nöqtəsinə çevrilirdilər. Bu səbəbdən, Məhkəmə hərbiləşdirilmiş məhbuslara emblem taxmasının qadağan edilməsinin həbsxana işçilərinin təhlükəsiz iş şəraitini təmin etmək üçün zəruri olduğunu qəbul etmişdir.

Qərar

Şikayət qeyri-məqbul elan edilmişdir (açıq-aşkar əsassızdır).

Məhkəmə, həmçinin ərizəçinin 10-cu maddə ilə birgə 14-cü maddəsinə və 6-cı maddənin 1-ci bəndinə müvafiq edilən şikayətlərini də qeyri-məqbul elan etmişdir.

Konvensiyanın 12-ci maddəsi***Nikah hüququ***

Nikah yaşına çatmış kişilər və qadınlar bu hüququn həyata keçirilməsini tənzimləyən milli qanunvericiliyə müvafiq olaraq, nikaha daxil olmaq və ailə qurmaq hüququna malikdirlər.

NİKAH HÜQUQU

Laşin Rusiyaya qarşı iş üzrə 06.01.2011-ci il tarixli Qərardad (I Bölmə)

Lashin v. Russia (no. 33117/02)

İş fəaliyyət qabiliyyəti olmayan ərizəçinin nikaha daxil ola bilməməsi ilə bağlıdır. Şikayət məqbul elan edilmişdir.

Ərizəçi şizofreniyadan əziyyət çəkir və 2001-ci ildən fəaliyyət qabiliyyəti olmayan elan edilmişdir. 2002-ci ildə o və nişanlısı nikaha daxil ola bilmək üçün səlahiyyətli orqana müraciət etmişlər. Lakin onlar bunu edə bilməmişlər. Belə ki, Rusiya Ailə Məcəlləsinin 14-cü maddəsi ruhi çatışmazlıq səbəbindən fəaliyyət qabiliyyəti olmayan elan edilmiş şəxslərin nikaha daxil olmasını qadağan edir.

Qərar

Şikayət Konvensiyanın 13-cü maddəsi ilə birgə 12-ci maddəyə müvafiq olaraq məqbul elan edilmişdir.

Məhkəmə, həmçinin ərizəçinin Konvensiyanın 5-ci maddəsinin 1 və 4-cü bəndləri və 13-cü maddə ilə birgə 8-ci maddəsinə əsasən verilən şikayətlərini məqbul elan etmişdir.

Konvensiyanın 13-cü maddəsi***Səmərəli hüquqi müdafiə vasitələri hüququ***

Bu Konvensiyada təsbit olunmuş hüquq və azadlıqları pozulan hər kəs, hətta bu pozulma rəsmi fəaliyyət göstərən şəxslər tərəfindən törədildikdə belə, dövlət orqanları qarşısında səmərəli hüquqi müdafiə vasitələrinə malikdir.

SƏMƏRƏLİ HÜQUQİ MÜDAFİƏ VASİTƏSİ

M.S.S. Belçika və Yunanıstana qarşı iş üzrə 21.01.2011-ci il tarixli Qərar (BP)
M.S.S. v. Belgium and Greece (no. 30696/09)

İş Yunanıstanda sığınacaq verilməsi prosesindəki çatışmazlıqlarla və sığınacaq müraciətinin mahiyyətinə baxılmadan və səmərəli hüquqi müdafiə vasitəsi imkanı verilmədən ekspulsiya edilmə təhlükəsi ilə bağlıdır. İş üzrə Konvensiyanın müddəaları pozulmuşdur.

(baxın, yuxarıda Konvensiyanın 3-cü maddəsi)

Paye Fransaya qarşı iş üzrə 20.01.2011-ci il tarixli Qərar (V Bölmə)
Payet v. France (no. 19606/08)

İş islahedici kamerada saxlanma şəraitini mübahisələndirmək üçün səmərəli hüquqi müdafiə vasitəsinin olmaması ilə bağlıdır. İş üzrə Konvensiyanın müddəaları pozulmuşdur.

(baxın, yuxarıda Konvensiyanın 3-cü maddəsi)

Konvensiyanın 35-ci maddəsi

Qəbul edilmə şərtləri

1. Məhkəmə yalnız beynəlxalq hüququn hamılıqla qəbul edilmiş normalarına müvafiq olaraq bütün daxili hüquq müdafiə vasitələri tükəndikdən sonra işi baxılmağa qəbul edə və iş üzrə son qərarın çıxarıldığı tarixdən altı ay keçənədək işə baxa bilər.

2. Məhkəmə 34-cü maddənin müddəalarına müvafiq olaraq verilmiş aşağıdakı fərdi şikayətlərə baxmır:

a) anonim olan; və ya

b) mahiyyətə Məhkəmənin artıq baxdığı məsələ ilə eyni olan, yaxud beynəlxalq araşdırmanın və ya tənzimləmənin digər prosedurunun predmeti olan və işə aid yeni faktları əks etdirməyən.

3. Məhkəmə 34-cü maddəyə əsasən təqdim edilmiş istənilən fərdi şikayəti qəbul edilməz elan edir, əgər hesab edirsə ki:

a. şikayət Konvensiyanın və ya ona dair Protokolların müddəalarına uyğun deyil, açıq-aşkar əsassızdır və ya fərdi müraciət hüququndan sui-istifadədir; və ya

b. Konvensiya və ya ona dair Protokollarda göstərilmiş insan hüquqlarına hörmətin şikayətə mahiyyəti üzrə baxılmasını tələb etdiyi hallar istisna olmaqla, ərizəçi böyük zərərə məruz qalmayıbsa; lakin yerli məhkəmə tərəfindən lazımınca araşdırılmayan heç bir iş bu əsasla rədd edilə bilməz.

4. Məhkəmə bu maddəyə müvafiq olaraq qəbul olunmayan hesab etdiyi istənilən şikayəti rədd edir. O bunu icraatın istənilən mərhələsində edə bilər.

Konvensiyanın 35-ci maddəsinin 1-ci bəndi**SƏMƏRƏLİ DAXİLİ HÜQUQİ VASİTƏ****BİRLƏŞMİŞ KRALLIQ****ALTI AY MÜDDƏT**

Tucka Birləşmiş Krallığa qarşı
iş üzrə 18.01.2011-ci il tarixli Qərar (IV Bölmə)
Tucka v. United Kingdom (no. 34586/10)

İş Cinayət işlərinin yoxlanılması Komissiyasına şikayətin verilməsi ilə bağlıdır. Qərara alınıb ki, hüquqi müdafiə vasitəsi səmərəsiz, şikayət isə qeyri-məqbul elan edilsin.

İşin halları

2008-ci ildə ərizəçinin zorakılıqda ittiham edilməsinə qarşı apellyasiya şikayəti təmin edilməmişdir. O, işin Apellyasiya məhkəməsinə qaytarılması üçün Cinayət istintaqına nəzarət Komissiyasına (CİNK) müraciət etmiş, lakin 2010-cu ildə CİNK-nın ərizəni rədd etdiyi barədə xəbərdar edilmişdir. O, daha sonra Avropa Məhkəməsinə şikayətlə müraciət etmiş və ədalətli məhkəmə araşdırması hüququnun pozulduğundan şikayət etmişdir. İlk məqamda Məhkəmə onun şikayət vermək üçün altı aylıq vaxt müddətinə riayət etdiyini yoxlamışdır.

Hüquqi məsələlər**Konvensiyanın 35-ci maddəsinin 1-ci bəndi**

Məhkəmə Konvensiyanın 35-ci maddəsinin 1-ci bəndinin məqsədləri üçün səmərəli hesab edilməyən hüquqi müdafiə vasitələrindən istifadənin “qəti qərarın” qüvvəyə minməsi tarixinin müəyyənləşdirilməsində və ya altı ay qaydasının başlanğıc anının hesablanması diqqətə alınmayacağını təkrar etmişdir. 2010-cu ildə CİNK-ə təqdim edilən ərizənin məqsədi ərizəçiyə qarşı bağlanmış cinayət istintaqının yenidən açılması idi. Müvafiq qanunvericiliyin müddəlarından aydın olurdu ki, hər hansı bir işin Apellyasiya məhkəməsinə göndərilməsi haqqında qərar CİNK-in səlahiyyətləri daxilində idi və həmin quruma ərizə “istənilən vaxt” verilə bilərdi. Deməli, CİNK-ə ərizə ilə müraciət edilməsinə və fərdin CİNK-ə verə biləcəyi ərizələrin sayına heç bir vaxt məhdudiyyəti tətbiq edilmirdi. Beləliklə, CİNK-ə ərizə səmərəli hüquqi müdafiə vasitəsi təşkil edirdisə, buradan irəli gələn qeyri-müəyyənlik Birləşmiş Krallıqda cinayət icraatı ilə bağlı altı ay kəsimini gərəksiz edərdi. Müvafiq

olaraq, göndərilmə ilə bağlı CİNK-ə edilmiş müraciət Konvensiyanın 35-ci maddəsinin 1-ci bəndinin məqsədləri üçün səmərəli hüquqi müdafiə vasitəsinə təşkil etmədi və Avropa Məhkəməsinə şikayət Apellyasiya Məhkəməsinin qərarından sonra altı aydan artıq müddətdə verilmişdir.

Qərar

Şikayət qeyri-məqbul elan edilmişdir.

Konvensiyanın 1 sayılı Protokolunun 1-ci maddəsi

Mülkiyyətin müdafiəsi

Hər bir fiziki və hüquqi şəxs öz mülkiyyətindən maneəsiz istifadə hüququna malikdir. Heç kəs cəmiyyətin maraqları naminə qanunla və beynəlxalq hüququn ümumi prinsipləri ilə nəzərdə tutulmuş şərtlər istisna olmaqla, öz mülkiyyətindən məhrum edilə bilməz.

Yuxarıdakı müddəalar dövlətin ümumi maraqlara müvafiq olaraq mülkiyyətdən istifadəyə nəzarəti həyata keçirmək, yaxud vergilərin və ya digər rüsum və ya cərimələrin ödənilməsinə təmin etmək üçün zəruri hesab etdiyi qanunları yerinə yetirmək hüququnu məhdudlaşdırmır.

ƏMLAKDAN MANEƏSİZ İSTİFADƏ

MÜLKİYYƏTDƏN İSTİFADƏYƏ NƏZARƏT

Herrman Almaniyaya qarşı iş üzrə 20.01.2011-ci il tarixli Qərar (V Bölmə)

Herrman v. Germany (no. 9300/07)

İş etik zəmində ovçuluq əleyhinə çıxan torpaq sahibinin ərazisində ovçuluğa icazə verməsi və ovçuluq assosiasiyasına qoşulması öhdəliyi ilə bağlıdır. İş üzrə Konvensiyanın müddəaları pozulmamışdır.

İşin halları

Ərizəçi Almaniya torpaq mülkiyyətçisidir. Belə olan təqdirdə o, Federal Ovçuluq Qanununa müvafiq olaraq ovçuluq assosiasiyasının avtomatik olaraq üzvü olur və bu səbəbdən torpaqlarında ovla məşğul olunmasına icazə verməlidir. Əxlaqi zəmində ova qarşı çıxması səbəbindən ovçuluq orqanlarına assosiasiya üzvlüyünə son qoyulmasını tələb edən məktubla müraciət etmiş, lakin müraciəti rədd edilmişdir. Oxşar müraciət daha sonra inzibati məhkəmələr tərəfindən də rədd edilmişdir. 2006-cı ilin dekabr ayında Federal Konstitusiya Məhkəməsi ərizəçinin konstitusiya şikayətinə baxmaqdan imtina etmiş və xüsusilə də qanunvericiliyin qanuni məqsədlər izlədiyini və torpaq mülkiyyətçiləri üzərinə hədsiz yük qoymadığını bildirmişdir.

Onun mövqeyinə görə, qanuni müddəalar ovun aqrar şərtlərə uyğun tərzdə qorunmasını və sağlam və çoxtərəfli vəhşi həyatın təmin edilməsini hədəfə almış və ovçuluq assosiasiyasına məcburi üzvlük həmin məqsədlərə nail olmaq üçün müvafiq və zəruri tədbir idi və ərizəçinin mülkiyyət hüququ və ya vicdan azadlığı, yaxud assosiasiya azadlığı hüququnu pozmurdu. Onun bərabər yanaşma tərzini hüququna da xələl gətirilməmişdir. Belə ki, qanun hər kəsə aid edilirdi.

Hüquqi məsələlər

Konvensiyanın 1 sayılı Protokolunun 1-ci maddəsi

Ərizəçinin öz ərazisində ovçuluğa icazə vermək öhdəliyi onun mülkiyyətindən maneəsiz istifadə hüququna müdaxilə edirdi. Həmin müdaxilə, yeni çoxtərəfli və sağlam ov təbəqəsinin qorunması və ova xələl gətirilməsinin qarşısının alınması məqsədi ümumi maraqlara xidmət edirdi. Sözügedən tədbirlərin zəruriliyinə gəldikdə, Məhkəmə qeyd edir ki, Almaniyanın Mərkəzi Avropada ən sıx yerləşmiş ərazilərdən biri olması ilə şərtlənən vəziyyəti bütün müvafiq sahələrdə ərazi boyu ovçuluğa icazə verilməsini zəruri edirdi. O, sözügedən qanunun bütün Almaniyaya tətbiq edildiyinə diqqət yetirmişdir və bu, həmin işi 93 departamentdən yalnız 23-nün ovçuluq assosiasiyasına məcburi üzvlük rejiminə tabe olduğu *Chassagnou və digərləri*² adlı Fransa işindən fərqləndirirdi. Ərazi boyu ovçuluq sisteminin qanuni istisnaları olsa da, bu, xüsusilə də ictimaiyyət və təbii resursların və ya torpağın xüsusi əhatədə təhlükədə olduğu ərazilərə aid edilirdi (məsələn, şəxsi ovçuluq rayonu ilə əhatə edilmiş anklavlar). Bundan əlavə, Almaniya hüquqi rejimi ovçuluğa uyğun olan torpaqların ictimai və ya özəl mülkiyyətçilərini öz torpaqlarında ovçuluğa icazə vermək öhdəliyindən azad etmirdi³ və ərizəçinin mülkiyyətinin sahəsinə uyğun olan torpaqdan gələn mənfəətin bir hissəsinə qanuni hüququ var idi. Onun iddia edə biləcəyi miqdar maddi əhəmiyyətə malik olmasa da, müvafiq müddəalar digər fərdlərin ərizəçinin torpağından istifadədən maddi gəlir əldə etməsinin qarşısını alırdı. Bundan başqa, o, ovdan irəli gələn hər hansı bir zərərle bağlı kompensasiya almaq hüququna malik idi. Nəticə etibarilə və bu sahədə dövlətlərə ayrılan geniş mülahizə sərbəstliyi nəzərə alınarsa, Məhkəmə Hökumətin mülkiyyət hüququnun müdafiəsi və ümumi maraqlarla bağlı tələb arasında ədalətli tarazlığı saxladığını hesab edir.

Qərar

İş üzrə Konvensiyanın müddəaları pozulmamışdır (üç səsə qarşı dörd səs).

² *Çassanu və digərləri Fransaya qarşı (BP)*, nos. 25088/94, 28331/95 və 28443/95, 29 aprel 1999-cu il, 5 sayılı İnformasiya Məlumatı.

³ Kral torpağının öhdəlikdən azad olduğu *Şneyder Lüksemburqa qarşı işində* fərqli olaraq (no. 2113/04, 10 iyul 2007-ci il).

**Konvensiyanın 1-ci maddəsi ilə birgə
1 sayılı Protokolun 1-ci maddəsi**

Məhkəmə mübahisəli qanun müddəalarına müvafiq olaraq kiçik torpaq sahələri mülkiyyətçiləri (ərizəçi kimi) və böyük torpaq sahələri mülkiyyətçiləri arasında yanaşma fərqi olduğunu hesab etmişdir. Belə ki, sonuncular ovçuluq qanunvericiliyinin təsiri altında (özləri ovçuluqla məşğul olmaqla və ya ovçuluq hüquqlarını icarəyə verməklə) öhdəliklərini hansı şəkildə yerinə yetirməyi seçməkdə azad idi, lakin birincilər yalnız ovçuluq assosiasiyasının qərarında iştirak etmək hüququna malik idilər. Lakin o bu yanaşma müxtəlifliyinin, xüsusilə ərazi boyu ovçuluğa şərait yaratmaq üçün kiçik əraziləri birləşdirmək və ovlanan heyvanların başhesabı sayının effektiv idarəçiliyi ehtiyacı ilə əsaslandırıldığını qəbul etmişdir. Oxşar şəkildə ərizəçi və ovçuluğa tabe olmayan mülkiyyətçilər arasında yanaşma müxtəlifliyi 1 sayılı Protokolun 1-ci maddəsində qeyd edildiyi kimi qanuni istisnalara aid edilən fərdi kiçik torpaq sahələrinin xüsusi şəraiti ilə əsaslandırılırdı.

Qərar

İş üzrə Konvensiyanın müddəaları pozulmamışdır (üç səsə qarşı dörd səs).

Konvensiyanın 11-ci maddəsi ayrılıqda və 14-cü maddə ilə birgə

Mövcud ovçuluq assosiasiyaları ovçuluq orqanının nəzarətində olan ümumi hüquq assosiasiyaları şəklində təşkil edilmiş və onların daxili nizamnamələri həmin orqanın təsdiqinə məruz qalırdı. Onlar dövlət xəzinəsi tərəfindən icra edilən inzibati aktlarla xərclərlə bağlı sərəncamlar vermək hüququna malik idilər. Bu səbəbdən, onlar dövlət tərəfindən özəl assosiasiyalar üzərində icra edilən nəzarətdən daha artıq dərəcədə nəzarətə məruz qalırdılar və ümumi hüquq təsisatları qismində çıxış edə bilmək üçün dövlət strukturlarına yetərinə integrasiya etmişdilər. Əlavə olaraq, onlar ümumi maraq daşıyan ov hüquqlarının icrasının idarə edilməsi və başhesabı onun idarəsi və müdafiə edilməsinin təminatı məqsədlərini izləyirdilər. Müvafiq olaraq ov assosiasiyası 11-ci maddənin məqsədləri üçün "assosiasiya" keyfiyyətində çıxış edə bilməzdi və bu səbəbdən həmin maddə tətbiq edilə bilən deyildir.

Qərar

Şikayət qeyri-məqbul elan edilir (ratione materiae uyğunsuzluq).

Konvensiyanın 9-cu maddəsi

Məhkəmə ərizəçinin fikir və vicdan azadlığı hüquqlarının pozulduğu ilə bağlı şikayətinin 9-cu maddə altında baxılıb-baxılmamalı olduğunu müəyyənləşdirməyi zəruri hesab etməmişdir. Belə ki, hər bir halda onun hüquqlarına edilən istənilən müdaxilə həmin maddənin 2-ci bəndi ilə demokratik cəmiyyətdə zəruri olması səbəbi ilə və ictimai təhlükəsizlik və ictimai sağlamlığın və başqalarının hüquqlarının müdafiəsi maraqları naminə əsaslandırılırdı.

Qərar

İş üzrə Konvensiyanın müddəaları pozulmamışdır (bir səsə qarşı altı səs).

Konvensiyanın 1 sayılı Protokolunun 2-ci maddəsi

Təhsil hüququ

Heç bir şəxsin təhsil hüququndan imtina edilə bilməz. Dövlət təhsil və tədris sahəsində öz üzərinə götürdüyü funksiyaları yerinə yetirərkən, valideynlərin öz dini və fəlsəfi baxışlarına müvafiq olan təhsil və tədrisi təmin etmək hüququna hörmət edir.

TƏHSİL HÜQUQU

Əli Birləşmiş Krallığa qarşı iş üzrə 11.01.2011-ci il tarixli Qərar (IV Bölmə)

Ali v. United Kingdom (no. 40385/06)

İş şagirdin orta təhsil müəssisəsindən həmin məktəbdə baş verən hadisə ilə bağlı cinayət istintaqı aparılması səbəbindən uzun müddətə uzaqlaşdırılması ilə bağlıdır. İş üzrə Konvensiyanın müddəaları pozulmamışdır.

İşin halları

2001-ci ilin mart ayında ərizəçinin məktəbində qəsdən törədilən yanğın səbəbindən cinayət istintaqı başlanılmışdır. Şübhəli şəxslərdən biri olan ərizəçi polis istintaqı bitənədək məktəbdən uzaqlaşdırılmışdır. Uzaqlaşdırma müddəti ərzində məktəb ona 2001-ci ilin may ayına qədər, yeni imtahanlarda iştirak etmək üçün məktəbə gəlməsinə icazə verilənədək, riyaziyyat, ingilis dili və təbii elmlər üzrə təkbaşına hazırlaya biləcəyi çalışmalar göndərməyə davam etmişdir. 2001-ci ilin iyununda ərizəçiyə qarşı istintaq sübut azlığı səbəbindən xitam edilmişdir. Valideynlərin şagirdin məktəbə yenidən integrasiya prosesini asanlaşdırmaq məqsədilə təklif edilən görüşə qatılmamaları səbəbindən, baş müəllim onlara ərizəçini məktəbə

qeydiyyatdan çıxarmasını bildirmişdir. 2001-ci ilin sentyabrında o, məktəbə geri dönməmişdir. Həmin müddət ərzində heç bir təhsil almadığına baxmayaraq, onun adı 2001-ci ilin oktyabr adına qədər qeydiyyatda qalmışdır. 2001-ci ilin noyabrında ərizəçinin atası onun məktəbə bərpasını tələb etdikdə, yerinin ehtiyat siyahısında olan şagirdlərdən birinə verildiyi xəbərini almışdır. 2002-ci ilin yanvarında ərizəçi yeni məktəbə qəbul edilmişdir. O, daxili məhkəmələr qarşısında uğursuzluqla təhsil hüququnun pozulduğundan şikayət etmişdir.

Hüquqi məsələlər

1 sayılı Protokolun 2-ci maddəsi

Şagirdin məktəbin daxili qaydaları ilə əlaqədar olmayan, məsələn, məktəbdə baş vermiş hadisə ilə bağlı aparılan cinayət istintaqı kimi səbəblərdən müvəqqəti olaraq məktəbdən uzaqlaşdırılması əsaslı hesab edilə bilər. Bəzi prosessual qanunsuzluqlar baş vermiş olsa da, ərizəçinin uzaqlaşdırılması həm qanuni, həm də öncədən görülməli idi. Xüsusilə, məktəb uzaqlaşdırılmanın birinci mərhələsi üçün zaman məhdudiyyəti qoymamış və ərizəçi və valideynlərinə rəhbərliyə apellyasiya şikayəti vermək hüququndan bəhs etməmişdir; rəhbərlik iclas keçirməmiş; və uzaqlaşdırma müddəti maksimum qırx beş günlük həddi aşmışdır. Bununla belə, davam edən polis istintaqı gedişində məktəbin hədsiz mürəkkəb vəziyyətdə olmasına yetərli diqqət ayrılmalıdır. 45 günlük müddətin başa çatmasından sonra qanunvericilik ondan ərizəçinin yenidən bərpasını, yaxud daimi əsasla məktəbdən uzaqlaşdırılmasını tələb edirdi. Təcrübədə o, bunların heç birini edə bilməzdi. Cinayət istintaqının davam etdiyi təqdirdə ərizəçinin məktəbə bərpası mümkünsüz idi. Belə ki, digər şagirdlər və işçilər potensial şahidlər idi. Eyni zamanda, onun hər hansı bir əməli törətmiş olduğu müəyyənləşdirilməyincə, məktəbin onu daimi əsasla uzaqlaşdırması da adekvat deyildir.

Mütənasiblik tədbirinə gəldikdə, Məhkəmə uzaqlaşdırmanın mübahisələndirilməsi və qanunsuzluğa yol verilməməsi üçün yerinə yetirilən prosessual təminatlar kimi bu faktorları nəzərə almışdır: uzaqlaşdırmanın müddəti; şagird və ya onun valideynlərinin yenidən bərpa ilə bağlı göstərdiyi əməkdaşlığın dərəcəsi; uzaqlaşdırmanın təsirlərinin azaldılması və xüsusilə də, uzaqlaşdırma müddətində məktəb tərəfindən göstərilən alternativ təhsilin adekvatlığı ilə bağlı məktəbin gördüyü tədbirlər; və üçüncü tərəflərin hüquqlarının pozulması dərəcəsi. Ərizəçi sadəcə cinayət istintaqının bitməsinədək uzaqlaşdırılmışdır. Onun cinayət istintaqının bitməsindən sonra məktəbə bərpa edilməməsi faktı onun və ya bərpasının asanlaşdırılması məqsədilə məktəb tərəfindən təşkil edilən görüşə qatılmayan valideynlərinin təqsiri idi. Bundan əlavə, ərizəçinin uzaqlaşdırılma müddəti ərzində məktəb ona alternativ təhsil imkanları təklif etmişdir, baxmayaraq ki, o, həmin təkliflə

razılaşmaq seçimi etməmişdir. Alternativ təhsil tam məktəb mündəricatını əhatə etməsə də, uzaqlaşdırma tədbirinin cinayət istintaqının nəticəsi belli olanadək müvəqqəti hesab edilməsi faktı nəzərə alınaraq, adekvat tədbir idi. 1 sayılı Protokolun 2-ci maddəsi məktəbdən müvəqqəti uzaqlaşdırılan bütün şagirdlərə tam məktəb mündəricatını əhatə edən alternativ təhsil təklif etməsini tələb etmirdi. Bununla belə, icbari məktəb yaşında olan şagirdin məktəbdən daimi əsasla uzaqlaşdırıldığı və tam məktəb təhsilini hər hansı bir digər məktəbdə milli mündəricatla bərabər şəkildə ala bilmədiyi təqdirdə vəziyyət tamamilə fərqli ola bilərdi. Beləliklə, ərizəçinin uzaqlaşdırılması onun təhsil hüququnun inkar edilməsi ilə nəticələnməmiş və güdülən qanuni məqsədə müvafiq olmuşdur.

Qərar

İş üzrə Konvensiyanın müddəaları pozulmamışdır (yekdilliklə).

Konvensiyanın 1 sayılı Protokolunun 3-cü maddəsi

Azad seçki hüququ

Razılığa gələn Yüksək Tərəflər qanunverici hakimiyyət orqanını seçərkən xalqın öz iradəsini sərbəst ifadə edə biləcək şəraitdə, ağlabatan dövriliklə, gizli səsvermə yolu ilə azad seçkilər keçirməyi öhdələrinə götürürlər.

SƏS VERMƏ

Skoppola İtaliyaya qarşı iş üzrə 18.01.2011-ci il tarixli Qərar (II Bölmə)

Scoppola v. Italy (no. 3) (no. 126/05)

İş çıxarılmış cəzadan irəli gələrək məhbusun avtomatik olaraq səs vermə hüququndan məhrum edilməsi ilə bağlıdır. İş üzrə Konvensiyanın müddəaları pozulmuşdur.

İşin halları

2002-ci ildə andlılar məhkəməsi ölüm cinayəti, ölüm cinayətinə cəhd, ailə üzvlərinə qarşı pis rəftar və qadağan edilmiş silah gəzdirilməsinə görə ərizəçini ömürlük azadlıqdan məhrum etmə cəzasına məhkum etmişdir. İtaliya hüququna görə, onun ömürlük azadlıqdan məhrum edilməsi ictimai funksiyalarının ömürlük dondurulması, eləcə də səs vermə hüququndan əbədi məhrum edilməsini nəzərdə tuturdu. Ərizəçinin bununla bağlı şikayətləri nəticəsiz olmuşdur. Kassasiya Məhkəməsi 2006-cı ildə səs vermə hüququndan əbədi məhrum edilmənin yalnız ən azı beş illik cəzaya və ömürlük cəzaya məhkum edilmə zamanı nəzərdə tutulduğunu vurğulayaraq, onun şikayətini təmin etməmişdir (beş ildən az müddətə məhkum edilmə zamanı səs vermə hüququndan məhrum edilmə beş il müddətində nəzərdə tutulmuşdur).

Hüquqi məsələlər

1 sayılı Protokolun 3-cü maddəsi

Məhkəmə məhbusluq müddətində bütün məhbusların ümumi, avtomatik və fərqləndirmə aparılmadan səs vermə hüququndan məhrum edilməsi cəzasının 1 sayılı Protokolun 3-cü maddəsinə zidd olduğunu xatırladır⁴. Bundan başqa, səs vermə hüququnun qadağan edilməsi qərarı hakim tərəfindən qəbul edilməli və müvafiq şəkildə əsaslandırılmalıdır⁵. Hazırda ərizəçinin məruz qaldığı səs vermə hüququndan məhrum etmənin İtaliya qanunu ilə nəzərdə tutulması mübahisələndirilmirsə, həmin tədbirin tətbiqi avtomatik xarakterli idi. Belə ki, mexaniki olaraq onun barəsində çıxarılmış əsas cəzadan (ömürlük azadlıqdan məhrumetmə) irəli gəlirdi və ərizəçinin ittiham edilməsi ilə bağlı qəbul edilmiş hökmdə ümumiyyətlə qeyd edilməmişdir. Əlavə olaraq, həmin ümumi tədbir fərq qoyulmadan tətbiq edilirdi. Belə ki, törədilmiş cinayətdən asılı olmayaraq və birinci instansiya hakimi tərəfindən əməlin mahiyyəti və ağırlığı araşdırılmadan azadlıqdan məhrum edilmə cəzasının müddətinə bağlı olaraq həyata keçirilirdi. Cəzanın müəyyənləşdirilməsi zamanı birinci instansiya hakiminin etdiyi qiymətləndirmə və ərizəçinin bir gün hakim qərarı ilə reabilitasiyasına nail olmağın mümkünlüyü bu baxımdan heç bir şeyi dəyişmir.

Qərar

İş üzrə Konvensiyanın müddəaları pozulmuşdur (yekdilliklə).

Kompensasiya

Konvensiyanın 41-ci maddəsi

Məhkəmə qərara alıb ki, pozuntunun təsbit edilməsi mənəvi zərərin ödənilməsi üçün yetərlidir.

SEÇKİLƏRDƏ NAMİZƏDLİYİNİ İRƏLİ SÜRMƏ

Paksas Litvaya qarşı iş üzrə 06.01.2011-ci il tarixli Qərar (BP)

Paksas v. Lithuania (no. 34932/04)

İş barəsində impiçment qərarı çıxarılan prezidentin parlament seçkilərində namizədliliyini irəli sürmək hüququndan daimi əsasla məhrum edilməsi ilə bağlıdır. İş üzrə Konvensiyanın müddəaları pozulmuşdur.

---

⁴ Baxın, *Hirst Birləşmiş Krallığa qarşı*, (nº 2) (BP), nº 74025/01, 6 oktyabr 2005-ci il, 79 sayılı İnformasiya Məlumatı.

⁵ Baxın, *Frodli Avstriyaya qarşı*, nº 20201/04, 08 aprel/İ 2010-cu il, 129 sayılı İnformasiya Məlumatı.

İşin halları

Ərizəçi ciddi konstitusiya pozuntusu ilə bağlı Parlament tərəfindən barəsində çıxarılan impiçment qərarı nəticəsində vəzifəsindən azad edilmiş Respublika prezidentidir. Konstitusiya Məhkəməsi ərizəçinin prezident mandatının icrası çərçivəsində qeyri-qanuni və şəxsi məqsədlər üçün bir rus iş adamına Litva vətəndaşlığını verdiyini, sonuncunun dövlət sirrinin üstünü açdığını və yaxınlarının lehinə özəl şirkətə təsir göstərmək üçün öz statusundan qeyri-qanuni faydalandığını bildirmişdir. 2004-cü ilin aprel ayında mərkəzi seçki komissiyası onun azad edilməsindən sonra prezident seçkilərində namizədliyini irəli sürə bilməsi üçün heç bir əngəl görməmişdir. Lakin 2004-cü il mayın 4-də Parlament prezident seçkiləri ilə bağlı qanuna impiçment proseduru nəticəsində mandatından məhrum edilən hər bir şəxsin Respublika prezidentliyinə seçilə bilməyəcəyi barədə müddəa əlavə etmişdir. Nəticə etibarilə, Komissiya ərizəçini namizəd qismində qeydiyyatla almaqdan imtina etmişdir. Bunun ardından, Konstitusiya Məhkəməsi 2004-cü il mayın 25-də qanundan irəli gələn qadağanın Konstitusiyaya müvafiq, lakin onun zaman məhdudiyyətinə məruz qalmasının Konstitusiyaya zidd olduğunu bildirmişdir. 2004-cü il iyulun 15-də Parlament, parlament seçkiləri ilə bağlı qanuna impiçment proseduru nəticəsində mandatından məhrum edilən hər bir şəxsin parlament mandatından məhrum edilməsi ilə bağlı müddəa daxil etmişdir.

Hüquqi məsələlər

1 sayılı Protokolun 3-cü maddəsi

a) Şikayətin məqbuliyyəti

1 sayılı Protokolun azad seçki hüququnu özündə ehtiva edən 3-cü maddəsi yalnız “qanunverici orqana” seçkilərə tətbiq edilir. Müvafiq olaraq, ərizəçi Respublika prezidentliyinə seçkilərdə iştirak edə bilməməsi və ya impiçment edilməsinə qarşı çıxmaq niyyətindədirsə, şikayət Konvensiya ilə *ratione materiae* uyğunsuzluq daşıyacaq və qeyri-məqbul elan ediləcəkdir. Lakin əgər söhbət ərizəçinin Parlament seçkilərində namizədliyini irəli sürməsi mümkünsüzlüyündən gedirsə, həmin şikayət *ratione materiae* uyğun olacaqdır.

b) İşin mahiyyəti

Ərizəçinin seçkilərdə iştirak etmək hüququna müdaxilə edilmiş, bununla da o, qanunverici seçkilərdə namizədliyini irəli sürmək hüququndan bütünlüklə məhrum olunmuşdur. Bu, qanunla nəzərdə tutulmuş və demokratik cəmiyyətdə ictimai qaydanın müdafiəsi məqsədini güdürdü. Ərizəçinin

konstitusiya öhdəlikləri ilə bağlı üzərinə qoyulan halların ağırlığını azaltmadan, nə də onun prezidentlik mandatından məhrum edilmə prinsipini şübhə altına almadan, müdaxilə yenə də geniş nəticələrə malikdir. Belə ki, o, həmin şəxsi yalnız qanunverici mandatdan deyil, eləcə də Konstitusiya qarşısında and içməni gərəkli edən bütün digər mandatlardan da məhrum edir. Bu baxımdan Litva Avropada istisnalıq təşkil edir, çünki Avropa Şurası üzv Dövlətlərinin əksəriyyətində impiçment maraqlı şəxsin seçki hüquqları üzərində birbaşa təsirə və ya qanunverici orqan seçkilərində namizədliyini irəli sürmək hüququnun icrası üzərində birbaşa nəticələrə malik deyildir, yaxud nəzərdə tutulan qadağalar bu barədə xüsusi hüquqi qərarın qəbul edilməsini zəruri edir və zaman məhdudiyyətinə malikdir.

Bu növ tədbirin mütənasibliyinin qiymətləndirilməsində zaman məhdudiyyətlərinin mövcudluğuna və tədbirin geri götürülməsi mümkünlüyünə həlledici diqqət yetirilməlidir. Bu cür ehtimalın mövcudluğu sözügedən dövlətin tarixi-siyasi kontekstinin nəzərə alınması faktına bağlıdır. Şübhəsiz seçicilərin onun tətbiqinə gətirəcək səbəblərə malik ola bilən görüntü daxil olmaqla, təkmilləşdirilməli olan həmin kontekst baxımından, ümumi qadağa zaman keçdikcə malik olduğu ilkin əsasları itirə bilər. Lakin hazırkı işdə mübahisəli qadağa nəinki zaman məhdudiyyətinə malik deyil, üstəlik onun əsaslandığı norma konstitusion lövhəyə həkk edilmişdir. Ərizəçinin passiv seçki hüququnun olmaması 1 sayılı Protokolun 3-cü maddəsinə çətin ki müvafiq ola biləcək daimilik xüsusiyyəti almışdır. Bundan başqa, haqqında bəhs edilən tədbirin normativ prosedurunun mövcud şərtlərdən təsirlənməsi faktı məhdudlaşdırmanın qeyri-mütənasib xarakterinə əlavə əlamət daxil edir. Yuxarıdakı mülahizələrin məcmusu, xüsusilə də qanunverici mandata seçilə bilmə mümkünsüzlüyünün mütləq və dəyişdiriləbilməz xarakteri həmin qadağanın qeyri-mütənasib olduğunu düşünməyə vadar edir.

Qərar

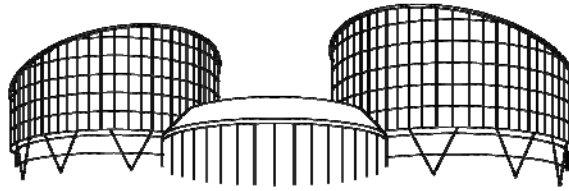
İş üzrə Konvensiyanın müddəaları pozulmuşdur (üç səsə qarşı on dörd səs).

Kompensasiya

Konvensiyanın 41-ci maddəsi

Məhkəmə qərara alıb ki, pozuntunun təsbit edilməsi mənəvi zərərin ödənilməsi üçün yetərlidir.

İNSAN HÜQUQLARI ÜZRƏ AVROPA MƏHKƏMƏSİ

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

1959 • 50 • 2009

BİRİNCİ BÖLMƏ

MURADVERDİYEV AZƏRBAYCANA QARŞI

(Şikayət № 16966/06)

Q Ə R A R

STRASBURQ

09 dekabr 2010-cu il

Muradverdiyev Azərbaycana qarşı iş üzrə,

İnsan Hüquqları Üzrə Avropa Məhkəməsi (Birinci Bölmə) aşağıdakı tərkibdə,

Xristos Rozakis, *Sədr*,

Nina Vajiç,

Elizabet Steyner,

Xanlar Hacıyev,

Din Spilman,

Corcio Malinverni

Georqe Nikolau, *hakimlər*,

və Soren Nilsen, *Bölmə Katibi*,

18 noyabr 2010-cu ildə qapalı şəkildə müzakirə edərək, həmin gündə bu qərarı qəbul edir:

PROSES

1. «İnsan hüquqlarının və əsas azadlıqların müdafiəsi haqqında» Konvensiyanın 34-cü maddəsinə əsasən, Azərbaycan Respublikasının vətəndaşı olan cənab Akif Şəmsəddin oğlu Muradverdiyevin («ərizəçi») Azərbaycana qarşı verdiyi şikayət üzrə (№ 16966/06) iş 27 aprel 2006-cı ildə başlanılmışdır.

2. Ərizəçini Bakıda vəkil işləyən cənab F.Ağayev təmsil edib. Azərbaycan Hökumətini («Hökumət») onun nümayəndəsi Ç.Əsgərov təmsil edib.

3. Ərizəçi xüsusən iddia etdi ki, Konvensiyanın 5-ci maddəsinə əsasən onun azadlıq hüququ pozulmuşdur, ona görə ki, davamlı həbsinin əsaslandırılması üçün əhəmiyyətli və ya kifayətedici səbəblər olmamışdır. O həmçinin iddia edib ki, onun Konvensiyanın 6-cı maddəsinin 2-ci bəndinə əsasən təqsirsizlik prezumpsiyası hüququ daxili dövlət orqanları tərəfindən pozulmuşdur.

4. Bölmənin Sədri 03 iyul 2007-ci ildə şikayət barədə Hökuməti məlumatlandırmaq qərarına gəlib. Həmçinin qərara alınmışdır ki, şikayətin mahiyyətinə onun məqbuliyyəti ilə eyni vaxtda baxılsın (Konvensiyanın 29-cu maddəsinin 1-ci bəndi).

FAKTLAR

I. İŞİN HALLARI

5. Ərizəçi 1949-cu ildə anadan olmuşdur və Bakıda yaşayır.

6. Ərizəçi aşağıda göstərilmiş hadisələrdən əvvəl Prezident Aparatının İşlər İdarəsinin müdiri işləmişdir.

7. O, 20 oktyabr 2005-ci ildə telefon danışığı zamanı Milli Təhlükəsizlik Naziri ilə razılaşmışdır ki, 06 noyabr 2005-ci il tarixli parlament seçkilərindən dərhal sonra bir neçə yüksək vəzifəli şəxslər tərəfindən planlaşdırılması iddia olunan və həyata keçirilməsinə cəhd edilən, lakin baş tutmayan dövlət çevrilişini müzakirə etmək üçün ertəsi gün görüşsünlər. Bu işlə bağlı artıq bir neçə şəxs tutulmuşdur.

A. Ərizəçinin tutulmasının halları

1. Hadisələr barədə ərizəçinin versiyası

8. 21 oktyabr 2005-ci ildə ərizəçi Nazirlə təxminən otuz dəqiqə ərzində görüşdüyü Milli Təhlükəsizlik Nazirliyinin ("MTN") binasına gəlmişdir. Bu görüşdən sonra o, MTN-nin bir neçə digər əməkdaşları ilə də kabinetlərində görüşmüşdür.

9. Həmin gün saat 17:20-dən 19:15-dək ərizəçi şahid qismində dindirilmişdir. Saat 22:00 radələrində o, Nazirin müavini ilə görüşmüşdür. Həmin gecə o, Milli Təhlükəsizlik Nazirinə ünvanlanmış bəyanat (məzmunu bəlli olmayan) yazmışdır.

10. Ertəsi gün, 22 oktyabr 2005-ci ildə ərizəçi bir daha dindirilmişdir. 22 oktyabr 2005-ci ildə saat 22:55-də müstəntiq ərizəçinin qırx səkkiz saat ərzində şübhəli şəxs qismində tutulmasını qərara almışdır. Müstəntiq qeyd etmişdir ki, ərizəçi keçmiş spiker Rəsul Quliyev, keçmiş Maliyyə Naziri Fikrət Yusifov, İqtisadi İnkişaf Naziri Fərhad Əliyev, Səhiyyə Naziri Əli İnsanov və başqaları tərəfindən təşkil edilməsi iddia olunan dövlət çevrilişi haqqında müvafiq dövlət orqanlarına Cinayət Məcəlləsinin 307.1-ci maddəsinə zidd olaraq məlumat verməməkdə şübhəli bilinirdi. Müstəntiq, həmçinin həbsə səbəb kimi ərizəçinin qaçmaq ehtimalını göstərmişdir.

2. Hadisələr barədə Hökumətin versiyası

11. Ərizəçi 76586 sayılı cinayət işi üzrə şahid qismində MTN-ə dəvət olunmuş və 21 oktyabr 2005-ci ildə saat 17:10-da MTN-nin binasına gəlmişdir. Həmin gün o, saat 17:20-dən 19:15-dək şahid qismində dindirilmiş və 19:25-də MTN-nin binasını tərk etmişdir.

12. 22 oktyabr 2005-ci ildə ərizəçi bir daha MTN-ə dəvət olunmuş və saat 13:00 radələrində ora gəlmişdir. Həmin gün o, saat 13:10-dan 15:15-dək və 16:20-dən 17:50-dək şahid qismində dindirilmişdir. Hökumətə görə, qeyd olunan dindirmələr arasındakı fasilədə ərizəçi MTN-nin binasını tərk etmiş və ikinci dindirmədən sonra saat 18:00-da getmişdir. Həmin gün ərizəçi saat 21:55-də MTN-nin binasına dönmüş və 22:55-də işə məsuliyyətli olan müstəntiq ərizəçinin şübhəli şəxs qismində qırx səkkiz saat ərzində həbs edilməsini qərara almışdır.

B. Ərizəçi barəsində həbs qətimkan tədbirinin tətbiqi

13. 24 oktyabr 2005-ci ildə ərizəçinin və vəkiliyin iştirakı ilə Baş Prokurorluğun müstəntiqi tərəfindən qəbul olunmuş qərarla ərizəçi Cinayət Məcəlləsinin 28, 220.1 və 278-ci maddələrində nəzərdə tutulan kütləvi iğtişaşların təşkilinə və dövlət hakimiyyətinin zorla mənimlənməsinə cəhdə görə 76586 sayılı cinayət işi üzrə təqsirləndirilən şəxs qismində cəlb olunmuşdur.

14. 24 oktyabr 2005-ci ildə saat təxminən 17:30-da Nəsimi rayon məhkəməsinin hakimi ərizəçiyə qarşı irəli sürülmüş rəsmi ittihamlara və həbs qətimkan tədbirinin tətbiqi haqqında prokurorun tədimatına istinad edərək, ərizəçinin üç ay müddətində həbsə alınmasını qərara almışdır. Bu tədbirin zəruriliyini hakim aşağıdakı kimi əsaslandırırmışdır:

“Akif Muradverdiyev tərəfindən törədilmiş cinayətin xarakterini və ağırlığını, eləcə də onun istintaq və məhkəmədən gizlənməsinin mümkünlüyünü nəzərə alaraq, mən onun barəsində həbs qətimkan tədbirinin tətbiqini lazımi hesab edirəm.”

Həbs qətimkan tədbirinin tətbiqi barədə iclas MTN-nin binasında keçirilmişdir.

15. 26 oktyabr 2005-ci ildə ərizəçi Nəsimi rayon məhkəməsinin 24 oktyabr 2005-ci il tarixli qərarından şikayət edərək, onun tərəfindən cinayətin törədilməsinə hər hansı əsaslı şübhənin mövcudluğunu müəyyən etmək üçün hakimin heç bir müstəqil araşdırma aparmadığını iddia etmişdir. O həmçinin bildirmişdir ki, hakim onun həbsini əsaslandırmaq üçün hər hansı səbəb göstərməmiş və həbsi qərara alarkən onun şəxsiyyətini, ailə vəziyyətini və digər şəxsi halları nəzərə almamışdır.

16. 28 oktyabr 2005-ci ildə Apellyasiya Məhkəməsi Nəsimi rayon məhkəməsinin 24 oktyabr 2005-ci il tarixli qərarını qüvvədə saxladı. Məhkəmə ittihamların ağırlığına və ərizəçinin gizlənməsinin mümkünlüyünə dair birinci instansiya məhkəməsinin qənaətlərini təkrar etmişdir.

C. Ərizəçiyə qarşı cinayət icraatına dair hüquq-mühafizə orqanlarının birgə bəyanatı

17. 25 oktyabr 2005-ci ildə rəsmi qəzet olan “Azərbaycan” və digər kütləvi informasiya vasitələri “Azərbaycan Respublikası Baş Prokurorluğunun, Milli Təhlükəsizlik Nazirliyinin və Daxili İşlər Nazirliyinin Məlumatı” adı ilə birgə bəyanatı dərc etmişlər. Bu birgə bəyanat ərizəçi daxil olmaqla, bir neçə tanınmış cari və keçmiş dövlət rəsmilərinin həbs olunması və ittiham edilməsi barədə ictimaiyyəti rəsmi məlumatlandırır və onların iddia olunan bir neçə ağır cinayətlərdə iştirakına dair toplanmış sübutların məcmusunu təqdim edib. Sübutlar əsasən həbs olunmuş şəxslərin onların arasındakı gizli görüşlər və maliyyə mənbələrinə dair ifadələrindən, eləcə də onlardan bəzilərinin evində aşkar olunmuş nəğd pul və digər dəyərli əşyalardan ibarət olmuşdur.

18. 25 oktyabr 2005-ci il tarixli birgə bəyanat, *inter alia*, qeyd edib:

“Müəyyən olunmuşdur ki, Azərbaycan Respublikası Prezident Aparatının İşlər İdarəsinin müdiri Akif Muradverdiyev və “Azərkimya” Dövlət Şirkətinin keçmiş Prezidenti Fikrət Sadıqov dövlət vəsaitlərinin geniş miqyasda talanmasında ittiham olunan və hazırda buna görə təqib edilən Rəsul Quliyevlə, eləcə də keçmiş Səhiyyə Naziri Əli İnsanovla, keçmiş İqtisadi İnkişaf Naziri Fərhad Əliyevlə, keçmiş Maliyyə Naziri Fikrət Yusifovla və hakimiyyətin zorla alınmasında maraqlı olan digər şəxslərlə cinayət əlaqəsinə girmişdir. Novxanı-Sumqayıt magistral yolu kənarında yerləşən “Flaqman” restoranında, paytaxtda və ətrafında yerləşən müxtəlif mənzillərdə və bağlarda gizli görüşləri zamanı onlar dövlət hakimiyyətinin qanunsuz mənimsənilməsinə, kütləvi iğtişasların planlaşdırılması üçün toplanmış sabotaj qruplarının təşkilinə və bu fəaliyyət üçün maliyyə dəstəyinə dair razılığa gəlmişlər.

...

İstintaq zamanı, 22 oktyabr 2005-ci ildə Akif Muradverdiyev Baş Prokurora yazılı müraciət edərək, dövlət hakimiyyətinə qarşı planlaşdırılmış cinayət haqqında məlumatı könüllü olaraq təqdim etmək niyyətini bildirmişdir ...

...

Cinayət işi üzrə ittiham olunan və şübhəli şəxs və ya şahid qismində dindirilmiş şəxslər Akif Muradverdiyevin anti-konstitusiya fəaliyyətinin birbaşa iştirakçısı olduğuna və ... istintaq çərçivəsində həyata keçirilmiş axtarış zamanı 32.700 ABŞ dollarının, 14.000 avronun və 9.100 funtun, eləcə də digər xarici valyutanın, 209 yumru qızıl parçaların, 40 qızıl saatin və digər zinət əşyalarının Akif Muradverdiyevin Novxanıda yerləşən bağında aşkarlanmasına dair ifadələrini təsdiq etmişlər. ...”

D. Ərizəçinin həbs müddətinin sonrakı uzadılması

19. Cinayət işini aparan müstəntiqin vəsatəti üzrə 14 yanvar 2006-cı ildə Nəsimi rayon məhkəməsi ərizəçi və onun vəkili olmadan ərizəçinin həbs müddətinin 22 may 2006-cı ilədək dörd ay müddətində uzadılması barədə qərar çıxarmışdır. Bu uzadılmanın zəruriliyini hakim aşağıdakı kimi əsaslandırmışdır:

“Ərizəçinin cinayət təqibini aparan orqandan gizlənməsinin mümkünlüyünə, icraatda iştirak edən şəxslərə qanunsuz təsirə, eləcə də zəruri sübutların prokurorluqdan gizlədilməsinə və ya saxtalaşdırılmasına dair kifayət qədər əsasların olduğunu nəzərə alaraq, onun həbsinin dörd ay uzadılması zəruridir.”

20. Ərizəçi bu qərardan şikayət verərək iddia etmişdir ki, həbs müddətinin uzadılmasına əsaslar olmamışdır. O, daha sonra iddia edib ki, nə o, nə də onun vəkili həbs müddətinin uzadılmasının qərara alındığı iclasın yeri və vaxtı barədə məlumat almışlar.

21. 10 fevral 2006-cı ildə Apellyasiya Məhkəməsi Nəsimi rayon məhkəməsinin 14 yanvar 2006-cı il tarixli qərarını qüvvədə saxladı. Ərizəçinin həbsinin uzadılmasının əsaslandırılması üçün apellyasiya instansiyası aşağıdakıları göstərmişdir:

“Məhkəmə hesab edir ki, birinci instansiya məhkəməsinin qənaəti qanuni və əsaslıdır.

Faktiki olaraq, müstəntiq R.Hüseynov öz izahatında vurğulamışdır ki, A.Muradverdiyevin cinayət əlaqəsinə girdiyi R.Quliyev xaricdə yaşayır və əgər A.Muradverdiyev azad olunarsa, R.Quliyevin köməyi ilə istintaqdan yayınmaq məqsədilə xaricə gedə bilər. Bundan başqa, təqsirləndirilən şəxs A.Muradverdiyev bir neçə illər ərzində vacib vəzifələr tutmuş və azad edildiyi halda, icraatda iştirak edən şəxslərə təsir edə və istintaqa maneə törədə bilər.”

Məhkəmə, həmçinin müəyyən edib ki, ərizəçinin vəkili Nəsimi rayon məhkəməsində iclasın vaxtı və yeri barədə məlumatlandırılmasına və iclasın onların xahişi ilə bir gün təxirə salınmasına baxmayaraq, onlar iclasda iştirak etməmişlər.

22. 16 may 2006-cı ildə işi aparan müstəntiq ibtidai istintaq müddətinin uzadılmasını xahiş edərək qeyd etmişdir ki, istintaq ərizəçinin dövlət əmlakının talanması və hakimiyyətdən sui-istifadə kimi başqa cinayətlərə görə mümkün cəlb olunmasına dair yeni sübutlar əldə etmiş və istintaqın bitməsi üçün daha çox vaxt tələb edilir. Həmin gün Baş Prokuror məhkəməyə müraciət edərək, ərizəçinin həbs müddətinin 22 oktyabr 2006-cı ilədək beş ay müddətində uzadılmasını xahiş etmişdir.

23. 16 may 2006-cı ildə Nəsimi rayon məhkəməsi ərizəçinin həbs müddətini 22 oktyabr 2006-cı ilədək uzatmışdır. Məhkəmə hesab edib ki, istintaqın hərtərəfli və obyektiv aparılması üçün daha çox vaxt tələb edilir və qeyd edib ki, istintaq ərizəçinin dövlət əmlakının talanması və hakimiyyətdən sui-istifadə kimi başqa cinayətlərə görə mümkün cəlb olunmasına dair yeni sübutları təzəlikcə aşkar etmişdir. Ərizəçinin həbs müddətinin uzadılmasının əsaslandırılmasına dair aşağıdakılar qeyd olunub:

“Ərizəçinin cinayət təqibini aparan orqandan gizlənməsinin mümkünlüyünə, icraatda iştirak edən şəxslərə qanunsuz təsirə, eləcə də zəruri sübutların prokurorluqdan gizlədilməsinə və ya saxtalaşdırılmasına dair kifayət qədər əsasların olduğunu nəzərə alaraq, işin müstəsna mürəkkəbliyi ilə bağlı həbsin daha beş ay müddətinə uzadılması üçün təqdimat məhkəməyə göndərilmişdir.

...

İş materiallarını və təqdimatı araşdıraraq müəyyən olunub ki, təqsirləndirilən şəxs A.Muradverdiyevin qətimkan tədbirinin uzadılması barədə təqdimat əsaslıdır və təmin edilməlidir.”

24. Ərizəçi uzadılma üçün əsasların olmadığını iddia edərək şikayət vermişdir. 31 may 2006-cı ildə Apellyasiya Məhkəməsi şikayəti rədd edərək, Nəsimi rayon məhkəməsinin 16 may 2006-cı il tarixli qərarının qanuni olduğunu qeyd etmişdir. Həbs müddətinin uzadılmasının əsaslandırılması qısa olmuş və aşağıdakıları əks etdirmişdir:

“Şikayətin dəlillərini araşdıraraq və şikayətinin xeyrinə vəkilin izahatını və şikayətə qarşı prokurorun çıxışını dinləyərək, məhkəmə hesab edir ki, Nəsimi rayon məhkəməsinin qərarı qanuni və əsaslıdır, şikayət rədd edilməlidir.”

25. Eyni zamanda, 01 iyun 2006-cı ildə ərizəçi sağlamlıq vəziyyətinin pisləşməsinə görə Ədliyyə Nazirliyinin Tibb Müəssisəsinə yerləşdirilmişdir. Tibbi müayinədən sonra ona müəyyən müalicə yazılmışdır. Onun vəkilləri məlumatlandırılıb ki, o, beyin arteriyaların yayılmış ateroskleroz, ensefalopatiya, gipotoniya, xroniki pankreatit, duodenal qarın xəstəliyi və pankreatik şiş kimi bir neçə xəstəliklərdən əziyyət çəkir.

26. 05 avqust 2006-cı ildə ərizəçinin vəkili Nəsimi rayon məhkəməsində vəsatət qaldıraraq, həbs yerinə ərizəçinin ev dustaqlığına yerləşdirilməsini xahiş etmişdir. 09 avqust 2006-cı ildə Nəsimi rayon məhkəməsi vəsatəti rədd

edərək, qətimkan tədbirinin dəyişdirilməsinə əsas olmadığını göstərmişdir. Ərizəçinin şikayətindən sonra, 16 avqust 2006-cı ildə Apellyasiya Məhkəməsi birinci instansiyanın qərarını qüvvədə saxladı.

E. Yeni cinayət ittihamları və mühakimə

27. 13 sentyabr 2006-cı ildə Baş Prokurorluğun müstəntiqinin qərarı ilə ərizəçi 76586 sayılı cinayət işindən ayrılmış 76844 sayılı cinayət işi üzrə yeni cinayət əməllərində ittiham edilmişdir. Ərizəçi Cinayət Məcəlləsinin 179.3.2, 308.2, 311.3.1, 311.3.2, 311.3.3 və 313-cü maddələrində nəzərdə tutulan dövlət əmlakının talanmasında, hakimiyyətdən sui-istifadədə, rüşvətxorluqda və rəsmi sənədlərin saxtalaşdırılmasında ittiham edilirdi. 25 sentyabr 2006-cı ildə Baş Prokuror ittiham aktını Ağır Cinayətlər Məhkəməsinə təqdim etmişdir.

28. 06 oktyabr 2006-cı ildə Ağır Cinayətlər Məhkəməsi hazırlıq iclasını keçirmişdir. Bu iclasda Ağır Cinayətlər Məhkəməsi, *inter alia*, qərara alıb ki, ərizəçinin barəsində həbs qətimkan tədbiri dəyişdirilməməlidir.

29. 31 oktyabr 2006-cı ildə Ağır Cinayətlər Məhkəməsi hökm çıxararaq, ərizəçini Cinayət Məcəlləsinin 179.3.2, 308.2, 311.3.1, 311.3.2, 311.3.3 və 313-cü maddələri ilə nəzərdə tutulmuş cinayətlərdə təqsirli bilmiş və onu altı il azadlıqdan məhrum etmə, əmlakın müsadirəsi və iki il dövlət vəzifəsi tutmaq qadağası cəzasına məhkum etmişdir.

30. 05 mart 2007-ci ildə Apellyasiya Məhkəməsi Ağır Cinayətlər Məhkəməsinin 31 oktyabr 2006-cı il tarixli hökmünü qüvvədə saxladı. 15 yanvar 2008-ci ildə Ali Məhkəmə Apellyasiya Məhkəməsinin qərarını ləğv etmiş və ərizəçinin cəzasını şərti olaraq beş il azadlıqdan məhrum etmə cəzasına dəyişmişdir. Ərizəçi həbsxanadan azad edilmişdir.

31. Ərizəçiyə qarşı Cinayət Məcəlləsinin 28, 220.1 və 278-ci maddələri ilə ittihamları hələ də nəzərdə tutan 76586 sayılı cinayət işi üzrə istintaqın hazırkı vəziyyətinə gəldikdə, belə görünür ki, bu iş nə məhkəməyə göndərilmiş, nə də ona xitam verilmişdir.

F. Şikayətin geri götürülməsinə dair sonrakı hadisələr

32. 02 noyabr 2007-ci ildə ərizəçinin imzaladığı və Ədliyyə Nazirliyinin Həbsxana xidməti tərəfindən Məhkəməyə göndərilmiş məktubla ərizəçi şikayətini geri götürdüyünü bildirib.

33. 21 dekabr 2007-ci il tarixli məktubla ərizəçinin vəkili Məhkəməni məlumatlandırıb ki, ərizəçi 02 noyabr 2007-ci il tarixli məktubu vəkilin iştirakı olmadan və Hökumət rəsmilərinin tövsiyələri ilə yazıb.

34. Ərizəçinin həqiqətən şikayətini geri götürmək xahişinə aydınlıq gətirməyi xahiş edən Məhkəmənin 18 yanvar 2008-ci il tarixli məktubundan sonra ərizəçinin vəkili 02 noyabr 2007-ci il tarixli məktubun ərizəçinin səhhətinin pis vəziyyətdə olduğu vaxtda yazıldığını qeyd edən 2 fevral 2007-ci il tarixli məktubla Məhkəməni məlumatlandırıb ki, ərizəçi şikayətə baxılmasını istəyir.

II. MÜVAFIQ DAXİLİ QANUNVERİCİLİK

A. Həbs qətimkan tədbiri

35. Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin ("CPM") XVII fəslə qətimkan tədbirlərini tənzimləyir. CPM-in 154-cü maddəsi həbs daxil olmaqla on növ qətimkan tədbirləri nəzərdə tutur. Qətimkan tədbirləri o hallarda tətbiq oluna bilər ki, cinayət təqibi üzrə toplanmış materiallar şübhəli və ya təqsirləndirilən şəxs tərəfindən aşağıdakı hərəkətlərin edilməsi ehtimalına kifayət qədər əsas versin: (a) cinayət prosesini həyata keçirən orqandan gizlənmək; (b) cinayət prosesində iştirak edən şəxslərə qanunsuz təsir göstərməklə, cinayət təqibi üzrə əhəmiyyət kəsb edən materialları gizlətməklə və ya saxtalaşdırmaqla ibtidai istintaqın və ya məhkəmə baxışının normal gedishinə mane olmaq; (c) cinayət qanunu ilə nəzərdə tutulmuş əməli yenidən törətmək və ya cəmiyyət üçün təhlükə yaratmaq; (d) cinayət prosesini həyata keçirən orqanın çağırışlarına üzrlü səbəblər olmadan gəlməmək və ya digər yolla cinayət məsuliyyətinə cəlb edilməkdən və cəza çəkməkdən boyun qaçıрмаq; və ya (e) məhkəmə hökmünün icra edilməsinə maneə törətmək (155.1-ci maddə). Qətimkan tədbirinin seçilməsinin zəruriliyi və onlardan hansının konkret şübhəli və ya təqsirləndirilən şəxsə tətbiq edilməsi məsələsi həll edilərkən aşağıdakılar nəzərə alınmalıdır: (a) şübhəli və ya təqsirləndirilən şəxsə istinad edilən əməlin ağırlığını, xarakterini və törədilmə şəraitini; (b) şübhəli və ya təqsirləndirilən şəxsin şəxsiyyətini, yaşını və səhhətini, məşğuliyyət növünü, ailə, maddi və sosial vəziyyətini, o cümlədən himayəsində şəxslərin və daimi yaşayış yerinin olmasını; və (c) əvvəllər cinayətin törədilməsini, qətimkan tədbirinin seçilməsini və digər əhəmiyyətli halları (155.2-ci maddə). Bundan başqa, ümumi qayda kimi həbs qətimkan tədbiri yalnız 2 (iki) ildən artıq müddətə azadlıqdan məhrum etmə növündə cəza təyin edilə bilən cinayətin törədilməsində ittiham olunan şəxsə tətbiq edilə bilər.

36. CPM iki növ həbs qətimkan tədbirini fərqləndirir: (1) "məhkəməyədək icraat zamanı" həbs, yəni müvafiq cinayət prosesi orqanı ibtidai araşdırmanı həyata keçirdikdə; (2) iş məhkəmədə baxılarkən sonrakı həbs. Müddətlərin hesablanması istisna olmaqla, bu növ həbslər arasında aşkar fərq yoxdur.

37. Xüsusilə ağır cinayətlərdə ittiham olunan şəxslərə aid məhkəməyədək icraat zamanı qətimkan tədbiri qismində həbsdə saxlama müddəti ilkin üç aylıq müddətin bütün mümkün uzadılmaları daxil olmaqla, tutulma tarixindən on səkkiz ayı keçə bilməz (158.1, 159.1, 159.2, 159.7 və 159.8-ci maddələr). Məhkəməyədək icraat zamanı bütün həbs müddətinin hesablanması faktiki həbsin, ev dustaqlığının və ya tibbi müəssisədə qalmanın istənilən müddətlərini ehtiva edir. Məhkəməyədək icraat zamanı həbsin axımı işin məhkəməyə göndərildiyi və ya həbs qətimkan tədbirinin aradan qalxdığı gündə bitir (158.3-cü maddə).

38. Qətimkan tədbiri qismində həbsdə saxlama müddəti hesablanarkən təqsirləndirilən şəxsin və onun müdafiəçisinin cinayət işinin materialları ilə tanış olma müddəti nəzərə alınmır (158.4-cü maddə).

39. İbtidai istintaq qurtardıqda, müstəntiq bu barədə təqsirləndirilən şəxsə və digər müvafiq tərəflərə məlumat verir və cinayət işinin materialları ilə tanış olma yerini və vaxtını müəyyən edir (284.1-ci maddə). CPM-in 284-288-ci maddələri təqsirləndirilən şəxs daxil olmaqla, müvafiq tərəflərin cinayət işinin materialları ilə tanış olmağının təfsilatlı qaydalarını və prosedurunu müəyyən edir. 284-289-cu maddələrin tələb etdiyi kimi iş materialları ilə tanış olma bitdikdə, müstəntiq ittiham aktı tərtib edir (289-cü maddə). Daha sonra ittiham aktı onu, *inter alia*, beş gün müddətində təsdiq edən və ya yenidən tərtib etmək üçün müstəntiqə qaytaran ibtidai araşdırmaya prosessual rəhbərliyi həyata keçirən prokurora göndərilir (290-cı maddə).

40. İbtidai araşdırmaya prosessual rəhbərliyi həyata keçirən prokuror ittiham aktını təsdiq etdikdən sonra iş baxılması üçün məhkəməyə göndərilir (292-ci maddə). Təqsirləndirilən şəxs həbsdə olduqda, işin məhkəməyə göndərildiyi gün onun məhkəməyədək icraat zamanı həbsin bitdiyini (158.3-cü maddə) və mühakimə zamanı həbsin əvvəlini göstərir.

41. 14 iyun 2005-ci il tarixli qanunvericilik dəyişikliyinə (keçmiş 158.5-ci maddəni ləğv edən) müvafiq olaraq, CPM artıq mühakimə zamanı həbsin müddətlərinə hər hansı məhdudiyyət nəzərdə tutmur.

B. Həbs qətimkan tədbirinin tətbiqinə və yoxlanılmasına aid icraat

1. "Məhkəməyədək icraat zamanı" həbs

42. Həbs qətimkan tədbiri yalnız ibtidai araşdırmaya prosessual rəhbərliyi həyata keçirən prokurorun təqdimatı ilə məhkəmə qərarına əsasən tətbiq oluna və uzadıla bilər (156.2 və 441.1.2-ci maddələr).

43. Həbsə aid müxtəlif prosessual məsələlərə dair müraciətlərə onlar məhkəməyə daxil olduqdan sonra 24 saat müddətində hakim tərəfindən təkbaşına, qapalı məhkəmə iclasında baxılır (447.1 və 447.2-ci maddələr). Məhkəmə iclasında aşağıdakı şəxslər iştirak etmək hüququna malikdirlər: (a) vəsatət vermiş şəxs; (b) ibtidai araşdırmaya prosessual rəhbərliyi həyata keçirən prokuror; və (c) vəsatətlə hüquqlarının məhdudlaşdırılması nəzərdə tutulan şəxs, onun müdafiəçisi və ya qanuni nümayəndəsi (447.3-cü maddə).

44. Həbs qətimkan tədbirini həm tətbiq və ya bundan imtina edən məhkəmə qərarı, həm də onu uzadan və ya bundan imtina edən məhkəmə qərarından şikayət oluna bilər. Bununla bağlı apellyasiya instansiyasının qərarı qətidir (157.6 və 159.6-cı maddələr).

45. Şikayət müvafiq məhkəmə qərarının çıxarıldığı gündən üç gün müddətində verilməlidir (452.1-ci maddə). Şikayəti aldıqdan sonra üç gün müddətində o, apellyasiya instansiyasının üç hakimdən ibarət kollegiyasında baxılır (453.1 və 453.2-ci maddələr). Aşağıdakı şəxslər iclasda iştirak edə

bilərlər: (a) şikayət vermiş şəxs; (b) ibtidai araşdırmaya prosesual rəhbərliyi həyata keçirən prokuror; və (c) təqsirləndirilən şəxsin müdafiəçisi və ya qanuni nümayəndəsi (453.3-cü maddə).

2. Məhkəmə icraatı zamanı həbs

46. Məhkəmə işi aldıqdan sonra on beş gün (və ya müəkkəb işlərdə otuz gün) müddətində hazırlıq iclası keçirməlidir (298.2-ci maddə). Bu hazırlıq iclasında digər məsələlərdən başqa məhkəmə müdafiə olunan şəxsin həbsdə qalmalı və ya azad edilməli olduğunu həll edir və müvafiq qərar çıxarır (299.3.5, 300.2, 301.2 və 306-cı maddələr).

47. Məhkəmə icraatının istənilən mərhələsində və öz təşəbbüsü ilə məhkəmə həbs daxil olmaqla, istənilən qətimkan tədbirini qərara ala, dəyişdirə və ya ləğv edə bilər (156.2 və 320-ci maddələr). İstənilən belə qərar müşavirə otağında çıxarılmalı və məhkəmənin bütün tərkibi tərəfindən imzalanmalıdır (321.2.2-ci maddə).

48. Mühakimə zamanı qətimkan tədbirlərinə dair qərarlardan yuxarı məhkəməyə şikayət edilə bilər (173.2-ci maddə).

C. Cinayət prosesini həyata keçirən orqanın hərəkətlərindən və qərarlarından şikayət

49. CPM-in LII fəslə cinayət prosesində tərəflərin cinayət prosesi orqanlarının hərəkət və ya qərarlarından məhkəməyə şikayət prosedurunun müəyyən edir. 449-cu maddə nəzərdə tutur ki, təqsirləndirilən (və ya şübhəli) şəxs və ya onun vəkili, *inter alia*, onun tutulmasından və ya həbsindən şikayət verə bilər. Cinayət prosesini həyata keçirən orqanın hərəkət və ya qərarlarının qanuniliyini yoxlayan hakim onları qanunsuz kimi ləğv edə bilər (451.1.2-ci maddə).

HÜQUQİ MƏSƏLƏLƏR

I. KONVENSIYANIN 5-ci MADDƏSİNİN 1-ci BƏNDİNİN İDDİA OLUNAN POZUNTUSU

50. Ərizəçi şikayət edib ki, tutulması və həbsi onun tərəfindən cinayətin törədilməsinə dair şübhə üçün əsaslara malik deyildir. O, həmçinin şikayət edib ki, azadlıqdan məhrum etmə qanuni olmamışdır. Xüsusən, qeyd edib ki, qanunsuz şəkildə tutulmuş və hakim qarşısına çıxarılmazdan əvvəl daxili qanunvericiliyin mümkün hesab etdiyi qırx səkkiz saatdan artıq saxlanılmışdır. Daha sonra ərizəçi iddia edib ki, Nəsimi rayon məhkəməsinin 16 may 2006-cı il tarixli qərarı ilə icazə verilmiş həbs müddətinin 22 oktyabr 2006-cı ildə bitməsindən sonra o, 31 oktyabr 2006-cı ilədək qanunsuz həbsdə saxlanılmışdır.

Konvensiyanın 5-ci maddəsinin 1-ci bəndinin müvafiq hissəsi aşağıdakıları nəzərdə tutur:

“1. Hər kəsin azadlıq və şəxsi toxunulmazlıq hüququ vardır. Heç kəs qanunla müəyyən olunmuş aşağıdakı hallardan və qaydadan başqa, azadlıqdan məhrum edilə bilməz:

...

c) hüquq pozuntusunun törədilməsində əsaslı şübhə ilə bağlı şəxsin səlahiyyətli məhkəmə orqanı qarşısında durmasından irəli gələn və ya onun tərəfindən törədilən hüquq pozuntusunun, yaxud törətdikdən sonra gizlənməsinin qarşısını almaq üçün kifayət qədər zəruri əsaslar olduğunun hesab edildiyi hallarda şəxsin qanuni tutulması və ya həbsə alınması; ...”

A. Əsaslı şübhə

51. Hökumət bildirib ki, ərizəçi cinayət törətməkdə əsaslı şübhə üzrə tutulmuşdur. Xüsusən, bu şübhə cinayət işi üzrə verilmiş ifadələrə, eləcə də digər sübutlara əsaslanır.

52. Ərizəçi iddia edib ki, onun tərəfindən cinayətin törədilməsinə əsaslı şübhə olmamış və daxili dövlət orqanları hər hansı cinayət əməlinin törədilməsinə əsaslı şübhənin yaranması üçün kifayətedici fakt və məlumatları təqdim etməmişdir.

53. Məhkəmə xatırladır ki, əsaslı şübhə üzrə tutulmanın Konvensiyanın 5-ci maddəsinin 1 “c” yarımbəndi ilə əsaslandırılması üçün tutulma anına və ya tutulma zamanında polisə ittihamların irəli sürülməsinə kifayət edən sübutların əldə olunması zəruri deyildir (baxın, *Broqan və digərləri Birləşmiş Krallığa qarşı*, 29 noyabr 1988-ci il, § 53, A Seriyaları, no. 145-B və *Erdagöz Türkiyəyə qarşı*, 22 oktyabr 1997-ci il, § 51, *Qərar və Qərardadların Hesabatı*, 1997-VI). Həbs olunmuş şəxsin sonradan ittiham olunması və ya məhkəməyə verilməsi də tələb edilmir. Dindirilmə üçün həbsin məqsədi buna əsas verən şübhələrin təsdiqi və ya rədd olunması ilə cinayət araşdırmasının irəliləməsidir. Bununla da, şübhəyə əsas olan faktlar cinayət icraatının növbəti mərhələsində yer alan məhkum etməni və ya hətta ittihamı əsaslandırmaq üçün zəruri olanlarla eyni dərəcədə olmamalıdır (baxın, *Murrey Birləşmiş Krallığa qarşı*, 28 oktyabr 1994-cü il, § 55, A Seriyaları, no. 300-A). Lakin şübhənin əsaslı səbəblər üzərində qurulması tələbi qanunsuz tutulma və ya həbsə qarşı təminatların əsas hissəsidir. Şübhənin vicdanlı olması faktı özlüyündə kifayət deyildir. “Əsaslı şübhə” sözləri sözügedən şəxsin cinayət törədə bilməsinə dair obyektiv müşahidəçini qane edə bilən faktların və ya məlumatların mövcudluğudur (baxın, *Foks, Kempbel və Hartley Birləşmiş Krallığa qarşı*, 30 avqust 1990-cı il, § 32, A Seriyaları, no. 182 və *Kebotari Moldovaya qarşı*, no. 35615/06, § 48, 13 noyabr 2007-ci il).

54. Hazırkı işdə ərizəçi dövlət hakimiyyətinin qanunsuz zorakı yolla mənimlənməsinə cəhdin planlaşdırılmasında iştirakda və kütləvi iğtişaların təşkilinə cəhddə şübhəli bilinmişdir. Mübahisə edilmir ki, bu növ hərəkətlər daxili qanunvericiliklə cinayət əməlləri kimi qiymətləndirilir.

55. Görünür ki, ərizəçiyə qarşı ilkin şübhə cari və keçmiş vəzifəli şəxslər tərəfindən qanunsuz vasitələrlə dövlət hakimiyyətinin mənimlənməsinə yönələn cinayət sövdələşməsində iştirakda şübhəli bilinən digər şəxslərin ifadələrinə əsaslanmışdır. Ərizəçinin bu ifadələrin saxta və həqiqətə uyğun olmayan olduğunu bəyan etməsinə baxmayaraq, Məhkəmə hesab edir ki, yuxarıda göstərilmiş presedent-hüququnun mənasında bu cür sübutlar obyektiv olaraq ərizəçini cinayət əməli ilə bağlı edir və ona qarşı “əsaslı şübhənin” yaranması üçün kifayətdir.

56. Bu səbəblərə görə, Məhkəmə hesab edir ki, şikayətin bu hissəsi açıq-aşkar əsassızdır və Konvensiyanın 35-ci maddəsinin 3 və 4-cü bəndlərinə əsasən rədd edilməlidir.

B. Hakimın qarşısına çıxarılmazdan əvvəl ərizəçinin ibtidai həbsinin qanuniliyi

57. Hökumət bildirib ki, ərizəçi hakimın qarşısına çıxarılmazdan əvvəl daxili qanunvericiliklə icazə verilən maksimum qırx səkkiz saatı keçməsi iddia olunan tutulmaya dair şikayətini daxili məhkəmələrə verməmişdir. Bundan başqa, Hökumət bildirib ki, ərizəçinin həbsi 22 oktyabr 2005-ci ildə saat 22:00-da başlamış və o, hakimın qarşısına 24 oktyabr 2005-ci ildə saat 17:40-da gətirilmiş, bununla da, qanunla nəzərdə tutulmuş qırx səkkiz saat tələbinə riayət edilmişdir.

58. Ərizəçi Hökumətin dəlillərini mübahisələndirmişdir. Xüsusən, o iddia edib ki, 21 oktyabr 2005-ci ildə tutulmuş və yalnız 24 oktyabr 2005-ci ildə hakimın qarşısına çıxarılmışdır.

59. Məhkəmə təkrar edir ki, Konvensiyanın 35-ci maddəsində istinad edilən daxili vasitələrin tükənməsi tələbi Dövlətə qarşı Məhkəmə qarşısında iş qaldırmaq niyyətində olan şəxslərdən tələb edir ki, ilk növbədə milli sistemlərdə olan vasitələrdən istifadə etsinlər, bununla da, Dövlətlər öz hüquqi sistemləri vasitəsilə məsələləri həll etmək imkanına malik olmazdan əvvəl beynəlxalq orqan qarşısında suallara cavab verməkdən azad edilir. Bu qaydaya riayət etmək üçün ərizəçi tərəfindən iddia olunan pozuntulara dair əlçatan və kifayətedici olan vasitələrə normal şəkildə əl atılmalıdır (baxın, *Aksoy Türkiyəyə qarşı*, 18 dekabr 1996-cı il, §§ 51-52, *Qərar və Qərardadların Hesabatı*, 1996-VI).

60. Hazırkı işdə Məhkəmə hesab edir ki, ərizəçi bu şikayəti 24 oktyabr 2005-ci ildə onun həbsinə baxan hakim qarşısında qaldırmamışdır. O, həmçinin həbs qərarına qarşı şikayətində, eləcə də 28 oktyabr 2005-ci ildə bu qərarı qüvvədə saxlayan Apellyasiya Məhkəməsində araşdırmada belə

məsələni qaldırmamışdır. Bundan başqa, o, heç zaman bu məsələni hər hansı başqa daxili dövlət orqanı qarşısında qaldırmamışdır.

61. Belə nəticəyə gəlinir ki, bu şikayət daxili vasitələrin tükənməməsi səbəbindən Konvensiyanın 35-ci maddəsinin 1 və 4-cü bəndlərinə əsasən rədd edilməlidir.

C. 22 oktyabr 2006-cı ildən 31 oktyabr 2006-cı ilədək ərizəçinin həbsinin qanuniliyi

62. Hökumət bildirib ki, ərizəçi bu məsələni daxili məhkəmələr qarşısında qaldırmamışdır. Hökumət, həmçinin bildirib ki, 22-31 oktyabr tarixlərində ərizəçinin həbsi qanuni idi və Ağır Cinayətlər Məhkəməsinin 06 oktyabr 2006-cı il tarixli qərarına əsaslanmışdır.

63. Ərizəçi bildirib ki, 22-31 oktyabr 2006-cı il tarixində onun həbsi üçün qanuni əsas olmamışdır, ona görə ki, Nəsimi rayon məhkəməsinin 16 may 2006-cı il tarixli qərarı ilə uzadıldığı kimi qətimkan tədbiri qismində həbsdə saxlamaq üçün maksimum yolverilən müddət 22 oktyabr 2006-cı ildə sona çatmışdır.

64. Məhkəmə hesab edir ki, ərizəçi tərəfindən daxili vasitələrin tükənib-tükənməməsinin araşdırılması tələb olunmur, ona görə ki, onun tərəfindən buna riayət edilməsi güman olunsa belə, bu şikayət hər bir halda aşağıdakı səbəblərə görə qeyri-məqbuldur.

65. Məhkəmə qeyd edir ki, Nəsimi rayon məhkəməsinin sonuncu 16 may 2006-cı il tarixli qərarı ilə icazə verilmiş ərizəçinin qətimkan tədbiri qismində həbsdə olmasının müddəti 22 oktyabr 2006-cı ildə bitməli olmuşdur. Eyni zamanda, 25 sentyabr 2006-cı ildə istintaq bitmiş və ittiham aktı məhkəmə araşdırılmasını başlayan Ağır Cinayətlər Məhkəməsinə göndərilmişdir. Hazırlıq iclasından sonra 06 oktyabr 2006-cı ildə Ağır Cinayətlər Məhkəməsi digər məsələlərlə yanaşı ərizəçinin barəsində tətbiq olunmuş həbs qətimkan tədbirinin "dəyişilməmiş" saxlanmasını qərara alıb.

66. Bununla bağlı, Məhkəmə qeyd edir ki, o, yalnız ittiham aktının məhkəməyə təqdim edilməsi əsası ilə müdafiə olunan şəxslərin həbsdə saxlanması təcrübəsinə aid Konvensiyanın 5-ci maddəsinin 1-ci bəndinin pozuntusunu müəyyən etmişdir. Məhkəmə hesab edib ki, spesifik qanuni əsaslar və ya onların vəziyyətini idarə edən aydın qaydalar olmadan müdafiə olunan şəxslərin həbsdə saxlanması - onların məhkəmə icazəsi olmadan qeyri-məhdud müddətdə azadlıqdan məhrum etmə ilə üzləşə bilməsi nəticəsi ilə - bütün Konvensiyaya və qanunun aliliyinə xas olan hüquqi müəyyənlik və qanunsuzluqdan müdafiə prinsiplərinə ziddir (baxın, digər işlər arasında, *Baranovski Polşaya qarşı*, no. 28358.95, §§ 53-57, İHAM 2000-III; *Jecius Litvaya qarşı*, no. 34578/97, §§ 60-63, İHAM 2000-IX; *Qrauslus Litvaya qarşı*, no. 36743/97, §§ 39-40, 10 oktyabr 2000-ci il; *Qiqolaşvili Gürcüstana qarşı*, no. 18145/05, §§ 33-36, 08 iyul 2008-ci il).

67. Lakin yuxarıda qeyd olunan işlərdən fərqli olaraq, hazırkı işdə ərizəçi yalnız ittiham aktının məhkəməyə təqdim edilməsi əsası ilə həbs müddətinin bitməsindən sonra həbsdə saxlanmamışdır. O, Nəsimi rayon məhkəməsinin qərarı ilə təyin olunmuş həbs müddətinin bitməsindən əvvəl Ağır Cinayətlər Məhkəməsinin 06 oktyabr 2006-cı il tarixli qərarı ilə həbsdə olmuşdur. Məhkəmə qeyd edir ki, Ağır Cinayətlər Məhkəməsi hazırlıq iclasında, *inter alia*, daxili qanunvericiliyin tələb etdiyi kimi ərizəçiyə qarşı həbs qətimkan tədbirinin tətbiqini araşdırmış və onun dəyişilmədən saxlanmasını qərara almışdır. Bununla bağlı, Məhkəmə xatırladır ki, məhkəmə qərarına əsaslandıqda, həbs müddəti prinsipçə “qanunidir”. Həbs qərarında çatışmazlıqlar belə, Konvensiyanın 5-ci maddəsinin 1-ci bəndinin mənasında müvafiq həbs müddətini qaçılmaz olaraq qanunsuz etmir (baxın, *Benham Birləşmiş Krallığa qarşı*, 10 iyun 1996-cı il, §§ 42-47, *Qərar və Qərardadların Hesabatı*, 1996-III və yuxarıda qeyd olunan *Jecius*, § 68).

68. Beləliklə, Məhkəmə hesab edir ki, 22-31 oktyabr 2006-cı ildə ərizəçinin davamlı həbsini qərara alan etibarlı məhkəmə qərarı mövcud olmuşdur. Belə nəticəyə gəlinir ki, şikayətin bu hissəsi açıq-aşkar əsassızdır və Konvensiyanın 35-ci maddəsinin 3 və 4-cü bəndlərinə əsasən rədd edilməlidir.

II. KONVENSIYANIN 5-ci MADDƏSİNİN 2-ci BƏNDİNİN İDDİA OLUNAN POZUNTUSU

69. Ərizəçi şikayət edib ki, o, tutulmanın səbəbləri və ona qarşı ittihamlar barədə dərhal məlumatlandırılmamışdır. Konvensiyanın 5-ci maddəsinin 2-ci bəndinin müvafiq hissəsi aşağıdakıları nəzərdə tutur:

“Tutulmuş hər bir kəsə ona aydın olan dildə tutulmasının səbəbləri və ona qarşı irəli sürülən istənilən ittiham barədə dərhal məlumat verilir.”

70. Hökumət bildirib ki, ərizəçi tutulmanın səbəbləri və ona qarşı ittihamlar barədə şübhəli şəxs qismində 22 oktyabr 2005-ci ildə tutularkən məlumatlandırılmışdır.

71. Ərizəçi şikayətini təkrar etmişdir.

72. Məhkəmə qeyd edir ki, Konvensiyanın 5-ci maddəsinin 2-ci bəndi adi təminatı əks etdirir ki, hər hansı tutulmuş şəxs azadlığının niyə məhdudlaşdırılması barədə xəbərdar olmalıdır. Bu müddəa Konvensiyanın 5-ci maddəsi ilə təqdim edilmiş müdafiə sxeminin tərkib hissəsidir: 2-ci bəndə əsasən tutulmuş istənilən şəxs adi, başa düşə bildiyi qeyri-texniki sözlərlə tutulmasının hüquqi və faktiki əsas səbəbləri barədə məlumatlandırılmalıdır ki, istədiyi halda onun qanuniliyini Konvensiyanın 5-ci maddəsinin 4-cü bəndinə uyğun olaraq məhkəmədə mübahisələndirsin. Bu məlumatın “tezliklə” verilməli olması ilə yanaşı, o, tutulmanı həyata keçirən əməkdaş tərəfindən tutulma anında tam şəkildə dərhal izah olunmalıdır. İzah olunmuş məlumatın məzmunu və tezliyinin kifayətedici olub-olmaması hər bir işdə

onun xüsusi halları baxımından qiymətləndirilməlidir (baxın, yuxarıda qeyd olunmuş *Foks, Kempbel və Hartley*, § 40).

73. Hazırkı işin hallarına qayıdarkən, Məhkəmə qeyd edir ki, 22 oktyabr 2005-ci ildə müstətiqin şübhəli şəxs qismində qırx səkkiz saat müddətində tutulma haqqında protokolu tərtib edərkən, ərizəçinin tutulmanın səbəbləri haqqında məlumatlandırılması mübahisəsizdir. O, həmçinin cinayət işini aparan müstətiqin ona qarşı 24 oktyabr 2005-ci ildə irəli sürülmüş ittihamları haqqında məlumat almışdır.

74. Məhkəmə daha sonra qeyd edir ki, tərəflərin təqdim etdikləri kimi ərizəçinin tutulmasının hallarına aid hadisələrin iki fərqli versiyasına baxmayaraq, aydındır ki, ərizəçi Milli Təhlükəsizlik Naziri ilə telefon danışığı zamanı MTN-ə çağırış vərəqəsi aldığı cinayət işi ilə bağlı məlumatlı idi. Məhkəmə qeyd edir ki, MTN-nin binasına gəldikdən sonra ərizəçi sözügedən cinayət işi ilə bağlı artıq tutulmuş şəxslərlə iddia olunan əlaqələri haqqında dindirilmiş və o, şübhəli bilindiylə məsələdən müəyyən təsəvvürə malik olmuşdur (müqayisə edin, *mutatis mutandis, Dikmə Türkiyəyə qarşı*, no. 20869/92, § 56, İHAM 2000-VIII).

75. Bu səbəblərə görə, şikayətin bu hissəsi açıq-aşkar əsassızdır və Konvensiyanın 35-ci maddəsinin 3 və 4-cü bəndlərinə əsasən rədd edilməlidir.

III. KONVENSIYANIN 5-ci MADDƏSİNİN 3-cü BƏNDİNİN İDDİA OLUNAN POZUNTUSU

76. Konvensiyanın 5-ci maddəsinin 1-ci bəndinə əsasən ərizəçi şikayət edib ki, onun həbsi əsasız olaraq uzun olmuş və davamlı həbsini əsaslandırmaq üçün hər hansı əhəmiyyətli və kifayətedici səbəblər göstərilməmişdir. Məhkəmə hesab edir ki, bu şikayət aşağıdakıları nəzərdə tutan Konvensiyanın 5-ci maddəsinin 3-cü bəndi üzrə araşdırılmalıdır:

“Bu maddənin I bəndinin "c" yarım-bəndinə müvafiq olaraq tutulmuş və ya həbsə alınmış hər kəs ... ağlabatan müddət ərzində məhkəmə araşdırması və ya məhkəməyə qədər azad edilmək hüququna malikdir. Azad edilmək məhkəməyə gəlmə təminatlarının təqdim edilməsi ilə şərtləndirilə bilər.”

A. Şikayətin məqbuliyyəti

77. Məhkəmə qeyd edir ki, bu şikayət Konvensiyanın 35-ci maddəsinin 3-cü bəndinin mənasında açıq-aşkar əsassız deyildir. Məhkəmə daha sonra qeyd edir ki, o, hər hansı digər əsaslarla qeyri-məqbul deyildir. Buna görə, o, məqbul elan edilməlidir.

B. İşin mahiyyəti

78. Hökumət ərizəçinin dəlillərini mübahisələndirdi. Hökumət bildirdi ki, ərizəçinin həbsinin sonrakı uzadılması qanuni idi.

79. Ərizəçi şikayətlərini təkrar etdi.

80. Məhkəmənin formalaşmış presedent-hüququna əsasən, Konvensiyanın 5-ci maddəsinə əsasən prezumpsiya azad etmənin xeyrinədir. Konvensiyanın 5-ci maddəsinin 3-cü bəndinin ikinci məqamı məhkəmə orqanlarına təqsirləndirilən şəxsi əqləbatan müddətdə məhkəməyə verməklə araşdırma zamanı müvəqqəti azadlığın verilməsi arasında seçim vermir. Hökmün çıxarılmasınadək o, təqsirsiz güman edilməli və sözügedən müddəanın məqsədi onun davamlı həbsi artıq əsaslı olmadıqda, ona müvəqqəti azadlığın verilməsindədir (baxın, *MakKey Birləşmiş Krallığa qarşı* (BP), no. 543/03, § 41, İHAM 2006-X və *Bikov Rusiyaya qarşı* (BP), no. 4378/02, § 61, İHAM 2009-...).

81. Həbs müddətinin əsaslı olub-olmadığı məsələsi abstrakt şəkildə qiymətləndirilə bilməz. Təqsirləndirilən şəxs üçün həbsdə qalmanın əsaslı olub-olmaması hər bir işdə onun xüsusi halları baxımından qiymətləndirilməlidir. Davamlı həbs iş üzrə o halda əsaslı hesab oluna bilər ki, təqsirsizlik prezumpsiyasına baxmayaraq, ictimai marağın əhəmiyyətli tələbinin spesifik göstəriciləri Konvensiyanın 5-ci maddəsində əks olunmuş fərdi azadlığa hörmət qaydasını üstələsin (baxın, *Labita İtaliyaya qarşı* (BP), no. 26772/95, § 152, İHAM 2000-IV və *Kudla Polşaya qarşı* (BP), no. 30210/96, § 110, İHAM 2000-XI).

82. Milli məhkəmə orqanlarının üzərinə ilk növbədə təmin etmək məsuliyyəti düşür ki, müvafiq işdə təqsirləndirilən şəxsin həbsi əsaslı müddəti keçməsin. Bu mənada, təqsirsizlik prezumpsiyasına lazımı diqqət yetirərək, onlar Konvensiyanın 5-ci maddəsindəki qaydadan kənara çıxmanı əsaslandıran yuxarıda qeyd olunmuş ictimai maraq tələbinin mövcudluğunun lehinə və əleyhinə olan bütün faktları araşdırmalıdır. Əsasən bu qərarlarda göstərilmiş səbəblər və ərizəçinin şikayətlərində bildirdiyi faktlar əsasında Məhkəmə Konvensiyanın 5-ci maddəsinin 3-cü bəndinin pozulub-pozulmadığını həll etməlidir (baxın, məsələn, *Veyntzal Polşaya qarşı*, no. 43748/98, § 50, 30 may 2006-cı il; yuxarıda qeyd olunmuş *Labita*, § 152 və yuxarıda qeyd olunmuş *MakKey*, § 43).

83. Tutulmuş şəxsin cinayət törətməsinə dair əsaslı şübhənin mövcudluğu davamlı həbsin qanuniliyi üçün *sine qua non* şərtidir, lakin zamanın keçməsi ilə bu artıq kifayət etmir və Məhkəmə daxili məhkəmə orqanlarının azadlığın davamlı məhdudlaşdırılması üçün irəli sürdüləri səbəblərin əsaslı olub-olmamasını müəyyən etməlidir. Belə əsasların “əhəmiyyətli” və “kifayətedici” olduğu halda, Məhkəmə həmçinin müəyyən etməlidir ki, milli orqanlar icraatın aparılmasında “xüsusi səriştəlilik” nümayiş etdiriblər (baxın, digər mənbələr arasında, *Letellie Fransaya qarşı*, 26 iyun 1991-ci il, § 35, A Seriyaları, no. 207 və *Yağcı və Sargın Türkiyəyə qarşı*, 08 iyun 1995-ci il, § 50, A Seriyaları, no. 319-A). Bu məsələlərdə sübutetmə yükü təqsirləndirilən şəxsin üzərinə onun azadlığını şərtləndirən səbəblərin mövcudluğunu göstərmək üçün əksinə çevrilməməlidir (baxın, *İlijkov Bolqarıstana qarşı*, no. 33977/96, § 85, 26 iyul 2001-ci il).

84. Hazırkı işin hallarına qayıdarkən, Məhkəmə qeyd edir ki, Konvensiyanın 5-ci maddəsinin 3-cü bəndinin məqsədləri üçün nəzərə alınmalı olan müddət təqsirləndirilən şəxsin tutulduğu andan başlayır və “birinci instansiya məhkəməsi tərəfindən olsa belə, ittihamın həll edildiyi gündə” bitir (baxın, *Kalaşnikov Rusiyaya qarşı*, no. 47095/99, § 110, İHAM 2002-VI və yuxarıda qeyd olunmuş *Labita*, § 147). Hazırkı işdə bu müddət ərizəçinin tutulduğu 22 oktyabr 2005-ci ildə başlamış və Ağır Cinayətlər Məhkəməsinin onu məhkum edən hökmü çıxardığı 31 oktyabr 2006-cı ildə bitmişdir. Bununla da, ərizəçinin həbsi ümumilikdə bir il doqquz gün təşkil etmişdir.

85. Məhkəmə qəbul edir ki, ərizəçinin ağır cinayət əməlləri törətdiyinə dair əsaslı şübhələrin mövcudluğu onun həbsə alınması üçün kifayət edə bilər. Lakin zamanın keçməsi ilə bu əsas qaçılmaz olaraq daha az əhəmiyyətli olmuş və onun davamlı həbsi şəxsi vəziyyəti nəzərə alınmaqla, başqa əhəmiyyətli səbəblərlə əsaslandırılmalı olmuşdur (baxın, digər mənbələr arasında, *Lakieviç Polşaya qarşı*, no. 28481/03, § 57, 15 yanvar 2008-ci il və *Matyuş Rusiyaya qarşı*, no. 14850/03, § 87, 09 dekabr 2008-ci il).

86. İbtidai araşdırma müddətində ərizəçinin həbsi Nəsimi rayon məhkəməsinin 14 yanvar və 16 may 2006-cı il tarixli qərarları ilə iki dəfə uzadılmışdır. Hər iki qərar ərizəçinin azadlığı tələb etdiyi şikayətlər üzrə Apellyasiya Məhkəməsi tərəfindən qüvvədə saxlanılmışdır. Bundan başqa, Nəsimi rayon məhkəməsi və Apellyasiya Məhkəməsi 09 və 16 avqust tarixlərində müvafiq olaraq həbsin ev dustaqlığı ilə əvəz olunması barədə ərizəçinin tələbini rədd etmişlər. Nəhayət, icraatın məhkəmə araşdırılması mərhələsində ərizəçinin həbsi Ağır Cinayətlər Məhkəməsinin 06 oktyabr 2006-cı il tarixli qərarı ilə uzadılmışdır.

87. Apellyasiya Məhkəməsinin 10 fevral 2006-cı il tarixli qərarı ilə qüvvədə saxlanılmış və ərizəçinin həbsinin dörd ay müddətinə birinci dəfə uzadılmasını qərara alan Nəsimi rayon məhkəməsinin 14 yanvar 2006-cı il tarixli qərarına gəldikdə, ərizəçinin davamlı həbsi ittihamların ağırlığı, xaricdəki əlaqələrdən istifadə edərək gizlənməsi ehtimalı və icraatda iştirak edən şəxslərə təsiri ilə əsaslandırılıb. Bununla bağlı, Məhkəmə qeyd edir ki, təyin edilə bilən cəzanın sərtliyinin gizlənmə təhlükəsinin qiymətləndirilməsində əhəmiyyətli elementlərdən biri olması ilə yanaşı, ittihamların ağırlığı həbsin uzun müddətini əsaslandırmaq üçün özlüyündə kifayət deyildir (baxın, yuxarıda qeyd olunmuş *İlijkov*, §§ 80-81). Bundan başqa, həbsi əsaslandırma bilən gizlənmə təhlükəsi yalnız təyin oluna bilən cəzanın ağırlığı ilə qiymətləndirilə bilməz. O, gizlənmə təhlükəsinin mövcudluğunu ya təsdiq edən, ya da həbsi əsaslandırma bilməyin zəif olduğunu aşkar edən bir neçə başqa əhəmiyyətli faktorlara istinadən qiymətləndirilməlidir (baxın, *Panşenko Rusiyaya qarşı*, no. 45100/98, § 106, 08 fevral 2005-ci il və yuxarıda qeyd olunmuş *Letellie*, § 43). Lakin hazırkı işdə məhkəmə qərarları CPM-in ifadələri ilə standart formalardan istifadə etməklə gizlənmə təhlükəsi daxil olmaqla yuxarıdakı səbəbləri qeyd

etməkdən irəliyə getməmişdir (müqayisə edin, yuxarıda qeyd olunmuş *Qiorqi Nikolaişvili*, § 23-24, 28, 76 və 79). Onlar bu əsaslara müvafiq olan hər hansı faktları qeyd etməmiş və onları əhəmiyyətli və kifayətedici səbəblərlə əsaslandırmamışlar.

88. Ərizəçinin həbsinin beş ay müddətində ikinci dəfə uzadılmasına dair Nəsimi rayon məhkəməsinin 16 may 2006-cı il tarixli və Apellyasiya Məhkəməsinin 31 may 2006-cı il tarixli qərarlarına gəldikdə, ərizəçinin davamlı həbsi o faktla əsaslandırılmışdır ki, onun digər cinayətlərdə mümkün iştirakına aid yeni sübutun aşkarlanmasından sonra istintaqın yekunlaşması üçün daha çox vaxt tələb olunur və ərizəçinin gizlənməsinə, cinayət prosesində iştirak edən şəxslərə təsir və ədalət mühakiməsinin həyata keçirilməsinə müdaxilə etməsinə inanmağa kifayətedici əsaslar vardır. Lakin Məhkəmə qeyd edir ki, başqa cinayətlərdə iddia olunan iştirakına dair “yeni sübutların” aşkarlanmasına əsaslanaraq, daxili məhkəmələr ərizəçinin davamlı həbsini 2006-cı ilin mayında uzadarkən, həmin iddia olunan digər cinayətlərlə bağlı ərizəçiyə qarşı yeni ittihamlar irəli sürülməmişdir. Ərizəçi yeni cinayətlərə görə yalnız 13 sentyabr 2006-cı ildə, uzadılma haqqında qərardan dörd ay sonra ittiham edilmişdir. Buna görə, beş ay müddətində ərizəçinin davamlı həbsi üçün daxili məhkəmələrin 16 may və 31 may 2006-cı il tarixli qərarlarında irəli sürükləri səbəblər yersiz olmuşdur, ona görə ki, onlar ərizəçinin həbsini hələ ittiham edilmədiyi cinayət əməllərində şübhəyə istinadən əsaslandırmışlar.

89. Müvafiq olaraq, Məhkəmə qeyd edir ki, daxili məhkəmələr eyni standart ifadədən istifadə etməkdə davam etmiş və onların əsaslandırılması inkişaf edən vəziyyəti əks etdirmək və icraatın sonrakı mərhələlərində bu səbəblərin etibarlı qalıb-qalmamasını yoxlamaq üçün dəyişməmişdir. Onlar nə ərizəçinin həbsinə, nə də daimi yaşayış yeri və ailə əlaqələri, pozitiv iş xasiyyətnaməsi və cinayət məhkumluğunun olmaması kimi şəxsi vəziyyətinə aid səbəbləri təfəssilatlı izah etmişlər. Digər tərəfdən, yuxarıda qeyd edildiyi kimi, 16 may və 31 may 2006-cı il tarixli qərarlar ərizəçinin davamlı həbsini əsaslandırmaq üçün yersiz səbəblərə istinad edirdi.

90. Məhkəmə inkar etmir ki, ərizəçinin azadlıqdan məhrum olunmasını şərtləndirən spesifik və əhəmiyyətli faktlar mövcud ola bilər. Lakin bu cür faktlar mövcud olduğu halda belə, onlar müvafiq daxili məhkəmə qərarlarında əks olunmamışdır. Milli dövlət orqanlarının yerini tutmaq və onların əvəzinə bu cür faktları müəyyən etmək Məhkəmənin vəzifəsinə aid deyildir (baxın, yuxarıda qeyd olunmuş *İlijkov*, § 86; yuxarıda qeyd olunmuş *Pamçenko*, § 105; və yuxarıda qeyd olunmuş *Qiorqi Nikolaişvili*, § 77).

91. Yuxarıda göstərilənləri nəzərə alaraq, Məhkəmə belə nəticəyə gəlir ki, standart ifadədən istifadə edərək, ərizəçinin işinin spesifik hallarına münasibət bildirmədən, həbs üçün əsasları sadəcə olaraq sadalamaqla, eləcə də yersiz səbəblərə istinad etməklə, dövlət orqanları ərizəçinin həbsini bir il doqquz gün uzatmağı əsaslandırmaq üçün “əhəmiyyətli” və “kifayətedici” səbəblər göstərməmişlər.

92. Müvafiq olaraq, iş üzrə Konvensiyanın 5-ci maddəsinin 3-cü bəndi pozulmuşdur.

IV. KONVENSIYANIN 6-cı MADDƏSİNİN 2-ci BƏNDİNİN İDDİA OLUNAN POZUNTUSU

93. Ərizəçi şikayət edib ki, Baş Prokurorluq, MTN və Daxili İşlər Nazirliyinin 25 oktyabr 2005-ci ildə etdikləri birgə bəyanat onun təqsirsizlik prezumpsiyası hüququnu pozmuşdur. O, həmçinin şikayət edib ki, onun həbsini qərara alan və onu uzadan Nəsimi rayon məhkəməsinin 14 yanvar 2006-cı il tarixli və Apellyasiya Məhkəməsinin 10 fevral 2006-cı il tarixli qərarlarında daxili məhkəmələr də təqsirinin cinayət icraatının nəticəsi etibailə sübuta yetirilməsindən əvvəl onun təqsirli olduğunu qabaqcadan güman etməklə, təqsirsizlik prezumpsiyasını pozmuşlar.

Konvensiyanın 6-cı maddəsinin 2-ci bəndi aşağıdakıları nəzərdə tutur:

“Cinayət törətməkdə ittiham olunan hər kəs onun təqsiri qanun əsasında sübut edilənədək təqsirsiz hesab edilir.”

A. Şikayətin məqbuliyyəti

94. Hökumət bildirib ki, ərizəçi hüquq-mühafizə orqanlarının mübahisəli birgə bəyanatına aid bütün əlçatan və səmərəli daxili vasitələri tükətməmişdir. Bununla bağlı Hökumət bildirib ki, ərizəçi CPM-in 449-451-ci maddələrində cinayət prosesini aparan orqanın hərəkət və ya qərarlarından şikayətlərə aid prosedurdan istifadə edə və ya böhtana görə cinayət şikayəti verə bilərdi. Hökumət şikayətin daxili məhkəmələr tərəfindən təqsirsizlik prezumpsiyasının iddia olunan pozuntusuna dair hissəsinə münasibət bildirməmişdir.

95. Ərizəçi şikayətlərini təkrar etmişdir.

96. Həbsi qərara alan və onu uzadan Nəsimi rayon məhkəməsinin 14 yanvar 2006-cı il tarixli və Apellyasiya Məhkəməsinin 10 fevral 2006-cı il tarixli qərarlarında daxili məhkəmələr tərəfindən təqsirsizlik prezumpsiyasının pozulması ilə bağlı ərizəçinin şikayətinə gəldikdə, Məhkəmə müvafiq mətnləri diqqətlə araşdıraraq hesab edir ki, onlardan heç biri ərizəçini ittiham olunduğu cinayətlərdə vaxtından əvvəl təqsirli bəyan edən kimi təfsir etməyi mümkün edən ifadələri əks etdirmir. Belə nəticəyə gəlinir ki, şikayətin bu hissəsi açıq-aşkar əsassızdır və Konvensiyanın 35-ci maddəsinin 3 və 4-cü bəndlərinə əsasən rədd edilməlidir.

97. Şikayətin qalan hissəsinə gəldikdə isə, Məhkəmə xatırladır ki, Konvensiyanın daxili vasitələrin tükənməsinə dair qaydanı nəzərdə tutan 35-ci maddəsinin 1-ci bəndi sübutetmə vəzifəsinin təqdim olunmasını nəzərdə tutur. Hökumətin üzərinə düşür ki, tükənmədiyini iddia edərək Məhkəməni inandırсын ki, vasitə həmin vaxtda nəzəriyyədə və təcrübədə əlçatan olmaqla səmərəli olub, yəni, ona müraciət etmək mümkün idi və bu vasitə ərizəçinin şikayətlərinin bərpası imkanına malik olub və uğurun ağlabatan gözləntilərini

vəd edib (baxın, *Akdivar və digərləri Türkiyəyə qarşı*, 16 sentyabr 1996-cı il, § 68, *Qərar və Qəraradların Hesabatı*, 1996-IV və *Selmuni Fransaya qarşı* (Böyük Palata), № 25803/94, § 76, İHAM 1999-V). Daha sonra Məhkəmə vurğulayır ki, daxili vasitələr ya iddia olunan pozuntunun, ya da onun davamiyyətinin qarşısının alınması və ya artıq baş vermiş hər hansı pozuntunun adekvat bərpasının təmin olunması baxımından «səmərəli» olmalıdır (baxın, yuxarıda qeyd olunmuş *Kudla*, § 158).

98. Hökumətin nəzəriyyədə təqsirsizlik prezumpsiyasının iddia olunan pozuntularına qarşı bərpaetməni təqdim edə bilən CPM-in 449-451-ci maddələrində cinayət prosesini aparan orqanın hərəkət və ya qərarlarından şikayətlərə aid prosedurdan istifadə və ya böhtana görə cinayət şikayəti vasitəsilə daxili qanunvericiliyin səmərəli vasitələri nəzərdə tutduğunu iddia etməsinə baxmayaraq, Məhkəmə qeyd edir ki, Hökumət təqsirsizlik prezumpsiyasının iddia olunan pozuntuları ilə bağlı yuxarıdakı bərpaetmə vasitələrindən uğurlu istifadənin hər hansı spesifik misallarını təqdim etməmişdir (baxın, *mutatis mutandis*, *Matijasevic Serbiyaya qarşı*, no. 23037/04, § 32, İHAM 2006-X). Nə də Hökumət spesifik misallar vasitəsilə göstərmişdir ki, konkret bu maddi subyektlə bağlı hər hansı şikayət qeyd olunan prosedur üzrə müvafiq cinayət orqanları və ya mülki məhkəmələr tərəfindən nə vaxtsa ümumiyyətlə icraata qəbul olunub. Belə olan halda, Məhkəmə hesab edə bilməz ki, Hökumətin qeyd etdiyi hər hansı vasitələr iddia olunan pozuntularla bağlı xüsusilə istifadə edilə bilər və ya belə vasitələrin mövcudluğu təcrübədə kifayət qədər aydındır.

99. Müvafiq olaraq, bu şikayət Konvensiyanın 35-ci maddəsinin 3-cü bəndinin mənasında açıq-aşkar əsassız deyildir. Məhkəmə daha sonra qeyd edir ki, o, hər hansı digər əsaslarla qeyri-məqbul deyildir. Buna görə, o, məqbul elan edilməlidir.

B. İşin mahiyyəti

100. Hökumət bu şikayətin mahiyyəti ilə bağlı hər hansı dəlillər irəli sürməmişdir.

101. Ərizəçi şikayətini təkrar etmişdir.

102. Məhkəmə təkrar edir ki, Konvensiyanın 6-cı maddəsinin 2-ci bəndi onun müvafiq aspektində ədalətli cinayət araşdırılmasının icraatı ilə bağlı sıx əlaqədə olan və qabaqcadan mühakiməni ifadə edən bəyanatlarla pozulmasının qarşısının alınmasına yönəlir. Konvensiyanın 6-cı maddəsinin 2-ci bəndində əks olunmuş təqsirsizlik prezumpsiyası həmin maddənin 1-ci bəndi ilə tələb olunan ədalətli cinayət araşdırılmasının elementlərindən biridir (baxın, *Allene de Ribemon Fransaya qarşı*, 10 fevral 1995-ci il, § 35, A Seriyaları, no. 308). O, qanuna müvafiq olaraq sübuta yetirilməsindən əvvəl “cinayətdə ittiham olunanın” təqsirli olduğuna dair yalnız tribunalın özü tərəfindən vaxtından əvvəl ifadənin işlədilməsini qadağan edir (baxın, *Minelli İsveçrəyə qarşı*, 25 mart 1983-cü il, § 38, A seriyaları, no. 62), lakin bu,

həmçinin həyata keçirilən cinayət araşdırmaları barədə digər dövlət rəsmiləri tərəfindən ictimaiyyəti şübhəli şəxsin təqsirinə inandıran və səlahiyyətli məhkəmə orqanı tərəfindən faktların qiymətləndirilməsini qabaqcadan həll edən bəyanatları da əhatə edir (baxın, yuxarıda qeyd olunmuş, *Allene de Ribemon*, § 41 və *Daktaras Litvaya qarşı*, no. 42095/98, §§ 41-43, İHAM 2000-X). Məhkəmə vurğulayır ki, Konvensiyanın 6-cı maddəsinin 2-ci bəndi dövlət orqanlarını icraatda olan cinayət araşdırmaları barədə ictimaiyyəti məlumatlandırmaqdan çəkindirə bilməz, lakin o tələb edir ki, təqsirsizlik prezumpsiyasına riayət edilməli olduğu halda, onlar bunu dərinləndirərək və zəruri ehtiyatlıqla etməlidirlər (baxın, yuxarıda qeyd olunmuş, *Allene de Ribemon*, § 38).

103. Bu, Məhkəmənin daimi yanaşmasıdır ki, qanuna müvafiq olaraq sübuta yetirilməsindən əvvəl cinayət törətməkdə ittiham olunan şəxsə aid məhkəmə qərarı və ya vəzifəli şəxsin bəyanatı onun təqsirli olduğunu əks etdirirsə, təqsirsizlik prezumpsiyası pozulmuş olur. Hər hansı rəsmi qənaət olmadıqda belə, məhkəmənin və ya vəzifəli şəxsin təqsirləndirilən şəxsi təqsirli kimi qiymətləndirilməsini təklif edən istənilən düşüncənin mövcud olması kifayətdir. Şəxsin cinayət törətməkdə sadəcə olaraq şübhəli olduğunu ifadə edən bəyanatla yekun məhkumətmə olmadan onun sözügedən cinayəti törətməsi barədə aydın bəyanat arasında fundamental fərqləndirmə olmalıdır. Məhkəmə davamlı olaraq vurğulamışdır ki, şəxsin mühakimə olunmasından və konkret cinayətdə təqsirli bilinməsindən əvvəl dövlət rəsmiləri tərəfindən verilən bəyanatlarda ifadələrin seçimi mühüm əhəmiyyət kəsb edir (baxın, sonrakı istinadlarla, *Xuzin və digərləri Rusiyaya qarşı*, no. 13470/02, § 94, 23 oktyabr 2008-ci il). Dövlət rəsmisinin bəyanatının təqsirsizlik prezumpsiyasına zidd olub-olmaması mübahisəli bəyanatın edildiyi konkret hallar baxımından müəyyən edilməlidir (baxın, *Butkevicius Litvaya qarşı*, no. 48297/99, § 49, İHAM 2002-II).

104. Konvensiyanın 6-cı maddəsinin 2-ci bəndi cinayət prosesini bütövlükdə əhatə edir və cinayət törətməkdə ittiham olunan şəxs sonradan səlahiyyətli məhkəmə tərəfindən təqsirli bilinib-bilinməməsindən asılı olmayaraq bütün proses gedişində təqsirsiz güman olunmaq hüququna malikdir (baxın, *mutatis mutandis*, yuxarıda qeyd olunmuş *Minelli*, § 30 və yuxarıda qeyd olunmuş *Matijasevic*, § 49).

105. Məhkəmə qeyd edir ki, hazırkı işdə mübahisəli bəyanat cinayət prosesinin özündən ayrı olaraq müstəqil şəkildə mətbuata edilmişdir. Məhkəmə təsdiq edir ki, ərizəçinin Prezident Aparatının İşlər İdarəsinin keçmiş müdiri kimi yüksək dərəcəli dövlət rəsmisi olması faktı dövlət orqanlarından tələb edə bilərdi ki, ictimaiyyəti ona qarşı cinayət ittihamlarından və cinayət prosesinin gedişindən məlumatlı saxlasınlar. Lakin bu hal öz bəyanatlarında dövlət orqanlarının istifadə etdikləri ifadələrin seçimdə ehtiyatın çatışmazlığını əsaslandırma bilməz. Bundan başqa, hazırkı işdə sözügedən bəyanat ərizəçiyə qarşı cinayət istintaqının yalnız başlandığı vaxtda verilmişdir.

106. Məhkəmə qəbul edir ki, mübahisəli bəyanatın əsas məqsədi ərizəçiyə və bir neçə digər dövlət rəsmilərinə qarşı cinayət təqibinin başlanılması və bunun səbəbləri barədə ictimaiyyəti məlumatlandırmaq olmuşdur. Lakin Məhkəmə hesab edir ki, orada istifadə olunan ifadələrin seçimi daxil olmaqla, bu bəyanatın spesifik məzmunu Konvensiyanın 6-cı maddəsinin 2-ci bəndi baxımından qəbul edilməzdir.

107. Məhkəmə qeyd edir ki, sözügedən birgə bəyanat bir neçə tutulmuş şəxslərin ifadələrinə istinadən ərizəçinin və digər tutulmuş şəxslərin cinayətdə iddia olunan iştirakını təsvir edib. Birgə bəyanatın mətnini araşdıraraq, Məhkəmə hesab edir ki, istifadə edilən ifadələr imperativ və təsdiqedici xarakterlidir. Xüsusən qeyd olunub ki, “müəyyən edilib ki, Akif Muradverdiyev ... və Fikrət Sadıqov ... Rəsul Quliyevlə, eləcə də Əli İnsanov, ... Fərhad Əliyev, ... Fikrət Yusifov və hakimiyyəti zorla ələ keçirməkdə maraqlı olan başqa şəxslərlə cinayət əlaqəsinə girmişdir. Gizli görüşlər zamanı ..., onlar dövlət hakimiyyətinin qanunsuz mənimsənilməsinə, kütləvi iğtişaşların planlaşdırılması üçün toplanmış sabotaj qruplarının təşkilinə və bu fəaliyyət üçün maliyyə dəstəyinə dair razılığa gəlmişlər”. Məhkəmə hesab edir ki, hər hansı təmkinlilik və ya ehtiyatlılıq olmadan, birgə bəyanatda üç hüquq-mühafizə orqanı tərəfindən edilmiş bu qeydlər ərizəçinin təqsirsizlik prezumpsiyasına ziddir.

108. Yuxarıdakı rəsmi bəyanatın Dövlətin adından cinayət təqibini həyata keçirməyə səlahiyyətli olan üç fərqli hüquq-mühafizə orqanı tərəfindən edildiyini nəzərə alaraq, icraatda olan cinayət prosesini təsvir etmək üçün istifadə olunmuş ifadələrin seçimində onlar tərəfindən xüsusi ehtiyatlılıq göstərilməli idi. Məhkəmə hesab edir ki, hər hansı zəruri tövsiflər və ya ehtiyatlılıq göstərilmədən edilmiş bu bəyanat ərizəçinin müəyyən cinayətləri törətdiyi barədə bəyanatı təşkil edən ifadələri əks etdirib. Belə olan halda, onlar səlahiyyətli məhkəmə tərəfindən faktların qiymətləndirilməsini qabaqlayıb və qanuna müvafiq olaraq təqsiri sübuta yetirilməzdən əvvəl lazımsız olaraq ictimaiyyəti ərizəçinin təqsirli olduğuna inandırır.

109. Müvafiq olaraq, iş üzrə Konvensiyanın 6-cı maddəsinin 2-ci bəndi pozulmuşdur.

V. KONVENSIYANIN DİGƏR İDDİA OLUNAN POZUNTULARI

110. Konvensiyanın 5-ci maddəsi ilə birgə ərizəçi Konvensiyanın 13 və 14-cü maddələrinə əsasən şikayət edib ki, daxili vasitələr səmərəsiz olmuşdur və o, siyasi baxışlarına görə ayrı-seçkiliyə məruz qalmışdır.

111. Lakin malik olduğu bütün materiallar baxımından və şikayət edilən məsələlərin onun səlahiyyətində olduğu qədər Məhkəmə hesab edir ki, şikayətin bu hissəsi Konvensiyanın pozulmasının hər hansı görüntüsünü aşkar etmir. Belə nəticəyə gəlinir ki, o, açıq-aşkar əsassız kimi Konvensiyanın 35-ci maddəsinin 3-cü bəndinə əsasən qeyri-məqbuldur və Konvensiyanın 35-ci maddəsinin 4-cü bəndinə əsasən rədd edilməlidir.

VI. KONVENSIYANIN 41-ci MADDƏSİNİN TƏTBİQİ

112. Konvensiyanın 41-ci maddəsi aşağıdakıları nəzərdə tutur:

“Əgər Məhkəmə Konvensiyanın və ona dair Protokolların müddələrinin pozulduğunu, lakin Razılığa gələn Yüksək Tərəfin daxili hüququnun yalnız bu pozuntunun nəticələrinin qismən aradan qaldırılmasına imkan verdiyini müəyyən edirsə, zəruri halda zərərçəkən tərəfə əvəzin ədalətli ödənilməsini təyin edir.”

113. Ərizəçi ədalətli kompensasiya üçün hər hansı tələb irəli sürməmişdir. Müvafiq olaraq, Məhkəmə hesab edir ki, ona bu məqam üzrə hər hansı məbləğin təyin olunması zəruri deyildir.

BU SƏBƏBLƏRƏ GÖRƏ, MƏHKƏMƏ YEKDİLLİKLƏ

1. Ərizəçinin davamlı həbsinin qanuniliyinə və hüquq-mühafizə orqanlarının birgə bəyanatı ilə onun təqsirszsizlik prezumpsiyası hüququnun pozulmasına dair Konvensiyanın 5-ci maddəsinin 3-cü bəndinə və 6-cı maddəsinin 2-ci bəndinə əsasən şikayətləri məqbul və şikayətin qalan hissəsini qeyri-məqbul *elan edir*;
2. İş üzrə Konvensiyanın 5-ci maddəsinin 3-cü bəndinin pozulduğunu *qərara alır*;
3. İş üzrə Konvensiyanın 6-cı maddəsinin 2-ci bəndinin pozulduğunu *qərara alır*;
4. Ədalətli kompensasiyanın təyin olunmasının tələb edilmədiyini *qərara alır*.

İngilis dilində tərtib olunub və Məhkəmə Reqlamentinin 77-ci qaydasının 2 və 3-cü bəndlərinə müvafiq olaraq, qərar barədə məlumat yazılı şəkildə 09 dekabr 2010-cu ildə göndərilib.

Soren Nilsen
Katib

Xristos Rozakis
Sədr

AVROPA MƏHKƏMƏSİNİN XRONİKASI

Yanvar ayında çıxarılan digər qərarların adları onların internet vasitəsilə axtarışının mümkün olması üçün olduğu dildə verilir (www.echr.coe.int internet səhifəsində bütün qərarların tam mətnləri vardır).

6.1.2011 *Paksas c. Lituanie/v. Lithuania* [GC], no/no. 34932/04
 11.1.2011 *Anthousa Iordanou c. Turquie* (satisfaction équitable)/v. *Turkey* (just satisfaction), no/no. 46755/99 (Sect. 4) (Eng)
 11.1.2011 *Hacioglu c. Roumanie/v. Romania*, no/no. 2573/03 (Sect. 3) (Eng)
 11.1.2011 *Servet Guñduñz et autres c. Turquie/and Others v. Turkey*, no/no. 4611/05 (Sect. 2) (fr)
 11.1.2011 *Somogyi c. Hongrie/v. Hungary*, no/no. 5770/05 (Sect. 2) (Eng)
 11.1.2011 *McKeown c. Royaume-Uni/v. the United Kingdom*, no/no. 6684/05 (Sect. 4) (Eng)
 11.1.2011 *Vergu c. Roumanie/v. Romania*, no/no. 8209/06 (Sect. 3) (fr)
 11.1.2011 *Silva Barreira Júnior c./v. Portugal*, nos/nos. 38317/06 et/and 38319/06 (Sect. 2) (fr)
 11.1.2011 *Ali c. Royaume-Uni/v. the United Kingdom*, no/no. 40385/06 (Sect. 4) (Eng)
 11.1.2011 *Sociedade Agrícola do Ameixial, S.A c./v. Portugal*, no/no. 10143/07 (Sect. 2) (fr)
 11.1.2011 *Hakan Arı c. Turquie/v. Turkey*, no/no. 13331/07 (Sect. 2) (fr)
 11.1.2011 *Darvas c. Hongrie/v. Hungary*, no/no. 19547/07 (Sect. 2) (Eng)
 11.1.2011 *Sociedade Agrícola Vale de Ouro S.A. c./v. Portugal*, no/no. 44051/07 (Sect. 2) (fr)
 11.1.2011 *Beruñ c. Turquie/v. Turkey*, no/no. 47304/07 (Sect. 2) (fr)
 11.1.2011 *Rednic et autres c. Roumanie/and Others v. Romania*, no/no. 123/08 (Sect. 3) (fr)
 11.1.2011 *Barata Monteiro da Costa Nogueira et Patrício Pereira c./v. Portugal*, no/no. 4035/08 (Sect. 2) (fr)
 11.1.2011 *Mehmet Nuri Özen et autres c. Turquie/and Others v. Turkey*, nos/nos.

15672/08, 24462/08, 27559/08, 28302/08, 28312/08, 34823/08, 40738/08, 41124/08, 43197/08, 51938/08 et/and 58170/08 (Sect. 2) (fr)
 11.1.2011 *Radvák et/and Radváková c. Slovaquie/v. Slovakia*, no/no. 25657/08 (Sect. 4) (Eng)
 11.1.2011 *Bordeianu c./v. Moldova*, no/no. 49868/08 (Sect. 4) (fr)
 13.1.2011 *Kazmin c. Russie/v. Russia*, no/no. 42538/02 (Sect. 1) (Eng)
 13.1.2011 *Svetoslav Hristov c. Bulgarie/v. Bulgaria*, no/no. 36794/03 (Sect. 5) (fr)
 13.1.2011 *Haidn c. Allemagne/v. Germany*, no/no. 6587/04 (Sect. 5) (Eng)
 13.1.2011 *Schummer c. Allemagne/v. Germany*, nos/nos. 27360/04 et/and 42225/07 (Sect. 5) (Eng)
 13.1.2011 *Chuykina c./v. Ukraine*, no/no. 28924/04 (Sect. 5) (Eng)
 13.1.2011 *Mikhalkova et autres/and Others c./v. Ukraine*, no/no. 10919/05 (Sect. 5) (Eng)
 13.1.2011 *Mouvement Raëlien Suisse c. Suisse/v. Switzerland*, no/no. 16354/06 (Sect. 1) (fr)
 13.1.2011 *Kuñbler c. Allemagne/v. Germany*, no/no. 32715/06 (Sect. 5) (Eng)
 13.1.2011 *Popovic c. Allemagne/v. Germany*, no/no. 34236/06 (Sect. 5) (Eng)
 13.1.2011 *Hoffer et/and Annen c. Allemagne/v. Germany*, nos/nos. 397/07 et/and 2322/07 (Sect. 5) (Eng)
 13.1.2011 *Kallweit c. Allemagne/v. Germany*, no/no. 17792/07 (Sect. 5) (Eng)
 13.1.2011 *Mautes c. Allemagne/v. Germany*, no/no. 20008/07 (Sect. 5) (Eng)
 13.1.2011 *Evaggelou c. Grèce/v. Greece*, no/no. 44078/07 (Sect. 1) (fr)
 13.1.2011 *Drakos c. Grèce/v. Greece*, no/no. 48289/07 (Sect. 1) (fr)

- 13.1.2011 *Klithropiia Ipirou Evva Hellas A.E. c. Grèce/v. Greece*, no/no. 27620/08 (Sect. 1) (fr)
- 13.1.2011 *Soltanov et autres c. Azerbaïdjan/and Others v. Azerbaijan*, nos/nos. 41177/08, 41224/08, 41226/08, 41245/08, 41393/08, 41408/08, 41424/08, 41688/08, 41690/08 et/and 43635/08 (Sect. 1) (Eng)
- 18.1.2011 *Guadagnino c. Italie/v. Italy et/and France*, no/no. 2555/03 (Sect. 2) (fr)
- 18.1.2011 *Mikolajová c. Slovaquie/v. Slovakia*, no/no. 4479/03 (Sect. 4) (Eng)
- 18.1.2011 *Simončič c. Slovénie/v. Slovenia*, no/no. 7351/04 (Sect. 3) (Eng)
- 18.1.2011 *MGN Limited c. Royaume-Uni/v. the United Kingdom*, no/no. 39401/04 (Sect. 4) (Eng)
- 18.1.2011 *Scoppola c. Italie (n° 3)/v. Italy (no. 3)*, no/no. 126/05 (Sect. 2) (fr)
- 18.1.2011 *Mramor c. Slovénie/v. Slovenia*, no/no. 31391/05 (Sect. 3) (Eng)
- 18.1.2011 *Mavitan c. Turquie/v. Turkey*, no/no. 41613/05 (Sect. 2) (fr)
- 18.1.2011 *Kravtas c. Lituanie/v. Lithuania*, no/no. 12717/06 (Sect. 2) (Eng)
- 18.1.2011 *Silviu Marin c. Roumanie (satisfaction équitable)/v. Romania (just satisfaction)*, no/no. 35482/06 (Sect. 3) (fr)
- 18.1.2011 *Bok c. Pays-Bas/v. the Netherlands*, no/no. 45482/06 (Sect. 3) (Eng)
- 18.1.2011 *Sancho Cruz et 14 autres affaires « Réforme agraire »/and 14 other « Agrarian Reform » cases c./v. Portugal*, nos/nos. 8851/07, 8854/07, 8856/07, 8865/07, 10142/07, 10144/07, 24622/07, 32733/07, 32744/07, 41645/07, 19150/08, 22885/08, 22887/08, 26612/08 et/and 202/09 (Sect. 2) (fr)
- 18.1.2011 *Ristić c. Serbie/v. Serbia*, no/no. 32181/08 (Sect. 2) (Eng)
- 20.1.2011 *Basarba OOD c. Bulgarie (satisfaction équitable)/v. Bulgaria (just satisfaction)*, no/no. 77660/01 (Sect. 5) (Eng)
- 20.1.2011 *Gisayev c. Russie/v. Russia*, no/no. 14811/04 (Sect. 1) (Eng)
- 20.1.2011 *Rytchenko c. Russie/v. Russia*, no/no. 22266/04 (Sect. 1) (Eng)
- 20.1.2011 *Petrenko c. Russie/v. Russia*, no/no. 30112/04 (Sect. 1) (Eng)
- 20.1.2011 *Makedonski c. Bulgarie/v. Bulgaria*, no/no. 36036/04 (Sect. 5) (Eng)
- 20.1.2011 *Kashavelov c. Bulgarie/v. Bulgaria*, no/no. 891/05 (Sect. 5) (Eng)
- 20.1.2011 *Panayiotou c. Chypre/v. Cyprus*, no/no. 20009/06 (Sect. 1) (Eng)
- 20.1.2011 *Jularić c. Croatie/v. Croatia*, no/no. 20106/06 (Sect. 1) (Eng)
- 20.1.2011 *Kuhlen-Rafsandjani c. Allemagne/v. Germany*, nos/nos. 21980/06, 26944/07 et/and 36948/08 (Sect. 5) (Eng)
- 20.1.2011 *Vernes c./v. France*, no/no. 30183/06 (Sect. 5) (fr)
- 20.1.2011 *Herrmann c. Allemagne/v. Germany*, no/no. 9300/07 (Sect. 5) (Eng)
- 20.1.2011 *Haas c. Suisse/v. Switzerland*, no/no. 31322/07 (Sect. 1) (fr)
- 20.1.2011 *Haxhishabani c./v. Luxembourg*, no/no. 52131/07 (Sect. 1) (fr)
- 20.1.2011 *Skendžić et/and Krznarić c. Croatie/v. Croatia*, no/no. 16212/08 (Sect. 1) (Eng)
- 20.1.2011 *Payet c./v. France*, no/no. 19606/08 (Sect. 5) (fr)
- 20.1.2011 *T.N. c. Danemark/v. Denmark*, no/no. 20594/08 (Sect. 5) (Eng)
- 20.1.2011 *T.N. et/and S.N. c. Danemark/v. Denmark*, no/no. 36517/08 (Sect. 5) (Eng)
- 20.1.2011 *El Shennawy c./v. France*, no/no. 51246/08 (Sect. 5) (fr)
- 20.1.2011 *S.S. et autres c. Danemark/and Others v. Denmark*, no/no. 54703/08 (Sect. 5) (Eng)
- 20.1.2011 *P.K. c. Danemark/v. Denmark*, no/no. 54705/08 (Sect. 5) (Eng)
- 20.1.2011 *N.S. c. Danemark/v. Denmark*, no/no. 58359/08 (Sect. 5) (Eng)
- 21.1.2011 *M.S.S. c. Belgique et Grèce/v. Belgium and Greece [GC]*, no/no. 30696/09
- 25.1.2011 *Elawa c. Turquie/v. Turkey*, no/no. 36772/02 (Sect. 2) (Eng)
- 25.1.2011 *Bora c. Turquie (satisfaction équitable)/v. Turkey (just satisfaction)*,

- no/no. 14719/03 (Sect. 2) (Eng)
25.1.2011 *Şafak c. Turquie/v. Turkey*,
no/no. 38879/03 (Sect. 2) (fr)
25.1.2011 *Ekdal et autres c. Turquie/and Others v. Turkey*, no/no. 6990/04 (Sect. 2) (fr)
25.1.2011 *Menteş c. Turquie (no 2)/v. Turkey (no. 2)*, no/no. 33347/04 (Sect. 2) (fr)
25.1.2011 *Iorga et autres c. Roumanie/and Others v. Romania*, no/no. 26246/05 (Sect. 3) (fr)
25.1.2011 *Lipencov c./v. Moldova*, no/no. 27763/05 (Sect. 4) (Eng)
25.1.2011 *Elefteriadis c. Roumanie/v. Romania*, no/no. 38427/05 (Sect. 3) (fr)
25.1.2011 *Dedeoğlu c. Turquie/v. Turkey*, no/no. 16444/07 (Sect. 2) (Eng)
25.1.2011 *Zaman c. Turquie/v. Turkey*, no/no. 17839/07 (Sect. 2) (Eng)
25.1.2011 *Çetinkaya c. Turquie (no 2)/v. Turkey (no. 2)*, no/no. 17860/07 (Sect. 2) (Eng)
25.1.2011 *Plaşa c. Pologne/v. Poland*, no/no. 18830/07 (Sect. 4) (Eng)
25.1.2011 *Terzi c. Turquie/v. Turkey*, no/no. 23086/07 (Sect. 2) (Eng)
25.1.2011 *Reinboth et autres c. Finlande/and Others v. Finland*, no/no. 30865/08 (Sect. 4) (Eng)
25.1.2011 *Kupczak c. Pologne/v. Poland*, no/no. 2627/09 (Sect. 4) (Eng)
25.1.2011 *Block c. Hongrie/v. Hungary*, no/no. 56282/09 (Sect. 2) (Eng)
27.1.2011 *Boychev et autres c. Bulgarie/and Others v. Bulgaria*, no/no. 77185/01 (Sect. 5) (fr)
27.1.2011 *Krivoshapkin c. Russie/v. Russia*, no/no. 42224/02 (Sect. 1) (Eng)
27.1.2011 *Dichev c. Bulgarie/v. Bulgaria*, no/no. 1355/04 (Sect. 5) (Eng)
27.1.2011 *Iordanovi c. Bulgarie/v. Bulgaria*, no/no. 10907/04 (Sect. 5) (fr)
27.1.2011 *Shanin c. Russie/v. Russia*, no/no. 24460/04 (Sect. 1) (Eng)
27.1.2011 *Karpacheva et/and Karpachev c. Russie/v. Russia*, no/no. 34861/04 (Sect. 1) (Eng)
27.1.2011 *Bortnik c./v. Ukraine*, no/no. 39582/04 (Sect. 5) (Eng)
27.1.2011 *Yevgeniy Alekseyenko c. Russie/v. Russia*, no/no. 41833/04 (Sect. 1) (Eng)
27.1.2011 *Kononov c. Russie/v. Russia*, no/no. 41938/04 (Sect. 1) (Eng)
27.1.2011 *Dimitrova et autres c. Bulgarie/and Others v. Bulgaria*, no/no. 44862/04 (Sect. 5) (Eng)
27.1.2011 *Aydin c. Allemagne/v. Germany*, no/no. 16637/07 (Sect. 5) (Eng)

İNSAN HÜQUQLARI ÜZRƏ AVROPA MƏHKƏMƏSİNİN
BÜLLETENİ

1/2011